

БОЙОВИЙ СТАТУТ

СУХОПУТНИХ ВІЙСЬК.
ВІЙСЬКА ПРОТИПОВІТРЯНОЇ
ОБОРОНИ СУХОПУТНИХ ВІЙСЬК
ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ

СПІЛЬНІ УКРАЇНСЬКІ
РЕФОРМАЦІЇ

НАШ
формат

**БОЙОВИЙ СТАТУТ
СУХОПУТНИХ ВІЙСЬК.
ВІЙСЬКА ПРОТИПОВІТРЯНОЇ
ОБОРОНИ СУХОПУТНИХ
ВІЙСЬК ЗБРОЙНИХ СИЛ
УКРАЇНИ**

**БОЙОВИЙ СТАТУТ
СУХОПУТНИХ
ВІЙСЬК. ВІЙСЬКА
ПРОТИПОВІТРЯНОЇ
ОБОРОНИ СУХОПУТНИХ
ВІЙСЬК ЗБРОЙНИХ СИЛ
УКРАЇНИ**

УДК 355.469.5/.6.071.3(477)

Б77

Б77 Бойовий статут Сухопутних військ. Війська протиповітряної оборони Сухопутних військ Збройних сил України. – К. : Наш Формат, 2022. – 172 с.

ISBN 978-617-8120-25-2

Цей Статут визначає організаційні засади діяльності військових частин та підрозділів у сфері протиповітряної оборони Сухопутних військ (ППО СВ) у зоні ведення воєнних (бойових) дій (зоні конфлікту). Статут передбачено для застосування у військах протиповітряної оборони Сухопутних військ, підрозділах ППО інших видів і родів військ Збройних Сил України та інших складових сил оборони на озброєнні яких є засоби ППО СВ.

Статут є доктринальним виданням ППО СВ. Сім розділів, що складають це видання розкривають порядок підготовки та ведення ППО СВ і створюють основу для розробки інших основ і тактик, прийомів та процедур.

УДК 355.469.5/.6.071.3(477)

Книжка вийшла за підтримки
ГО «Реформація»

format.ua

долучитися

ISBN 978-617-8120-25-2

Усі права застережено. All rights reserved

© ТОВ «НФ», оригінал-макет, 2022

ЗМІСТ

Зміст	5
Передмова	7
Вступ	9
Посилання на військові публікації	9
Основні терміни та визначення	10
Перелік скорочень та умовних позначень	12
Розділ 1. Організація протиповітряної оборони сухопутних військ	14
1.1. Зенітний ракетний полк	15
1.2. Зенітний ракетно-артилерійський дивізіон бригади	18
1.3. Зенітна ракетна (ракетно-артилерійська, самохідно-артилерійська, артилерійська) батарея	18
1.4. Окремий радіотехнічний батальйон	21
Розділ 2. Основи протиповітряної оборони сухопутних військ	23
2.1. Основні поняття протиповітряної оборони	23
2.2. Основи ведення протиповітряної оборони Сухопутними військами	38
2.3. Основи бойового застосування військ протиповітряної оборони Сухопутних військ	46
Розділ 3. Основи управління	56
3.1. Загальні положення	56
3.2. Рівні підпорядкованості	58
3.3. Склад та структура системи управління силами і засобами протиповітряної оборони Сухопутних військ	60
3.4. Організація і функція пунктів управління протиповітряної оборони Сухопутних військ і штабів	63
3.5. Штабні процеси і процедури	65
3.6. Організація управління вогнем	66

Розділ 4. Розвідка повітряного противника та оповіщення	75
4.1. Мета, завдання та умови організації і ведення розвідки повітряного противника	75
4.2. Організація розвідки повітряного противника	80
4.3. Побудова системи розвідки повітряного противника	84
Розділ 5. Протиповітряна оборона в операції	89
5.1. Загальні положення	89
5.2. Ведення протиповітряної оборони	94
Розділ 6. Протиповітряна оборона у загальновійськовому бою	103
6.1. Загальні положення	103
6.2. Ведення протиповітряної оборони	107
Розділ 7. Забезпечення	115
7.1. Бойове забезпечення	115
7.2. Логістичне забезпечення	126
7.3. Морально-психологічне забезпечення	130
7.4. Медичне забезпечення	131
Додатки	133
1. Повітряні загрози	133
2. Планування протиповітряної оборони Сухопутних військ	149

ПЕРЕДМОВА

Бойовий статут Сухопутних військ. Війська протиповітряної оборони Сухопутних військ Збройних Сил України (далі – Статут) розроблений Командуванням Сухопутних військ (СВ) Збройних Сил (ЗС) України.

Цей Статут визначає організаційні засади діяльності військових частин та підрозділів у сфері протиповітряної оборони Сухопутних військ (ППО СВ) у зоні ведення воєнних (бойових) дій (зоні конфлікту).

Цей Статут передбачено для застосування у військах протиповітряної оборони Сухопутних військ, підрозділах ППО інших видів і родів військ Збройних Сил України та інших складових сил оборони на озброєнні яких є засоби ППО СВ.

Статут розроблений у відповідності з АЖР-3.3.1 «Союзна спільна доктрина з протиповітряної оборони», Доктрини з протиповітряної оборони, затвердженої начальником Генерального штабу Збройних Сил України від 16.11.2020 року

Усі питання, що стосуються цього Статуту, надсилати до управління протиповітряної оборони командування підготовки Командування СВ ЗС України на адресу: 04119, м Київ, вул. Дегтярівська 19.

Статут є доктринальним виданням протиповітряної оборони Сухопутних військ (ППО СВ). Сім розділів, що складають це видання розкривають порядок підготовки та ведення ППО СВ і створюють основу для розробки інших основ і тактик, прийомів та процедур.

У розділі 1 подано призначення та завдання військ протиповітряної оборони Сухопутних військ, їх структура.

Розділ 2 описує основні поняття протиповітряної оборони, які були розроблені та вдосконалені відповідно стандартів НАТО, основи ведення ППО та бойового застосування військ ППО СВ.

Розділ 3 стосується організації управління ППО СВ та відповідає Доктрині протиповітряної оборони.

Розділ 4 описує систему розвідки повітряного противника та оповіщення як складову системи ППО, розкри-

ває порядок ведення розвідки повітряного противника та оповіщення військ.

Розділ 5 описує порядок підготовки і ведення ППО в операції.

Розділ 6 описує порядок підготовки і ведення ППО у загальновійськовому бою.

У розділі 7 описується забезпечення ведення бойових дій військових частин та підрозділів ППО.

Два додатки доповнюють основу Бойового статуту. Повітряні загрози, з якими стикаються сили та засоби ППО СВ наведені у Додатку 1. Планування ППО наведено у Додатку 2.

ВСТУП

Досвід застосування військових частин та підрозділів ППО СВ в умовах агресії з боку Російської Федерації на території Донецької та Луганської областей свідчить про необхідність у створенні єдиних підходів до планування, організації та ведення протиповітряної оборони.

Цей Статут є системою поглядів на місце, роль, завдання військових частин та підрозділів ППО СВ ЗС України для забезпечення ППО військ в зоні ведення воєнних (бойових) дій (зоні конфлікту).

Правовою основою цього Статуту є Доктрина з протиповітряної оборони.

Завданням Статуту є стандартизація порядку і змісту дій військ ППО СВ для прикриття угруповань військ, військових частин та підрозділів від ударів з повітря в операції (бойових діях).

У статуті розглядаються склад та завдання військових частин та підрозділів ППО СВ у операції та бойових діях, основні поняття ППО СВ, структура системи управління, розкриваються особливості планування, координації зусиль та забезпечення виконання завдань з ППО угруповань військ, військових частин та підрозділів.

ПОСИЛАННЯ НА ВІЙСЬКОВІ ПУБЛІКАЦІЇ

Позначка військової публікації	Повне найменування військової публікації
ВКП 3-08(12).01	Доктрина протиповітряної оборони
ВКДП 3-08(01).01	Доктрина з охорони повітряного простору та протиповітряного прикриття важливих державних і військових об'єктів
AJP-3.3.1	Союзна спільна доктрина з протиповітряної оборони
FM-3.01	Операції протиповітряної та протиракетної оборони Сухопутних військ Сполучених Штатів Америки

ОСНОВНІ ТЕРМІНИ ТА ВИЗНАЧЕННЯ

Боездатність – стан військової організаційної структури, який дозволяє їй виконувати завдання за призначенням. Боездатність визначається показниками укомплектованості особовим складом, його підготовленості, забезпеченості справними, штатними зразками озброєння і військової техніки, ракетами та боєприпасами, придатними до використання матеріально-технічними засобами.

Бойова готовність – стан військової організаційної структури, який забезпечує виконання нею завдань за призначенням в конкретних умовах обстановки на визначений період часу. Її складовими є боездатність та час, який необхідний військовій організаційній структурі для приведення у вищі ступені бойової готовності.

Живучість військ (сил) – якість або спроможності військових сил, що дозволяють ним уникати або протистояти загрозливим діям, або кондиціям навколишнього середовища, з одночасним збереженням здатності виконувати свої основні бойові завдання.

Операційна зона – частина сухопутної території, повітряного простору України, Чорного або Азовського морів (з виключною (морською) економічною зоною держави, Керченської протоки та річки Дунай, а також частиною внутрішніх вод України), яка за своїми розмірами та властивостями дозволяє здійснювати стратегічне (оперативне) розгортання сил оборони, ведення протиповітряної оборони, проведення операції сил оборони, виконання інших визначених законами України завдань відповідними угрупованнями сил оборони.

Протиповітряна оборона – сукупність узгоджених та взаємопов'язаних заходів і дій сил оборони, які здійснюються з метою прикриття центрів воєнно-політичного управління, адміністративно-політичних центрів, промислових районів, критично важливих об'єктів інфраструктури та угруповань сил оборони від ударів з повітря, відсічі збройної агресії у повітряному просторі держави, недопущення несанкціонованого його використання та припинення терористичних актів із використанням повітряних суден.

Протиповітряний бій – це узгоджене за метою, завданнями, місцем, часом і способом ведення вогню та маневру військових частин і підрозділів зенітних ракетних військ ПС ЗС України, військ ППО СВ ЗС України, підрозділів ППО Десантно-штурмових військ (ДШВ) ЗС України, сил і засобів ППО ВМС ЗС України з метою знищення засобів повітряного нападу противника, прикриття від його ударів визначених об'єктів та угруповань військ (сил).

Система ППО – це сукупність сил і засобів ППО усіх видів ЗС України, бойові дії яких узгоджені і взаємозв'язані за метою, завданнями, простором і часом, організовані за єдиним замислом, планом та ведуться під єдиним керівництвом для зриву масованих ракетно-авіаційних ударів повітряного противника, завдання йому поразки, для прикриття від ударів з повітря державних об'єктів, угруповань військ і створення сприятливих умов для виконання ними поставлених задач.

Сприятлива повітряна ситуація – це ситуація, в якій обсяг повітряних зусиль, застосованих повітряними силами противника, є недостатнім для того, щоб зашкодити успіху проведення операцій Збройними силами України.

Управління силами та засобами ППО – це цілеспрямована діяльність командирів, штабів та інших органів управління щодо підготовки сил та засобів до виконання бойових завдань (підготовки бойових дій (бойового застосування)), підтримання їх постійної бойової готовності та організації виконання силами та засобами ППО поставленими перед ними завданнями в ході бойових дій (бойового застосування).

ПЕРЕЛІК СКОРОЧЕНЬ ТА УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ

Скорочення та умовні позначення	Повне словосполучення та поняття, що скорочуються
А та ІС	автоматизовані та інформаційні системи
БпЛА	безпілотні літальні апарати
ВМС	військово-морські сили
ДШВ	десантно-штурмові війська
ЗПН	засоби повітряного нападу
зрбатр	зенітна ракетна батарея
зрбр	зенітна ракетна бригада
ЗРВ	зенітні ракетні війська
зрп	зенітний ракетний полк
ЗС	збройні сили
КЗІ	комплекс захисту інформації
КП	командний пункт
МтЗ	матеріально-технічні засоби
ОВТ	озброєння і військова техніка
озрдн (зрдн)	окремий зенітний ракетний (зенітний ракетний) дивізіон
ОК	оперативне командування
ОС	об'єднані сили
ОТР	оперативно-тактична ракета
ПвК	повітряне командування
ППВР	процес прийняття військового рішення
ППО	протиповітряна оборона
ППОЛ	протиповітряна оборона лінійних об'єктів
ППОО	протиповітряна оборона об'єкту

ППОП	протиповітряна оборона підрозділу
ППОР	протиповітряна оборона району
ПС	повітряні сили
РЕБ	радіоелектронна боротьба
РТВ	радіотехнічні війська
РТЗ	радіотехнічне забезпечення
РХБЗ	радіаційний, хімічний, біологічний захист
СВ	сухопутні війська
СУВ	скрите управління військами
ТР	тактична ракета

Розділ 1.

ОРГАНІЗАЦІЯ ВІЙСЬК ПРОТИПОВІТРЯНОЇ ОБОРОНИ СУХОПУТНИХ ВІЙСЬК

Завдання боротьби з повітряним противником у загальновійськовому бою та операції вирішується шляхом ведення протиповітряної оборони військ.

Протиповітряна оборона військ – це комплекс організаційних заходів щодо зменшення ефективності дій повітряного противника по військах, що прикриваються та бойові дії по відбиттю його нападу, прикриттю військ та об'єктів від ударів з повітря.

Протиповітряна оборона військ є частиною загальновійськового бою (операції). Однією з умов, що забезпечує досягнення мети загальновійськового бою (операції) є недопущення нанесення військам таких втрат ударами з повітря, в результаті яких вони не зможуть виконати поставлену бойове завдання.

Метою ППО СВ є знищення ЗПН противника в повітрі, збереження боєздатності військ, що прикриваються, створення умов для виконання поставлених перед ними завдань та забезпечення підрозділам і частинам свободи маневру на полі бою.

Війська протиповітряної оборони Сухопутних військ є родом Сухопутних військ Збройних Сил України і призначені для прикриття військ у всіх видах бойових дій, під час їх перегрупування (переміщення), розташування на місці, а також прикриття пунктів управління, аеродромів, важливих об'єктів тилу від ударів повітряного противника в умовах застосування противником зброї масового ураження, високоточної зброї і засобів РЕБ.

Війська ППО СВ спільно з Повітряними Силами і іншими видами і родами військ Збройних Сил беруть участь у завоюванні панування в повітрі, веденні розвідки повітряного противника і оповіщення про нього своїх військ, знищують зенітними ракетами і вогнем зенітної артилерії літаки, вертольоти, крилаті ракети і інші повітряні цілі, ведуть боротьбу з засобами повітряної розвідки, повітряними десантами і аеромобільними військами противника у польоті.

В окремих випадках підрозділи і частини військ ППО СВ можуть залучатися для боротьби з наземним і надводним противником.

До складу військ ППО СВ* входять: зенітні ракетні полки, окремі радіотехнічні батальйони, командні пункти протиповітряної оборони, зенітні ракетні, зенітні ракетно-артилерійські дивізіони механізованих (мотопіхотних, танкових, гірсько-штурмових) бригад, зенітні артилерійські (ракетні) взводи військових частин ракетних військ і артилерії, батальйонів, підрозділи управління та навчальні підрозділи.

На озброєнні військових частин та підрозділів ППО СВ знаходяться зенітні комплекси (зенітно-ракетні, зенітні гарматно-ракетні, зенітні артилерійські), які в залежності від дальності стрільби поділяються на:

комплекси ближньої дії з дальньою границею зони поразки – до 10 км;

комплекси малої дальності – дальня межа зони поразки знаходиться в межах від 10 км до 50 км.

Зенітна артилерія в залежності від калібрів снарядів поділяється на:

зенітну артилерію малого калібру – від 20 до 60 мм;

зенітну артилерію середнього калібру – від 60 до 100 мм;

зенітну артилерію крупного калібру 100 мм і більше.

Зброя з калібром боєприпасів до 20 мм відноситься до зенітних кулеметів.

1.1. Зенітний ракетний полк

1.1.1. Зенітний ракетний полк є тактичною військовою частиною та може входити до складу військ оперативного командування та бути військовою частиною безпосереднього підпорядкування старшого командира

* Також зенітні ракетно-артилерійські дивізіони входять до складу десантно-штурмових (повітряно-десантних) бригад та бригад морської піхоти, до складу десантно-штурмових (повітряно-десантних, морської піхоти) батальйонів входять зенітні артилерійські (ракетні) взводи батальйонів. Зазначені підрозділи мають озброєння аналогічне озброєнню підрозділів ППО Сухопутних військ Збройних Сил України, побудовані за організаційно-штатними структурами подібними до організаційних структур ППО СВ, виконують завдання подібні до завдань підрозділів ППО СВ. Всі положення цього Статуту також розповсюджуються на зазначені підрозділи.

(начальника). Він складається з основних підрозділів, підрозділів підтримки, логістичного та медичного забезпечення і призначений для прикриття від ударів повітряного противника військових частин та підрозділів оперативно-тактичного угруповання військ.

Зенітний ракетний полк беручи участь у операції або бойових діях, прикриває війська і об'єкти від ударів противника з повітря шляхом ведення бойових дій, які являють собою сукупність протиповітряних боїв зенітних ракетних дивізіонів (батареї) і тактичних дій радіолокаційних підрозділів, об'єднаних єдиним замислом і планом.

1.1.2. До основних підрозділів полку входять (Рисунок 1): група бойового управління, зенітні ракетні дивізіони по три зенітні ракетні батареї (або окремі зенітні ракетні батареї), технічна батарея.

1.1.2.1. Група бойового управління полку призначається для розгортання пункту управління, ведення на ньому бойової роботи з управління вогнем та підрозділами полку, забезпечення зв'язку з усіма підрозділами, а також для безпосередньої охорони та оборони пункту управління. Група бойового управління, як правило, включає в себе взвод управління, взвод зв'язку, зенітний ракетний (ракетно-артилерійський) взвод, підрозділи забезпечення.

У разі наявності радіолокаційних засобів група бойового управління веде радіолокаційну розвідку повітряного противника та здійснює оповіщення про нього підрозділів полку.

1.1.2.2. Зенітний ракетний дивізіон призначений для безпосереднього прикриття командних пунктів, військових частин та об'єктів оперативно-тактичного угруповання військ від ударів повітряного противника. Він входить до складу зенітного ракетного полку та складається з зенітних ракетних батарей, озброєних ЗРК. Крім того, до складу зенітного ракетного дивізіону входять підрозділи логістичного забезпечення (група регламенту і ремонту, взвод матеріального забезпечення, тощо.)

Зенітні ракетні дивізіони є автономними підрозділами та можуть діяти на окремих напрямках.

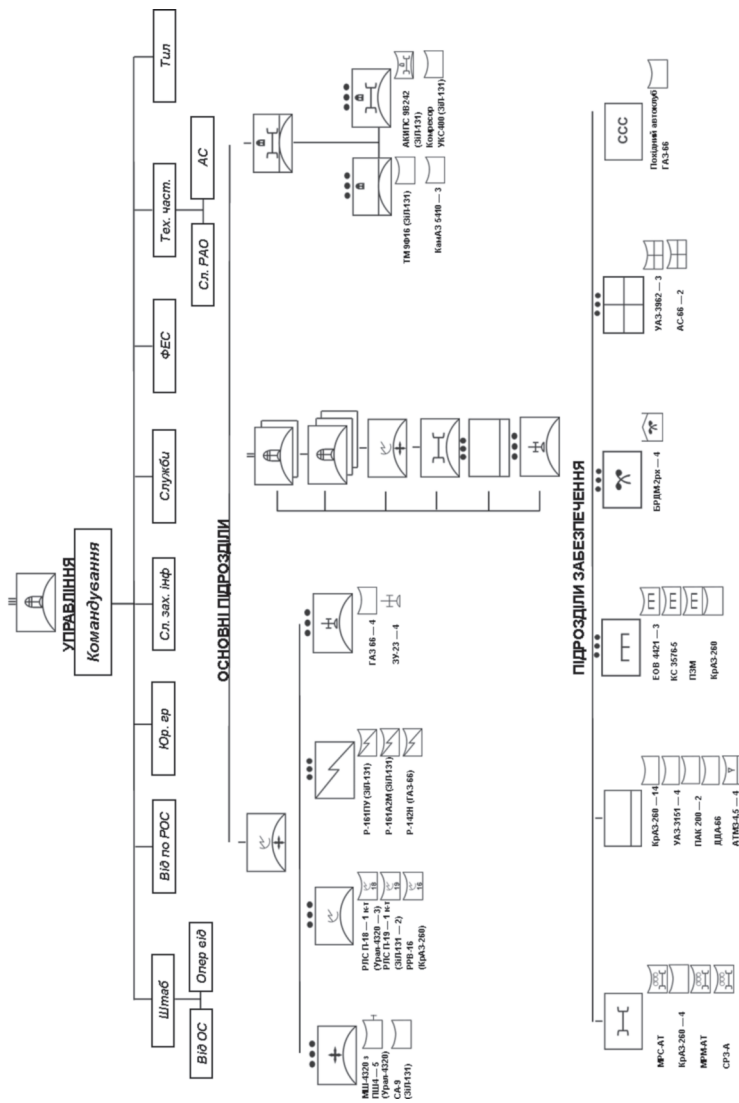

Рисунок 1 – структура зенітного ракетного полку (варіант).

1.2. Зенітний ракетно-артилерійський дивізіон бригади

1.2.1. Зенітний ракетно-артилерійський (ракетний) дивізіон є тактико-вогневим підрозділом.

Зенітний ракетно-артилерійський дивізіон (Рисунок 2) входить до складу маханізованих (мотопіхотних, танкових, гірсько-штурмових, десантно-штурмових, повітряно-десантних) бригад та бригад морської піхоти (далі - бригада) і складається з підрозділу (батарея, взвод) управління і радіолокаційної розвідки, зенітних ракетних батарей на озброєнні яких є різноманітні за досяжністю, способами наведення та імовірністю ураження зенітні ракетні, зенітні гарматно-ракетні, переносні зенітні ракетні та зенітні артилерійські комплекси ближньої дії, а також підрозділи логістичного забезпечення.

1.2.1.1. Зенітний ракетно-артилерійський дивізіон призначений для безпосереднього прикриття підрозділів та об'єктів бригади від ударів повітряного противника.

1.2.1.2. Підрозділ управління і радіолокаційної розвідки призначається для розгортання командного кункту дивізіону, веденні на ньому бойових роботи з управління вогнем підрозділів дивізіону, ведення радіолокаційної розвідки повітряного противника, оповіщення про нього. Підрозділ управління і радіолокаційної розвідки включає в себе розрахунки радіолокаційних станцій, підрозділи управління та зв'язку.

1.3. Зенітна ракетна (ракетно-артилерійська, самохідно-артилерійська, артилерійська) батарея

1.3.1. Зенітна ракетна (ракетно-артилерійська, самохідно-артилерійська, артилерійська) батарея є основним тактико-вогневим підрозділом військ ППО.

Зенітна ракетна батарея, яка озброєна ЗРК малої дальності, входить до складу зенітного ракетного дивізіону і здатна як самостійно, так і за даними цілевказівок з КП дивізіону або полку виявляти, розпізнавати і знищувати літаки, вертольоти та інші повітряні цілі за будь-яких погодних умов, у будь-який час доби.

1.3.2. Зенітна ракетна батарея, яка озброєна ЗРК ближньої дії, входить до складу зенітного ракетно-артилерій-

ського дивізіону і здатна як самостійно, так і за даними цілевказівок з КП дивізіону виявляти, розпізнавати і знищувати літаки, вертольоти, інші повітряні цілі в умовах оптичної видимості.

1.3.3. Зенітна ракетно-артилерійська батарея входить до складу зенітного ракетно-артилерійського дивізіону і здатна як самостійно, так і за даними цілевказівок з КП дивізіону виявляти, розпізнавати і знищувати літаки, вертольоти, інші повітряні цілі за будь-яких погодних умов, в будь-який час доби.

1.3.4. Зенітна артилерійська батарея, яка озброєна зенітними установками, входить до складу зенітного ракетно-артилерійського дивізіону і здатна як самостійно, так і за даними цілевказівок з КП дивізіону виявляти, розпізнавати і знищувати літаки, вертольоти, інші повітряні цілі в умовах оптичної видимості.

1.3.5. Зенітна самохідна артилерійська батарея, яка озброєна зенітними самохідними установками, входить до складу зенітного ракетно-артилерійського дивізіону і як самостійно, так і за даними цілевказівок з КП дивізіону виявляти, розпізнавати і знищувати літаки, вертольоти, інші повітряні цілі за будь-яких погодних умов, в будь-який час доби.

1.3.6. Зенітні батареї зазвичай складаються з двох – чотирьох вогневих взводів, відділення управління та транспортного відділення (крім батарей озброєних ПЗРК за зенітними установками).

1.3.6.1. Відділення управління зенітної батареї призначене для розгортання батарейного командирського пункту та ведення бойової роботи на ньому з управління взводів, забезпечення управління бойовими діями взводів, ведення візуальної розвідки повітряного та наземного противника. Особовий склад відділення розміщується на рухомому пункті управління.

1.3.6.2. Транспортне відділення призначене для підготовки, транспортування та підвезення до зенітних самохідних установок, бойових машин зенітних керованих ракет і боеприпасів.

Зенітна самохідна установка, бойова машина, зенітні ракетні відділення (ПЗРК), зенітні артилерійські взводи

(озброєнні зенітними установками), які здатні самостійно виявляти повітряні цілі, здійснювати розпізнавання їх належності та вести стрільбу по них з місця, з коротких зупинок або під час руху. є цільовими каналом.

1.4. Окремий радіотехнічний батальйон

1.4.1. Окремий радіотехнічний батальйон є тактичною частиною і основним розвідувальним органом військ протиповітряної оборони оперативного командування та призначений для ведення радіолокаційної розвідки повітряного противника і видачі радіолокаційної інформації про нього на командні пункти ППО, пункти управління ППО бригад і зенітного ракетного полку.

1.4.2. Відповідно до призначення ортб вирішує такі завдання:

ведення радіолокаційної розвідки повітряного противника;

видача розвідувальної інформації на командні пункти (пункти управління) своєчасне виявлення і розпізнавання повітряних цілей, визначення їх координат, складу і характеристик;

безперервне спостереження за повітряними цілями, своєчасна видача інформації про повітряну обстановку командним пунктам (пунктам управління) ППО, зенітним ракетним (ракетним артилерійським) частинам (підрозділам) і оповіщення військ і об'єктів про повітряного противника;

виявлення побудови нальотів (бойового складу, бойового порядку, напрямку, висоти, швидкості польоту), наявності і характеру засобів РЕБ, які застосовує противник;

виявлення і розпізнавання авіаційних носіїв апаратури розвідки, управління і ретрансляції комплексних автоматизованих систем високоточної керованої зброї;

виявлення повітряних десантів і спостереження за їх діями;

виявлення місцезнаходження аеродромів авіації противника і стартових позицій оперативно-тактичних ракет у межах зон виявлення радіолокаційних засобів;

вивчення характеру дій повітряного противника під час подолання системи ППО, завдання ударів, застосування засобів ураження і РЕБ;

виявлення нових засобів повітряного нападу, тактичних прийомів і способів їх дій;

розпізнавання своїх літаків і вертольотів, спостереження за діями своєї авіації і здійснення контролю за дотриманням встановленого режиму її польотів над військами, які прикриваються;

ведення радіаційної, хімічної і неспецифічної біологічної розвідки в районі дислокації підрозділів.

1.4.3. Окремий радіотехнічний батальйон вирішує бойові завдання як самостійно так і у складі єдиної системи розвідки повітряного противника ОТУ, що створюється спільно з силами і засобами розвідки повітряного противника інших видів і родів ЗС України і в першу чергу ПС.

1.4.4. До складу ортб входять: рота бойового управління, дві – чотири радіолокаційні роти, підрозділи безпосереднього прикриття, підтримки та логістичного забезпечення.

1.4.4.1. Рота бойового управління розгортає розвідувально-інформаційний центр командного пункту протиповітряної оборони оперативного командування і забезпечує його роботу. Розвідувально-інформаційний центр здійснює загальний збір і третинну обробку інформації про повітряного противника та видачу інформації про нього на командний пункт протиповітряної оборони оперативного командування.

1.4.4.2. Радіолокаційна рота має в своєму складі радіолокаційний взвод (який озброєний радіолокаційними станціями різних діапазонів хвиль, радіозапитувачем та радіовисотоміром, або іншими засобами, які забезпечують визначення трьох координат повітряної цілі), взвод управління, який розгортає пункт управління радіолокаційної роти та здійснює вторинну обробку і видачу розвідувальної інформації на розвідувально-інформаційний центр та підрозділи безпосереднього прикриття (що озброєнні переносними зенітними-рекетними комплексами та зенітними установками).

Розділ 2. ОСНОВИ ПРОТИПОВІТРЯНОЇ ОБОРОНИ СУХОПУТНИХ ВІЙСЬК

2.1. Основні поняття протиповітряної оборони

2.1.1. Протиповітряна оборона Сухопутних військ – це всі доступні командуваву (командиру, начальнику) заходи та дії, які спрямовані на нейтралізацію або зниження ефективності дій противника з повітря та є невідемною складовою протиповітряної оборони в зоні ведення воєнних (бойових) дій (зоні конфлікту). ППО СВ складається з двох складових: пасивна ППО та активна ППО.

2.1.1.1. Пасивна ППО – це всі доступні командувачу (командиру, начальнику) заходи які спрямовані на мінімізацію загроз від засобів повітряного нападу, основними із яких є:

- маскування;
- інженерне обладнання та укріплення позицій та позиційних районів;

- роззосередження сил і засобів;

- заходи щодо введення противника в оману;

- розповсюдження хибної інформації.

2.1.1.2. Активна ППО – це всі доступні командувачу (командиру, начальнику) дії, направлені на знищення засобів повітряного нападу та зменшення ефективності їх дій по військам і об'єктам, що прикриваються, основними із яких є:

- виявлення і знищення ЗПН на аеродромах та посадочних майданчиках, знищення або радіоелектронне придушення їх пунктів управління та наведення;

- ведення бойових дій (протиповітряних боїв) військовими частинами та підрозділами ППО СВ у взаємодії з ЗРВ ПС ЗС України;

- радіоелектронне придушення бортових комплексів керування зброєю та головок наведення авіаційних засобів;

- організований вогонь стрілецької зброї та озброєння бойових машин.

2.1.2. В основу бойового застосування військових частин (підрозділів) ППО СВ покладені чотири принципи: зосередження зусиль, комбінування, мобільність, узгодженість дій (інтеграція).

2.1.2.1. Зосередження зусиль (перевага) військових частин (підрозділів) ППО СВ забезпечується виділенням достатньої кількості сил і засобів ППО СВ або своєчасним проведенням маневру підрозділами або вогнем для забезпечення надійного прикриття найбільш важливих підрозділів та об'єктів.

2.1.2.2. Комбінування полягає у поєднанні різних типів засобів ППО СВ, а також інших засобів боротьби із засобами повітряного нападу та забезпечує компенсацію недоліків одного типу озброєння ППО за рахунок можливостей інших типів озброєння.

Прикриття підрозділу (об'єкту) належним поєднанням різних систем озброєння ППО а також інших засобів боротьби із засобами повітряного нападу ускладнює виконання засобами повітряного нападу противника їх бойових завдань. Ефективне поєднання різних типів засобів ППО а також інших засобів боротьби із засобами повітряного нападу змушує повітряного противника вживати різних заходів захисту від кількох видів засобів ППО для виконання своїх завдань.

2.1.2.3. Мобільність полягає у здатності підрозділів пересуватися з місця на місце, зберігаючи здатність виконувати свою основну місію з прикриття від ударів засобів повітряного нападу. Комплекси ППО повинні бути високоманевреними і здатними швидко розгортатися для забезпечення постійного прикриття механізованих (мотопіхотних, танкових, грірсько-штурмових, морської піхоти, десантно-штурмових, повітряно-десантних) підрозділів та підвищення власної живучості.

2.1.2.4. Узгодженість дій (Інтеграція) – це тісна координація зусиль та єдність дій, що призводять до найбільш ефективного використання кожного окремого комплексу ППО в рамках загального плану ППО. Результатом належної узгодженості дій повинно бути обмеження вогню сил і засобів ППО, шляхом виключення недоцільних багаторазових обстрілів одних і тих же повітряних цілей різними підрозділами ППО.

2.1.3. Для конкретизації завдань військовим частинам (підрозділам) ППО СВ визначаються чотири типи протиповітряної оборони (завдань): протиповітряна оборона під-

розділу, протиповітряна оборона об'єкту; протиповітряна оборона лінійного об'єкту, участь у протиповітряній обороні району.

2.1.3.1. Протиповітряна оборона підрозділу (ППОП) – для прикриття від ударів повітряного противника угруповань військ, військових частин та підрозділів в усіх видах бою (операції), перегрупування та розташування на місці (Рисунок 3).

2.1.3.1.1. Метою ППОП є прикриття від ударів засобів повітряного нападу угруповання військ, військові частини та підрозділи шляхом ураження (знищення) засобів повітряного нападу противника або зриву виконання ним завдання.

2.1.3.1.2. Війська, що підлягають прикриттю:

механізовані (танкові, мотопіхотні, гірсько-штурмові, десантно-штурмові,

повітряно-десантні, морської піхоти) військові частини та підрозділи;

ракетні війська і артилерія;

підрозділи забезпечення;

інші війська.

2.1.3.1.3. Завдання ППОП може призначатись на рівні батальйону, бригади, ОТУ та ОУВ.

2.1.3.1.4. Завдання ППОП буде визначатись у разі, коли: необхідно прикрити лише маневрені підрозділи та військові частини.

може допускатись ризик створення проміжків у зонах ураження підрозділів.

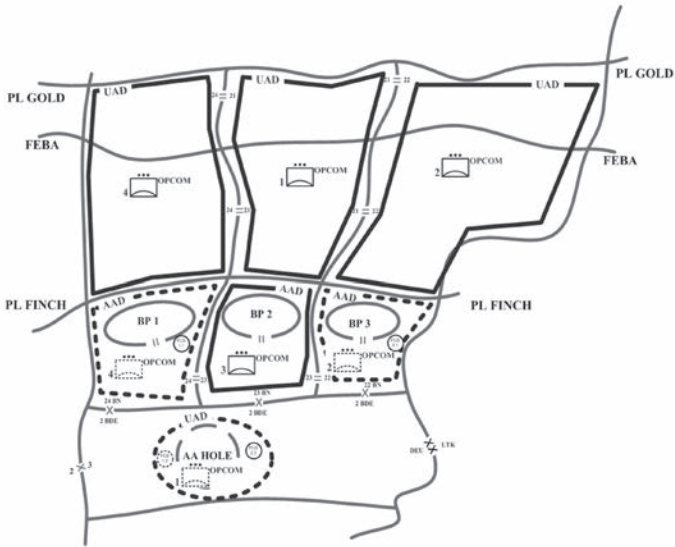

Рисунок 3 – протиповітряна оборона підрозділу.

2.1.3.2. Протиповітряна оборона об'єкту (ППОО) – для прикриття від ударів повітряного противника життєво важливих об'єктів військ або інфраструктури (Рисунок 4).

2.1.3.2.1. Метою ППОО є прикрити від ударів засобів повітряного нападу життєво важливі об'єкти шляхом їх ураження (знищення) або зриву виконання ним завдання.

2.1.3.2.2. Об'єкти, що підлягають прикриттю:
інфраструктура (будівлі, фабрики, електростанції та ін.).
війська (розташування пунктів управління, стаціонарні позиції та ін.).

2.1.3.2.3. Завдання ППОО може призначатись на рівні бригади, ОТУ та ОУВ.

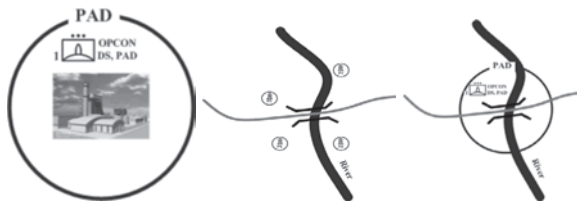

Рисунок 4 – протиповітряна оборона об'єкту.

2.1.3.3. Протиповітряна оборона лінійних об'єктів (ППОЛ) – для прикриття від ударів повітряного противника військових частин та підрозділів або інфраструктури на обмеженій площі у певній осі або лінії (Рисунок 5).

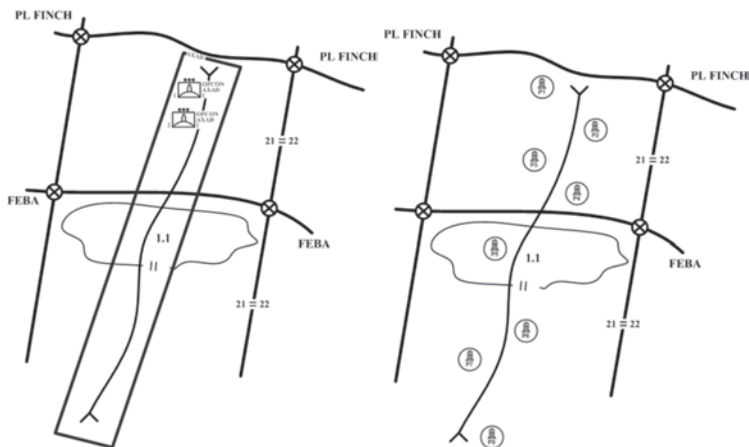

Рисунок 5 – протиповітряна оборона лінійних об'єктів.

2.1.3.3.1. Метою ППОЛ є прикриття від ударів засобів повітряного нападу певної осі шляхом їх ураження (знищення) або зриву виконання ним завдання.

2.1.3.3.2. Лінійні об'єкти:

- дорога;
- берегова лінія;
- залізнична дорога;
- трубопроводи;
- ділянка державного кордону;
- лінії електропередач.

2.1.3.3.3. Завдання ППОЛ може призначатись на рівні бригади, ОТУ та ОУВ.

2.1.3.4. Участь у протиповітряній обороні району (ППОР) – участь підрозділів протиповітряної оборони у прикритті від ударів повітряного противника спільно з зенітно-ракетними військами Повітряних Сил конкретної території (району) на якій розташувуться війська та об'єкти або ведуться бойові дії (операції) (Рисунок 6).

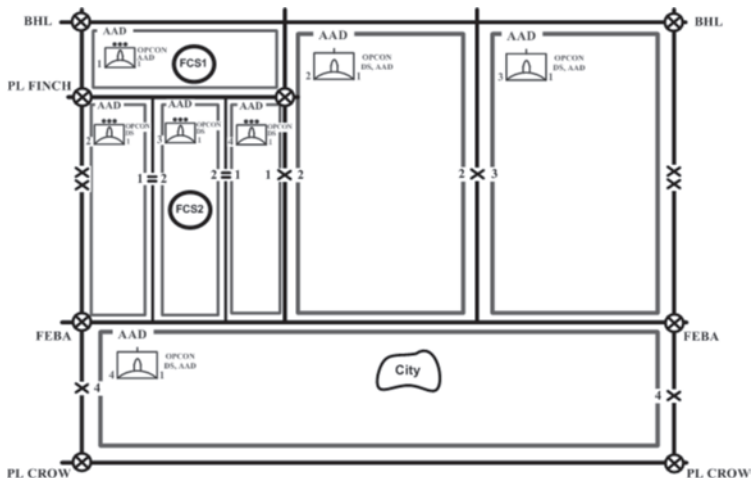

Рисунок 6 – протиповітряна оборона району.

2.1.3.4.1. Метою є прикрити від ударів повітряного противника всю територію на якій розміщуються війська та об'єкти шляхом їх ураження (знищення) або зриву виконання ним завдання.

2.1.3.4.2. Площа району, що прикривається залежить від комплексів ППО:

- населений пункт;
- район зосередження (базовий табір);
- аеродром (майданчик базування);
- військово-морська база (пункт базування)
- смуга ведення бойових дій, або операції.

2.1.3.4.3. Завдання ППОР може призначатись на рівні ОТУ або ОУВ до складу яких входять військові частини та підрозділи ППО озброєні зенітними ракетними комплексами ближньої дії.

2.1.3.4.4. Найефективніша протиповітряна оборона району є та, яка забезпечує суцільне зенітне ракетно-артилерійське прикриття всіх висот по всій глибині території.

2.1.3.4.5. Зенітні комплекси ближньої дії можуть бути використані для прикриття прогалин у зонах поразки комплексів малої, середньої та великої дальності. Зазвичай

це завдання буде здійснюватися шляхом узгодженості дій (інтеграції).

2.1.4. Способи побудови бойового порядку

Побудова бойового порядку підрозділів ППО передбачає застосування шести способів: взаємна підтримка, перекриття зон вогню, збалансований вогонь, зосередження зусиль, раннє знищення та глибока оборона (Рисунок 7). Командири (начальники ППО) застосовують ці способи для надійного прикриття військ від ударів ЗПН з різних висот і напрямків, з яких противник може наносити удари.

2.1.4.1. Взаємна підтримка

Озброєння розташоване таким чином, що вогнем одних засобів можуть обстрілюватись цілі в межах мертвої зони сусідніх систем (комплексів). Для гарматних систем ця мертва зона зазвичай мала. Для ракетних систем мертва зона може бути великою, і взаємна підтримка є критичним елементом. Взаємна підтримка також може охоплювати небоездатні підрозділи, підрозділи в нижчих ступенях готовності та підрозділи, що здійснюють перезарядження.

2.1.4.2. Перекриття зон вогню

Озброєння розташоване таким чином, що всі зони перекриваються. У зв'язку з тим, що повітряний противник може атакувати з різних висот або проводити повітряну розвідку. Під час планування необхідно застосовувати взаємну підтримку та перекриття вогню вертикально та горизонтально. Бажано, щоб під час планування протиповітряної оборони було досягнуто перекриття секторів та зон вогню.

2.1.4.3. Збалансований вогонь

Озброєння розміщене таким чином, щоб забезпечити рівний обсяг засобів ураження на всіх напрямках. Це необхідно для протиповітряної оборони в районі, де місцевість на стороні противника або коли ймовірний наліт противника не передбачуваний. Однак це також бажана характеристика побудови оборони.

2.1.4.4. Зосередження зусиль

Зосередження зусиль на найімовірнішому напрямку удару повітряного противника дозволяють досягти більш надійно прикрити основних підрозділів та об'єктів. Виходячи з тактичної ситуації, командир (начальник) може ризикувати залишити один напрямок незахищеним або

злегка захищеним для прикриття в іншому секторі. Перед реалізацією цього способу рекомендується оцінювати ризики нанесення ударів повітряним противником з інших напрямків.

2.1.4.5. Раннє знищення

Знищення засобів повітряного до рубежу застосування ними бортової зброї досягається вдалим розташуванням РЛС та вогневих засобів, що дає змогу виявити противника до їх входу в зону ураження. Раннє знищення дає змогу знищити засоби повітряного нападу противника над його військами та районами, тим самим зменшуючи можливість виконання ними завдань по насенню ударів по підрозділам та об'єктам, що прикриваються.

2.1.4.6. Глибока (ешелонована) оборона

Глибока оборона досягається розташуванням РЛС та озброєння таким чином, щоб противник піддавався постійному зростанню вогневого впливу під час наближення до об'єктів чи підрозділів, що прикриваються. Глибока (ешелонована) оборона зменшує ймовірність того, що засоби повітряного нападу виконають завдання насення удару по підрозділам та об'єктам, що прикриваються.

2.1.5. Попередження про загрозу нанесення ударів повітряним противником протиповітряній обороні визначає ймовірність нанесення ударів повітряним противником на основі оцінювання повітряного противника та визначення імовірних напрямків нанесення ударів. Командир (начальник) повинен визначити ймовірність нанесення ударів ЗПН та їх ймовірні напрямки. Попередження про ймовірність нальоту ЗПН негайно передається через канали зв'язку до всіх елементів протиповітряної оборони.

Існують три рівні загрози нанесення ударів повітряним противником:

червоний – удари ворожої авіації або ракет неминучі або наразі тривають;

жовтий – можливі удари авіації противника або крилатих ракет;

білий – удари авіації противника або крилатих ракет малоімовірні.

2.1.6. Правила застосування сил і засобів протиповітряної оборони.

Правила застосування сил і засобів ППО – це процедурні директивні документи для управління підрозділами ППО та їх вогнем, які конкретизують обставини та обмеження, згідно з яких частини та підрозділи ППО ведуть протиповітряні бої з повітряним противником.

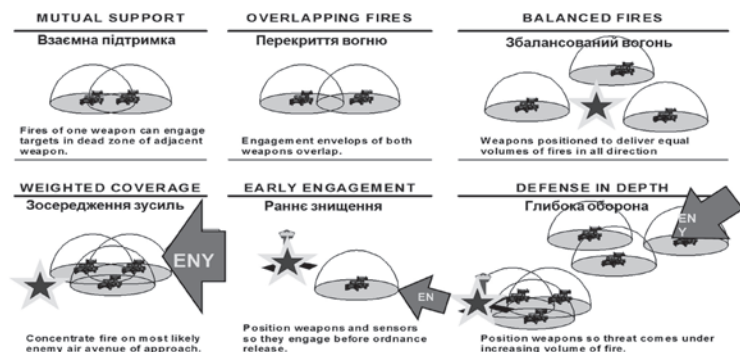

Рисунок 7 – способи побудови бойового порядку.

Ці встановлені Правила дозволяють командир (начальнику) зберігати контроль над повітряним простором, встановлюючи умови, за яких можуть відбуватися бойові дії. Правила застосовуються до всіх учасників бойових дій (операції) і поширюються на всі рівні повітряних, сухопутних та морських сил. Є сім категорій Правил ведення:

- право самооборони;
- критерії ідентифікації;
- статус застосування сил і засобів ППО;
- рівні управління;
- режими управління;
- автономні операції;
- управління вогнем.

Перші три застосовуються до всіх учасників, а інші – насамперед для сил та засобів ППО.

2.1.6.1. Право самооборони

Кожен командир має право та повинен використовувати всі необхідні наявні засоби та вживати всіх відповідних дій для самозахисту підрозділів та інших військ, що зна-

ходяться поблизу у відповідь на ворожу дію або продемонстрований ворожий намір.

Командири на всіх рівнях повинні вживати всіх заходів, необхідних для захисту своїх сил та засобів від ударів повітряного противника. Під час ведення бойових дій питання самооборони є пріоритетним.

2.1.6.2. Критерії ідентифікації (розпізнавання)

Застосування засобів ППО вимагає ідентифікації всіх літаючих об'єктів для уникнення «дружнього» вогню та максимальної ефективності ураження противника. Це вимагає чіткого розуміння правил розпізнавання, при мінімальному часі для визначення приналежності. Оскільки балістичні ракети мають чіткий профіль польоту, правила ведення вогню по даним цілям дозволяє негайну протидію.

За відсутності позитивного розпізнавання повітряного об'єкту використовується процедурна ідентифікація, яка використовує встановлені заходи координації повітряного простору. Процедурний ідентифікатор відокремлює користувачів повітряного простору за положенням, висотою, назвою, часом та маневром.

Критерії противника – це основні правила, які допомагають визначити своїх або чужих літаків та вертольтів, крилатих ракет та невідомих літальних апаратів. Ці правила визначаються командирами, коли це дозволено. Командир, який встановлює параметри критеріїв противника, може враховувати швидкість, висоту та напрямки руху або інші вимоги у визначених обсягах повітряного простору. Командир може також розглянути конкретні характеристики або ворожі дії наземного противника.

Рівні, що мають ідентифікаційний орган, використовують ворожі критерії для визначення виявлених повітряних цілей. Найвищий рівень, здатний керувати операціями із залучення, зазвичай зберігає повноваження щодо ідентифікації. При виявленні цілей вогневі підрозділи, які мають можливість передачі даних в реальному часі, допомагають контролюючому органу шляхом пересилання цільової інформації. Контролюючий орган здійснює остаточну ідентифікацію цілі та надає повноваження щодо знищення. Делегування контролюючого та

ідентифікаційного органу на нижчі рівні є нормою для підрозділів ППО. Такі підрозділи мають повноваження щодо ідентифікації та залучення. Підрозділи ППО обстрілюють балістичні ракети на основі класифікації, а не ідентифікації.

2.1.6.3. Статус застосування сил і засобів протиповітряної оборони

Існує три статуси застосування сил і засобів ППО: вільний, обмежений, стримуючий. Вони описують ступінь контролю ведення вогню підрозділами ППО (Рисунок 8). Командир (начальник) встановлює статус застосування підлеглих підрозділів, який може бути різним для різних загроз з повітря. Різні статуси застосування сил і засобів ППО можуть застосовуватися одночасно до різних типів та масштабу дій повітряного противника.

2.1.6.3.1. Вільний статус застосування – силам і засобам ППО дозволяється вести вогонь по будь-якій повітряній цілі, яка не є своєю або союзницькою. Це найменш обмежувальний статус застосування сил і засобів ППО.

2.1.6.3.2. Обмежений статус застосування – вогонь ведеться лише по повітряних цілях, які визначені як ворожі чи у відповідь на нанесення удару засобами повітряного нападу противника.

2.1.6.3.3. Стримуючий статус застосування – силам і засобам ППО забороняється вести вогонь, за винятком самооборони чи у відповідь на нанесення удару засобами повітряного нападу. Це найбільш обмежувальний статус застосування зброї.

2.1.6.4. Рівні управління

Рівень управління визначає повноваження командира для управління протиповітряним боєм. Це може бути начальник ППО ОТУ, командир зенітного ракетного полку, начальник ППО бригади, командир зенітного ракетно-артилерійського (ракетного) дивізіону або командир окремого вогневого підрозділу. Для знищення літаків тактичної авіації, вертольотів, невідомих літальних апаратів та балістичних ракет можуть бути встановлені різні рівні управління. Командир (начальник ППО) повинен визначити рівень управління силами і засобами ППО і може його змінювати протягом операції (бойових дій).

СКЗ	Свої	Не визначені	Ворожі	Атакуючі
ВІЛЬНИЙ				
ОБГРУНТОВАНИЙ				
СТРИМУЮЧИЙ				

Рисунок 8 – статуси застосування сил і засобів ППО.

2.1.7. Режими управління

Існує два режими управління, централізований і децентралізований. Обраний режим управління буде залежати від можливостей системи зв'язку, наявних систем озброєння, а також від повітряної обстановки. Режими управління визначає командир (начальник).

2.1.7.1. Централізований режим управління. У цьому режимі вищий орган управління призначає вогневі підрозділи. За цих обставин вогневі підрозділи чекають дозволу на обстріл цілі від вищого рівня командира (начальника). Централізоване управління застосовується для мінімізації ймовірності обстрілів своєї авіації.

2.1.7.2. Децентралізований режим управління. У цьому режимі вищий орган управління відслідковує дії підрозділів, щоб здійснювати прямі цілевказання. Децентралізоване управління застосовується для збільшення ймовірності знищення засобів повітряного нападу відразу після входження у зону поразки підрозділу ППО.

2.1.8. Автономні дії.

Підрозділ починає діяти автономно після того, як втратив усі зв'язки з командирами вищих рівнів. Командир підрозділу бере на себе повну відповідальність за контроль озброєння та самостійно приймає рішення щодо обстрілу цілей. Це правило діє до відновлення зв'язку.

2.1.9. Сектори вогню

Сектори вогню зазвичай призначаються для військової частини (підрозділу) ППО СВ після попередньої радіолокаційної розвідки. Сектори призначаються на відстань до дальнього рубежу постановки вогневих завдань. Пересікатись повинні на відстані ближньої межі постановки вогневих завдань.

2.1.10. Зона дії протиповітряної оборони Сухопутних військ

Зона дії ППО СВ – межі повітряного простору, в яких пріоритет на знищення повітряних цілей надається силам і засобам ППО СВ з метою мінімізації взаємних втручань між винищувальною авіацією, частинами та підрозділами ЗРВ Повітряних Сил та ППО Сухопутних військ.

2.1.11. Зона розпізнавання (ідентифікації) протиповітряної оборони

Зона ідентифікації протиповітряної оборони – це повітряний простір визначених розмірів, в межах якого здійснюється розпізнавання (ідентифікація) та контроль повітряних суден.

2.1.12. Зони протиповітряної оборони

Зони протиповітряної оборони – це повітряний простір визначених розмірів, в межах якого відповідальність за обстріл цілі зазвичай покладається на певний зенітний комплекс або винищувальну авіацію. Вони визначають обсяги повітряного простору визначених розмірів, у межах яких надається перевага конкретному засобу ураження (Рисунок 9).

Зони протиповітряної оборони доповнюють критерії ідентифікації повітряного противника і застосовуються для визначення завдань на знищення засобів повітряного нападу та прийняття рішень для організації взаємодії. Сили і засоби ППО можуть застосовуватись в межах визначеної зони незалежно від рівня управління. Ешелон, що контролює визначену зону може обстрілювати цілі без дозволу органу управління, що встановлює зону застосування, якщо цілі відповідають визначеним ворожим критеріям. Існує шість зон протиповітряної оборони:

зона дії винищувачів – це повітряний простір визначених розмірів, в межах якого відповідальність за знищення повітряного противника зазвичай покладається на винищувачі;

зона дальнього прикриття – це повітряний простір, відведений для виконання завдань зенітними ракетними комплексами дальньої дії. У межах цієї зони вони можуть вести вогонь конкретної цілевказівки органу управління;

зона середнього прикриття – це повітряний простір визначених розмірів, в межах якого відповідальність за обстріл повітряних загроз зазвичай покладається на зенітні ракетні комплекси середньої дальності;

зона малого прикриття – це повітряний простір визначених розмірів, в межах якого відповідальність за обстріл засобів повітряного нападу зазвичай покладається на зенітні ракетні комплекси малої дальності;

зона ближнього прикриття – це повітряний простір визначених розмірів, в межах якого відповідальність за обстріл повітряних загроз зазвичай покладається на зенітні комплекси ближньої дії;

спільна зона взаємодії – це повітряний простір визначених розмірів, в межах якого одночасно застосовуються кілька комплексів і систем протиповітряної та винищувальна авіація для боротьби з повітряним противником.

2.1.13. Тимчасові обмеження повітряного простору можуть бути накладені на зони повітряного простору визначених розмірів відповідно конкретних ситуацій та вимог. Реалізація тимчасових обмежень включає наступне:

ідентифікація користувача обмеженого повітряного простору;

за часом, площею та висотою;

порядок скасування або зміни обмеження у разі втрати зв'язку.

Існує п'ять загальних обмежень тимчасового повітряного простору: обмежені операційні зони, маршрути мінімального ризику, координаційні висоти, маршрути польотів тактичної і армійської авіації та зона вільного застосування озброєння.

2.1.13.1. Обмежені операційні зони

Обмежені операційні зони визначають розмір повітряного простору у межах якого робота одного або декількох користувачів повітряного простору обмежена протягом визначеного періоду часу. Повітряне командування встановлює ці райони у відповідь на запит командирів сухопутних

угруповань військ. Командир сухопутного угруповання повинен мати повноцінний орган контролю над силами і засобами у обмежених операційних зонах.

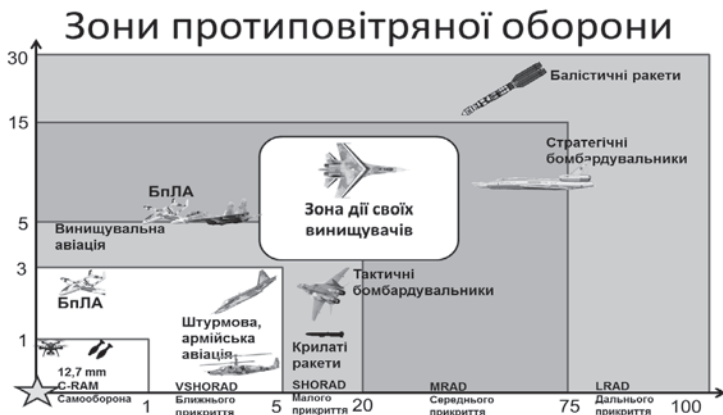

Рисунок 9 – зони протиповітряної оборони

Для максимальної ефективності ППО встановлюються обмежені операційні зони для літаків та ракет. У таких випадках рекомендується стан застосування сил і засобів ППО – вільний. І навпаки, під час застосування своєї тактичної і армійської авіації можуть бути створені зони обмеження для сил і засобів ППО. У таких випадках рекомендується встановлювати статус контролю над озброєнням ППО – обґрунтований або стримуючий.

2.1.13.2. Маршрути мінімального ризику

Маршрути з мінімальним ризиком – це тимчасові коридори визначених розмірів, що проходять у будь-якому напрямку через систему ППО або обмежені операційні зони. Ці маршрути призначені для зменшення ризику для літальних апаратів, що проходять над сухопутними угрупованнями на малій висоті.

2.1.13.3. Координуючі висоти

Координаційні висоти – це процедурні методи управління повітряним простором, які розділяють літаки та вертольоти визначаючи висоту, нижче якої літаки зазвичай не будуть літати і над яким вертольоти зазвичай не будуть літати. Координаційні висоти визначені в плані контролю

повітряного простору і можуть включати буферну зону для невеликих відхилень висоти.

2.1.13.4. Стандартні маршрути руху армійської авіації

Стандартні маршрути руху армійської авіації – це тимчасові повітряні коридори визначених розмірів, що встановлені нижче координуючої висоти. Вони дають змогу командирю безпечно здійснювати маневри авіацією, виконуючи бойові завдання. Зазвичай вони розміщуються в тилових зонах та районах. Повітряні коридори є обмеженими маршрутами пересування, визначеними для використання армійською авіацією та для запобігання дружнього вогню.

У разі потреби, командир може закрити цей коридор.

2.1.13.5. Зони вільного застосування зброї

Для захисту основних об'єктів або споруд, крім повітряних баз, створена зона вільного застосування зброї. У цих зонах системи можуть стріляти по будь-якій повітряній цілі, яка не визначена як дружня.

2.2. Основи ведення протиповітряної оборони Сухопутних військ

2.2.1. Метою ППО СВ є: зрив або відбиття повітряного нападу противника для збереження боєздатності угруповань військ і створення сприятливих умов для проведення операції.

2.2.2. Завданнями ППО СВ є:

виявлення ЗПН противника у повітрі, оповіщення військ (сил), що прикриваються, видача бойової інформації про дії повітряного противника на командних пунктах (пунктах управління) з'єднань і частин;

прикриття угруповань військ (сил) у ході їх розгортання і проведення ними операцій (бойових дій), прикриття об'єктів тилу і комунікацій;

боротьба з повітряними десантами противника у польоті; запобігання проведенню терористичних актів з використанням літальних апаратів.

2.2.3. Основними формами воєнних дій військових частин та підрозділів ППО СВ є бойові дії та протиповітряний бій.

2.2.3.1. Протиповітряний бій – це основна форма тактичних дій, являє собою узгоджене та взаємопов'язане за ме-

тою, завданнями, місцем і часом ведення вогню та маневру підрозділів ППО, спрямованих на знищення повітряного противника та відбиття його ударів по військах і об'єктах, що прикриваються, або примушення його до відмови виконувати визначене завдання.

Протиповітряний бій підрозділи військ ППО СВ можуть вести самостійно або у взаємодії з винищувальною авіацією та зенітними ракетними військами ПС, підрозділами ППО ВМС та ДШВ в обмеженому районі протягом певного часу.

Основними складовими протиповітряного бою є: вогонь і маневр силами (засобами).

Протиповітряний бій починається з моменту виявлення нападу повітряного противника на війська (об'єкт), що прикривається, та закінчується знищенням повітряного противника або припиненням вогню.

Під час протиповітряного бою здійснюється розвідка ЗПН противника, РЕБ, маневр вогнем, підрозділами, проведення заходів щодо відновлення порушених систем вогню, розвідки та управління, забезпечення бойових дій.

Протиповітряний бій характеризується рішучістю дій, швидкоплинністю, різкими та швидкими змінами обстановки, високою напруженістю і повинен вестися з максимальним використанням бойових можливостей і максимальним напруженням усіх моральних і фізичних сил особового складу.

Основними характеристиками протиповітряного бою є:

- тривалість;
- кількість ЗПН противника, що входить у зону вогню (ураження);
- кількість проведених стрільб;
- кількість знищених ЗПН противника;
- витрата ракет (боєприпасів).

2.2.3.2. Бойові дії військ ППО Сухопутних військ – це особлива форма воєнних дій тактичного рівня яка застосовується військами ППО СВ для виконання бойових завдань у бою та операції до початку ведення протиповітряних боїв, або у перервах між ними.

2.2.4. Спосіб ведення бойових дій (протиповітряного бою) – обраний командиром (командувачем) варіант бойо-

вого застосування підрозділів (військових частин, угруповання) ППО СВ: зосередження зусиль (напрямки, рубежі, позиції, райони, об'єкти); порядку і послідовності ураження повітряного противника; видів маневру; побудови бойового порядку (створення вогневих груп, угруповань); системи позицій і позиційних районів; введення противника в оману; переходу до наступних дій.

До основних складових способів застосування сил та засобів ППО СВ відносяться:

ведення бою в складі угруповання сил та засобів ППО та ведення самостійних дій підрозділом ППО СВ;

зосередження вогню по найважливіших цілях для підвищення ймовірності їх ураження;

розосередження вогню для завдання повітряному противнику максимальних втрат;

самостійне ураження противника батареями, установками та бойовими машинами;

побудова нетипового бойового порядку;

створення та порядок застосування мобільних вогневих груп, які мають у своєму складі різнотипні зенітні ракетні та зенітні артилерійські комплекси, склад яких залежить від бойових завдань та дій повітряного противника;

дії підрозділів ППО СВ із засад;

застосування підрозділів ППО СВ кочуючим способом.

2.2.5. Способи ведення вогню

Повітряна та наземна обстановка визначає спосіб ведення вогню, що використовується вогневими підрозділами. Способи ведення вогню, залежно від системи ППО, включають обстріл (стріляй-дивись-стріляй), безперервний вогонь та залп.

2.2.5.1. Стріляй-дивись-стріляй – спосіб ведення вогню який полягає у тому, що після того, як був зроблений перший постріл (пуск ракети), здійснюється оцінка результату стрільби. Якщо ціль не була знищена, а обстановка дозволяє, то може здійснюватись повторний обстріл цілі.

2.2.5.2. Безперервний вогонь – спосіб ведення вогню, що використовується по балістичних ракетах, і дещо відрізняється від способу, що застосовується для літальних апаратів. Затримка в часі між стрільбами по балістичних ракетах дуже мала.

2.2.5.3. Залп – це спосіб ведення вогню, при якому дві ракети (черги) вистрілюються одночасно з різних пускових установок. Цей спосіб застосовується, якщо недостатньо часу для перших двох методів. Залповий метод вогню застосовується по балістичних ракетах.

2.2.6. Підрозділи і військові частини ППО приймають участь:

у бойових діях, стабілізаційних діях, боях, ударах військових частин (підрозділів, угруповань військ);

бойових діях угруповання Повітряних Сил, ВМС;

бойових діях Десантно-штурмових військ військ.

2.2.7. Для виконання завдань прикриття військ та об'єктів від ударів з повітря створюється система протиповітряної оборони, яка є складовою побудови оборони і включає: систему розвідки повітряного противника і оповіщення про нього військ; систему зенітного ракетно-артилерійського прикриття; систему управління.

2.2.8. Система ППО – створені за єдиним замислом і планом, взаємопов'язані між собою сили та засоби для виконання завдань з ведення розвідки повітряного противника з метою своєчасного виявлення засобів повітряного противника та оповіщення про нього своїх військ, знищення засобів повітряного нападу та прикриття військових частин та угруповань в бою та операції.

2.2.8.1. Система розвідки повітряного противника і оповіщення є сукупність розгорнутих для виконання бойових завдань радіолокаційних станцій, станцій виявлення повітряних цілей вогневих засобів ППО та постів візуального спостереження та створеної ними єдиної зони розвідки та оповіщення. Вона повинна забезпечити: виявлення повітряних цілей з усіх напрямків в усьому діапазоні висот на максимально можливих відстанях із зосередженням зусиль на найбільш імовірних напрямках дій повітряного противника; викриття його складу, бойового порядку, напрямку дій, наявності і характеру перешкод, безперервне слідкування за повітряним противником і видачу інформації про нього на командні пункти (пункти управління) військ ППО і оповіщення про нього військ, що прикриваються, та сусідів.

Ефективність, надійність і стійкість системи радіолокаційної розвідки досягаються ешелонованою її побудовою,

сумісним використанням радіолокаційних станцій з різними діапазонами робочих частот, резервних радіолокаційних засобів на напрямках можливих дій авіації противника на гранично малих висотах і ділянках, що не переглядаються постійно діючими радіолокаційними підрозділами (засобами).

2.2.8.2. Система зенітного ракетно-артилерійського прикриття є основою протиповітряної оборони, створюється за єдиним замислом дій і планом протиповітряної оборони у відповідності до замислу дій військ, що прикриваються, характеру дій повітряного противника, системи винищувального авіаційного прикриття. Вона включає угруповання (бойовий порядок) зенітних ракетних частин і підрозділів, розгорнутих у відповідності до замислу протиповітряної оборони, і систему їх вогню, узгоджену за напрямками, висотами, рубежами, об'єктам прикриття, типами цілей і часом.

2.2.8.2.1. Головними вимогами до системи зенітного ракетно-артилерійського прикриття є ефективність і стійкість.

2.2.8.2.1.1. Ефективність зенітного ракетно-артилерійського прикриття характеризує ступінь його відповідності завданням, що вирішуються під час різних варіантів дій повітряного противника. Вона визначається можливостями створених систем вогню, розвідки та управління, мобільністю оборони, майстерним використанням сил і засобів, рівнем бойового вишколу особового складу.

Ефективність системи зенітного ракетно-артилерійського прикриття досягається ешелюваною побудовою угруповання сил і засобів ППО, яке включає зенітні ракетні частини (підрозділи) з різними бойовими можливостями, знаходженням їх у повному складі або часткою сил у готовності до негайного відкриття вогню.

Основними показниками ефективності зенітного ракетно-артилерійського прикриття є:

ступінь виконання бойового завдання;

ступінь ураження повітряного противника.

2.2.8.2.1.2. Стійкість зенітного ракетно-артилерійського прикриття – це його здатність зберігати свою ефективність у бойовій обстановці. Вона досягається живучістю сил і засобів, перешкодостійкістю систем вогню, розвідки та управління, мобільністю оборони, надійністю озброєння,

високою морально-психологічною підготовкою особового складу.

Зенітне ракетно-артилерійське прикриття повинно бути круговим та забезпечувати обстріл на максимально можливих висотах, із зосередженням зусиль на найбільш імовірних напрямках дій повітряного противника та діапазонах висот його бойового застосування (гранично малі висоти – менше 200 м, малі – від 200 до 1000 м, середні – від 1000 до 4000 м, великі – від 4000 до 12000 м, стратосферні – більше 12000 м).

2.2.8.2.2. Система вогню – це сплановане за метою та завданнями, організоване по напрямках, висотах, рубежах і секторах (смугах), узгоджене у просторі та часі поєднання вогню одного чи декількох типів засобів ППО для знищення повітряного противника.

Система вогню створюється згідно із замислом бою (дій), бойовим завданням, наявністю сил і засобів, можливим характером дій повітряного противника, особливостями району бойових дій, об'єкта та військ, які прикриваються. Побудова системи вогню досягається розгортанням підрозділів ППО у бойовий порядок та підготовкою кожного з них до ведення протиповітряного бою з максимальним використанням бойових можливостей у різних умовах обстановки.

Показники системи вогню:

розміри зони зенітного ракетного вогню – визначаються розрахунковим способом та можуть уточнюватись проведенням обльоту позицій;

кратність перекриття зон ураження – характеризує можливості військової частини (підрозділу) щодо зосередження вогню в тій чи іншій зоні вогню. Прикриття військ (об'єкта) називається однократним, якщо об'єкт прикритий довкола, при цьому кількість стрільб, які проводяться на стиках зон поразення зрдн (зрбатр) дорівнює кількості стрільб, які проводяться зрдн (зрбатр) при параметрі цілі рівному нулю. Прикриття військ (об'єкта) з більшою кратністю досягається за рахунок зменшення інтервалів між зрдн (зрбатр);

кількість стрільб до заданого рубежу – характеризує можливість системи вогню з обстрілу цілей, які одночасно

входять у зону вогню військової частини (підрозділу) під час відбиття удару визначеної тривалості або визначеної кількості ракет, і залежить від кількості і типу підрозділів ППО, які беруть участь у відбитті удару та розміщення їх відносно об'єкта прикриття на місцевості;

щільність вогню на заданому рубежі – визначається кількістю стрільб, які може провести військова частина (підрозділ) за одну хвилину під час відбиття удару противника;

середня ефективність стрільб – характеризується очікуваною ймовірністю поразення цілей за стрільбу в даних умовах обстановки. За результатами відбиття удару вона чисельно дорівнює співвідношенню кількості знищених засобів повітряного нападу до кількості стрільб.

2.2.8.2.3. Система управління військами ППО СВ, будучи частиною системи управління угруповання військ являє собою сукупність функціонально та ієрархічно пов'язаних органів управління, командних пунктів (пунктів управління), засобів зв'язку і АСУ, які забезпечують керівництво військами і управління вогнем їх зенітних засобів.

2.2.8.3. Розвідувальні можливості – це спроможність виконувати поставлені завдання щодо своєчасного виявлення та розпізнавання повітряних цілей із заданою ймовірністю на різних висотах їх безперервного супроводження та видачі на оповіщення. Вони характеризуються дальністю виявлення та розпізнавання повітряних цілей на різних висотах із заданою ймовірністю, кількістю цілей, що одночасно супроводжуються та видаються на КП (ПУ), можливістю ведення розвідки під час руху.

2.2.8.4. Вогневі можливості – це сукупність показників, які характеризують здатність готових до бою підрозділів ППО знищувати повітряного противника у конкретних умовах обстановки.

Вони залежать від параметрів зони ураження, ймовірності ураження цілі, кількості одночасно обстрілюваних цілей, циклу стрільби, здатності вести вогонь у русі або з короткої зупинки, виду протидії противника.

Показником вогневих можливостей є середня очікувана кількість повітряних цілей, що знищуються за наліт або використанням визначеної кількості зенітних керованих ракет (боєприпасів).

Розвідувальні і вогневі можливості сил і засобів ППО визначаються по завданнях, напрямках, рубежах і часу з урахуванням очікуваної протидії противника, експлуатаційної надійності озброєння і техніки та наявності матеріальних засобів.

2.2.8.5. Маневрені можливості це спроможність підрозділів ППО здійснювати переміщення з метою забезпечення безперервності прикриття військ та своєчасного перенесення зусиль з одного напрямку на інший.

Вони визначаються часом переведення у похідне положення, здійснення маршруту на визначену відстань, переведення у бойове положення та підготовки до ведення протиповітряного бою у новому районі. Маневрені можливості залежать від характеристик озброєння, особливостей району бою (дій), пори року та часу доби, рівня підготовки бойових обслуг.

2.2.8.5.1. Маневр – організоване пересування військових частин (підрозділів), матеріально-технічних засобів (ракет та боєприпасів), їх перевезення різними видами транспорту під час підготовки і ведення операції на новий напрямок (позиційний район, стартові позиції), а також перенесення вогню військових частин та підрозділів протиповітряної оборони по найбільш важливим цілям.

Маневр у військах ППО розподіляється на маневр військовими частинами і підрозділами, маневр вогнем і маневр ракетами (боєприпасами).

Маневр є однією із важливіших умов для досягнення успіху протиповітряної оборони військ у ході бойових дій. Маневр здійснюється для створення у найкоротші терміни найбільш вигідного угруповання військ ППО і відповідного до умов обстановки бойового порядку, зосередження їх зусиль для прикриття військ, які виконують у даний момент головні завдання, а також для відновлення порушеної системи протиповітряної оборони.

Маневр має бути простим за замислом, виконуватися швидко, приховано та несподівано для противника.

2.2.8.5.1.1. Маневр військовими частинами та підрозділами здійснюються шляхом переміщення зенітних і радіотехнічних військових частин та підрозділів на інші напрямки або шляхом перебудови їх бойового порядку з метою:

введення противника в оману щодо дійсного характеру бою (дій);

збільшення ступеня реалізації зон поразки;

забезпечення прихованості бойового порядку та рапто-
вості вогню;

виведення з-під удару;

періодичної зміни позицій;

відновлення порушеної системи вогню та ін.

Маневр військових частин та підрозділів прийнято поділяти на маневр за замислом і маневр за обстановкою. Маневр за замислом реалізується використанням таких тактичних прийомів:

висунення підрозділів ППО СВ з районів дислокації (за-
пасних позицій) на бойові позиції;

першочергова перебудова бойового порядку у передба-
ченні бою;

періодична зміна позицій;

дії із засад.

Тактичними прийомами маневру за обстановкою є:

першочерговий маневр підрозділу ППО СВ на розкриття
напрямку дій головних сил противника;

маневр для відновлення системи вогню;

виведення з-під удару (на запасні позиції);

висування в засади.

2.2.8.5.1.2. Маневр вогнем полягає у зосередженні вогню на важливим цілям, у розподілі вогню при одночасному або послідовному знищенні кількох цілей та переносі вогню на нові цілі.

Маневр ракетами (боєприпасами) полягає у перемі-
щенні їх у ході підготовки та під час ведення бою (дій)
з передачею іншим підрозділам (або усередині підрозділу). Маневр проводиться з метою відновлення або зміни запасів ракет (боєприпасів).

2.3. Основи бойового застосування військ проти- повітряної оборони Сухопутних військ в операції (бой- ових діях).

2.3.1. Постійна висока бойова готовність військових частин і підрозділів ППО СВ означає їх здатність органі-
зовано і у встановлені терміни приступати до бойових дій,

успішно виконати поставлені їм завдання в любых умовах обстановки. Це досягається: завчасним плануванням їх бойових дій і правильним розумінням командирами і штабами своїх завдань, передбаченням можливих змін в обстановці; укомплектованістю і забезпеченістю військ усім необхідним для ведення бойових дій; високим бойовим вишколом військ та їх умінням вести бойові дії в умовах застосування зброї масового ураження; постійною готовністю озброєння і військової техніки до застосування, а особового складу – до виконання поставлених перед ним завдань; розміщенням військових частин з урахуванням їх призначення; безперервним веденням розвідки повітряного противника, всебічним знанням його організації і тактики дій, сильних і слабких сторін; чіткою організацією і пильним несенням бойового чергування; високою мобілізаційною готовністю сил і засобів ППО; високим моральним станом, міцною військовою дисципліною і пильністю особового складу; своєчасним і організованим приведенням військових частин і підрозділів у вищій ступені бойової готовності і включенням в єдину систему протиповітряної оборони; підтримкою твердого і безперервного управління військами; здійсненням заходів щодо всебічного забезпечення бойових дій.

2.3.2. Повне використання бойових можливостей військових частин ППО і успішне виконання завдань по надійному прикриттю військ і об'єктів досягається: своєчасним визначенням масштабу і характеру дій повітряного противника; умілим створенням систем розвідки повітряного противника і оповіщення про нього військ, зенітного прикриття і управління військами ППО, що забезпечує нанесення противнику максимальних втрат до виконання ним бойових завдань; проведенням швидкого і рішучого маневру військовими частинами та підрозділами ППО на користь прикриття головного угруповання військ. Для цього від особового складу вимагається висока організованість, відмінне знання і уміле застосування озброєння і бойової техніки, напруження моральних і фізичних сил.

2.3.3. Побудова раціонального угруповання сил і засобів ППО досягається включенням до його складу різних зенітних ракетних і зенітних артилерійських засобів, розгорну-

тих у бойові порядки в одному районі і об'єднаних одним безпосереднім командуванням, що забезпечує підвищення живучості військ та найбільш ефективно використання їх бойових можливостей.

2.3.4. Успішне досягнення цілей в боротьбі з повітряним противником можливе лише сумісними зусиллями всіх сил і засобів ППО. Це забезпечується підпорядкованістю їх дій єдиному замислу, організацією і підтриманням безперервної і чіткої взаємодії між радіотехнічними, зенітними ракетними, зенітними артилерійськими частинами і підрозділами та ВА, частинами ЗРВ, частинами РЕБ і військами, що прикриваються, а також з силами і засобами ППО сусідів шляхом узгодження їх дій по завданнях, рубежах (напрямах), зонах, часу і способах виконання поставлених бойових завдань.

Особливу увагу при цьому приділяють плануванню і ретельній організації взаємодії зенітних ракетних частин і ВА при розподілі їх зусиль в одній зоні бойових дій і на межах зон.

2.3.5. Рішуче зосередження зусиль зенітних частин та підрозділів на прикритті військ, діючих на головних напрямках, а також на обороні найважливіших об'єктів, досягається масованим застосуванням на найважливіших напрямках (в районах) найбільш ефективних і боєздатних військових частин ППО, залишенням на інших напрямках (в районах) мінімально необхідної кількості сил і засобів, гнучким і своєчасним маневром силами і засобами ППО в ході бойових дій.

Рішучість та безперервність впливу на повітряного противника забезпечується: ешелонованою побудовою бойових порядків зенітних ракетних частин, готовністю їх до бойових дій у будь-який час року, доби і за будь-яких метеорологічних умов; своєчасним нарощуванням сил і засобів шляхом рішучого маневру ними; знищенням повітряного противника на всьому шляху його польоту, у тому числі і на зворотних шляхах, своєчасним поповненням зенітних ракетних частин особовим складом, озброєнням, бойовою технікою, ракетами, боєприпасами і запасами інших матеріальних засобів; швидким відновленням боєздатності військ ППО, завчасною під-

готовкою їх до чергових завдань; підтриманням високого морального психологічного духу військ.

2.3.6. Активність і рішучість дій зенітних ракетних частин полягає в постійному прагненні їх за будь-яких умов нанести повітряному противнику максимальних втрат, діяти сміливо, енергійно, з максимальною наполегливістю і завзятістю.

2.3.7. Раптовість дій по повітряному противнику дозволяє застигнути його зненацька, зірвати замисел його дій, нанести йому втрати до виконання ним бойових завдань, різко понизити його активність. Раптовість досягається: постійним введенням противника в оману відносно складу угруповання, бойових порядків і ешелонування сил і засобів ППО шляхом створення хибних позицій; періодичною зміною стартових (вогневих) позицій і діями із засідок; приведенням військ ППО в бойову готовність в мінімально можливі терміни; своєчасним викриттям підготовки і початку бойових дій повітряного противника; залученням вогневих засобів, які за своїми можливостями, розташуванням на місцевості і ступенем готовності забезпечують найбільш ефективно знищення повітряних цілей; майстерним використанням захисних властивостей місцевості, безперервним проведенням заходів щодо протидії технічним і іншим засобам розвідки противника; суворим виконанням вимог прихованого управління військами.

До раптовості прагнуть і повітряний противник. Тому необхідна активна і безперервна розвідка, передбачення його намірів і можливих дій, висока пильність особового складу, чітке несення бойового чергування, постійна бойова готовність військ ППО до зриву і відбиття раптових дій повітряного противника.

2.3.8. Стійкість протиповітряної оборони військ (об'єктів) досягається: забезпеченням прихованості угруповання військ ППО, їх живучістю, перешкодостійкістю, швидкістю відновлення порушеної боєздатності.

2.3.8.1. Прихованість угруповання ППО досягається здійсненням заходів щодо маскуванню, у тому числі обладнанням хибних позицій, за допомогою розосередження та укриття запасів матеріальних засобів, організацією радіо-

електронного захисту зенітних комплексів (систем), радіолокаційних станцій та засобів управління.

2.3.8.2. Живучість засобів ППО та їх угруповань досягається своєчасним створенням угруповань ППО і раціональною побудовою їх бойових порядків, які забезпечують взаємне перекриття зон ураження (вогню) і можливість нарощування їх зусиль по послідовному або одночасному обстрілу повітряних цілей, здійсненням прихованого маневру, інженерним обладнанням позиційних районів.

2.3.8.3. Перешкодостійкість засобів ППО та їх угруповань досягається здійсненням заходів щодо забезпечення електромагнітної сумісності радіоелектронних засобів, застосуванням різних способів захисту від радіоелектронного придушення, зброї, що самонаводиться на випромінювання, впливу іонізуючих і електромагнітних випромінювань ядерної та променевої зброї.

2.3.8.4. Відновлення боєздатності сил і засобів ППО включає: відновлення порушеного управління; визначення ступеня боєздатності військових частин та підрозділів; уточнення бойових завдань на подальші дії військовими частинам та підрозділам, що зберегли боєздатність; відведення військових частин (підрозділів); поповнення військ особовим складом і матеріальними засобами; підтримання високого морального і психологічного стану особового складу.

В першу чергу відновлюється боєздатність військових частин (підрозділів), призначених для виконання головного бойового завдання.

Відновлення боєздатності військ ППО здійснюється, як правило, в колишніх організаційних структурах. Не виключається також створення зведених формувань.

2.3.9. Повне напруження моральних і фізичних сил, використання морального фактора на користь виконання бойового завдання є однією із важливіших умов досягнення успіху бойових дій.

Для цього необхідно безперервно вдосконалювати бойовий вишкіл, глибоко знати морально-психологічний стан підлеглих, поєднувати високу вимогливість з увагою до їх потреб, систематично вивчати моральні якості особового складу імовірного противника з метою умілого ведення бойових дій з ним та активно протидіяти його ідеологічним диверсіям.

2.3.10. Твердість і безперервність управління військами ППО дозволяє повно і ефективно використовувати їх бойові можливості і досягається: постійним знанням обстановки; своєчасним прийняттям рішень і наполегливим втіленням їх в життя; особистою відповідальністю командирів і начальників всіх ступенів за свої рішення, правильним застосуванням підпорядкованих ним військ і результати виконання поставлених завдань; завчасним створінням і обладнанням стаціонарних і рухомих пунктів управління, своєчасним їх переміщенням, дотриманням встановлених заходів протидії технічним засобам розвідки противника; наявністю стійкого і оперативного зв'язку з військами і постійним підтриманням органів і засобів управління в готовності до виконання бойових завдань; чіткою роботою автоматизованих систем (комплексів) управління; централізацією управління.

Централізація управління військами у всіх ланках повинна поєднуватися з проявленням підлеглими розумної ініціативи у виконанні поставлених їм завдань, можливістю швидко переходити від централізованого до децентралізованого і змішаного управління.

2.3.11. Для успішного ведення бойових дій і протиповітряних боїв потрібна всебічна підготовка військових частин ППО, яка включає заходи, що виконуються завчасно перед їх бойовим застосуванням.

До заходів завчасної підготовки відносяться: прийняття рішень на бойові дії (планування); постановка завдань підпорядкованим військовими частинам і підрозділам; організація взаємодії; підготовка військових частин і підрозділів до виконання бойових завдань і підтримання їх в готовності до відбиття ударів повітряного противника; організація управління і усіх видів забезпечення.

Безпосередня підготовка до ведення бойових дій включає: приведення військових частин ППО в готовність до негайного відкриття вогню; посилення розвідки повітряного противника, оповіщення командирів і штабів військ, що прикриваються, про загрозу удару з повітря; доведення запасу ракет і боєприпасів на стартових і вогневих позиціях до встановлених норм; прийняття рішення на відбиття ударів повітряного противника.

2.3.12. Військові частини і підрозділи ППО залежно від умов і вирішуваних завдань можуть діяти в похідних, передбойових і бойових порядках.

2.3.12.1. Похідний бойовий порядок повинен забезпечувати: високу швидкість руху; своєчасне розгортання в передбойові та бойові порядки; найменшу вразливість від ударів противника; підтримання стійкого управління; ведення розвідки та вогню під час руху або з короткої зупинки.

2.3.12.2. Передбойовий порядок повинен забезпечувати: швидке розгортання підрозділів у бойовий порядок; високі темпи просування в колонах підрозділів, що прикривають; швидке подолання загороджень, зон зараження, районів руйнувань, завалів і затоплень; найменшу уразливість підрозділів від ударів противника; ведення розвідки та вогню під час руху або з короткої зупинки.

2.3.12.3. Бойовий порядок повинен відповідати завданню та замислу дій військ, що прикриваються, очікуваним діям противника і забезпечувати: зосередження основних зусиль на головному напрямку; найбільш повне використання бойових можливостей військових частин (підрозділів); підтримання стійкого підготовленого вогню та розвідки повітряного противника; безперервність та зручність управління підрозділами; безперервну взаємодію з ВА, іншими засобами ППО і військами, що прикриваються; взаємне прикриття стартових, вогневих позицій та виключення взаємних перешкод, здійснення маневру (переміщення) з найменшими витратами часу; вигідне використання маскуючих та захисних властивостей місцевості при найменшій уразливості від засобів ураження противника, зручність управління і забезпечення.

2.3.13. Для розгортання у бойовий порядок призначаються: для зенітного ракетного полку, зенітного ракетного дивізіону (зенітного ракетно-артилерійського дивізіону), окремого радіотехнічного батальйону – позиційний район; для зенітної батареї – стартова (вогнева) позиція; групі бойового управління, батареї (взводу) управління та радіолокаційної розвідки, радіолокаційній роті – позиція; технічній батареї – технічна позиція.

2.3.14. Зазначені позиції можуть бути основними, запасними, тимчасовими та хибними.

2.3.14.1. Основна позиція призначається для ведення бою (дій) та залишається негайно після проведення з неї стрільб (пуску), у разі її виявлення засобами розвідки противника (БпЛА), у разі обстрілу її артилерією противника, у разі дії ДРГ противника в районі позиції.

2.3.14.2. Тимчасова позиція призначається для несення бойового чергування, підготовки ракет (для підрозділів технічного забезпечення), проведення демонстраційних дій або під час дій підрозділів ППО у смузі забезпечення.

2.3.14.3. Запасна позиція призначається для маневру у разі навмисного або змушеного залишення основної позиції.

Підрозділу ППО призначається не менше двох запасних позицій.

Після переміщення підрозділу на запасну позицію вона становиться основною.

2.3.14.4. Хибна позиція призначається для введення противника в оману щодо справжнього розташування основних і запасних позицій.

2.3.15. Залежно від рівня загрози нанесення ударів повітряним противником (пункт 2.1.5) та поставлених завдань КП (ПУ) військових частин і підрозділів ППО СВ у повному складі або частиною сил можуть перебувати в різних ступенях готовності до відкриття вогню (ведення розвідки).

2.3.15.1. Готовність № 1 (рівень загрози – червоний):

на робочих місцях знаходиться повна чергова бойова обслуга, засоби зв'язку, автоматизована система управління (при наявності) включені й забезпечують прийом (відображення) даних оповіщення про повітряну обстановку, управління підпорядкованими черговими силами, зв'язок з вищими КП, видачу даних про повітряну обстановку в радіомережах оповіщення;

озброєння та бойова техніка перевірені на функціонування, станції розвідки (виявлення) і цілевказання, наведення ракет включені, засоби розвідки ведуть пошук повітряних цілей;

залежно від повітряної обстановки передавачі СНР (гарматної наводки), РПК працюють з випромінюванням в ефір або на еквіваленти антен;

ракти на бойових машинах (пускових установках) знаходяться в бойовому положенні (підготовлені до пуску);

системи забезпечення життєдіяльності перевірені на функціонування й забезпечують стійку роботу обслуг та апаратури. Електроживлення здійснюється від автономних джерел (або від зовнішньої мережі, але всі автономні джерела знаходяться в негайній готовності до роботи).

2.3.15.2. Готовність № 2 (рівень загрози – жовтий):

на своїх робочих місцях перебувають чергові бойові зміни, які спроможні здійснювати управління підрозділами та вогнем (провести пуск ракет (вести розвідку повітряного противника однією чи декількома РЛС), очолені оперативними черговими (визначеними посадовими особами), решта особового складу знаходиться на відстанях які забезпечать своєчасне прибуття на робочі місця при переведенні в готовність №1;

станції розвідки (виявлення) й цілевказання ведуть розвідку повітряного противника за графіком;

озброєння та бойова техніка перевірені на функціонування та підготовлені до включення, двигуни машин і агрегати живлення прогріті;

ракети на бойових машинах (пускових установках) в бойовому положенні (електричні роз'єми ракет з пусковими установками з'єднані, живлення на борт ракети не подано);

засоби зв'язку, що забезпечують видачу даних про повітряну обстановку в резервних мережах оповіщення, перевірені на функціонування й підготовлені до негайного включення;

управління бойовими машинами (пусковими установками) в підрозділі організовано, зі старшим начальником (командиром) підтримується безперервний зв'язок;

системи забезпечення життєдіяльності перевірені на функціонування й забезпечують стійку роботу обслуг та апаратури. Електроживлення здійснюється від зовнішньої електромережі.

2.3.15.3. Готовність № 3 (рівень загрози – білий):

на своїх робочих місцях перебувають чергові зміни, які спроможні забезпечити прийом команд (сигналів), оповіщення та збирання повних бойових обслуг, інший особовий склад повної бойової обслуги – в районі позиції підрозділу;

озброєння та бойова техніка перевірені на функціонування й підготовлені до включення, двигуни машин і агрегати живлення прогріті;

ракети на бойових машинах (пускових установках) в бойовому положенні (електричні роз'єми ракет роз'єднані з пусковими установками);

засоби зв'язку, що забезпечують видачу даних про повітряну обстановку в резервних мережах оповіщення, перевірені на функціонування й підготовлені до негайного включення;

управління бойовими машинами (пусковими установками) в підрозділі організовано, зі старшим начальником (командиром) підтримується безперервний зв'язок;

системи забезпечення життєдіяльності перевірені на функціонування й забезпечують стійку роботу обслуг та апаратури. Електроживлення здійснюється від зовнішньої електромережі.

Розділ 3. ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ

3.1. Загальні положення

3.1.1. Головним завданням управління силами та засобами ППО СВ є забезпечення найбільш ефективного їх використання для досягнення поставленої мети при найменших затратах матеріальних засобів та людських ресурсів.

3.1.2. Основними вимогами до управління силами та засобами ППО є:

- оперативність;
- стійкість;
- безперервність;
- прихованість;
- якість.

3.1.3. Виконання командувачами та органами військового управління вимог до управління військами є необхідною умовою для підтримання визначеного рівня готовності військ, їх всебічної підготовки до застосування, досягнення мети операції та максимальної реалізації бойового потенціалу та оперативних (бойових) спроможностей підпорядкованих військ у ході ведення операції (бойових дій).

3.1.4. Основними принципами управління силами та засобами ППО слід вважати:

- єдиноначальність та персональна відповідальність командувачів за результати виконання поставлених завдань;

- централізація управління з наданням командувачам і органам військового управління ініціативи та самостійності у визначенні способів та шляхів виконання поставлених завдань;

- твердість і наполегливість в проведенні прийнятих рішень в житті;

- ієрархічність системи військового управління щодо розподілу функцій, завдань, повноважень і відповідальності;

- чіткий розподіл функцій, завдань, повноважень і відповідальності між структурними підрозділами органу військового управління;

- раціональність, гнучкість та адаптивність планів;

- всебічне застосування новітніх інформаційних технологій;

особиста відповідальність командирів за прийняті рішення, застосування підпорядкованих військ та результати виконання ними поставлених завдань.

оперативність реагування на зміни обстановки;

реальність та відповідність визначених завдань військ їх можливостям;

врахування та раціональне використання наявних сил і засобів (ресурсів);

єдність і комплексність замислів і планів, процесу їх розробки, виконання та контролю.

3.1.5. Організаційно-технічну основу управління силами та засобами ППО складає система управління.

3.1.6. Система управління ППО СВ представляє собою сукупність розгорнутих об'єднаних функціональними зв'язками органів, пунктів управління і засобів зв'язку та АСУ, які забезпечують єдине оперативне (бойове) управління військами, силами і засобам, що вирішують завдання з прикриття військ від удврів ЗПН.

3.1.7. Система управління ППО включає взаємопов'язані між собою підсистеми:

командно-сигнальну, яка забезпечує приведення і підтримання військ в потрібному ступені бойової готовності у відповідності до рівня загрози нанесення ударів повітряним противником;

автоматизовану підсистему бойового управління, яка забезпечує управління військами безпосередньо в процесі виконання бойових завдань;

інформаційно-розрахункову, яка забезпечує необхідною інформацією (даними) командування та штаби на етапах підготовки бойових дій та відновлення порушеної бойової готовності в ході бойових дій.

3.1.8. Вимогами до системи управління ППО є:

безперервність функціонування в мирний час для забезпечення роботи штабів та виконання завдань управління черговими силами і засобами ППО (зокрема і тих, які входять і до інших видів ЗС України), взаємодія з органами управління повітряним рухом і оповіщення органів державного і воєнного управління про загрозу повітряного нападу; функціонування в реальному масштабі часу для

управління діями чергових сил, бойовими засобами ППО при відбитті ударів противника з повітря;

випереджаюча готовність системи управління у порівнянні з готовністю військ (сил) ППО;

адаптованість структури системи, тобто можливість її реконфігурації (нарощування) залежно від завдань, що вирішуються в мирний час, при переході на воєнний стан і в ході ведення бойових дій.

Система управління ППО СВ в зоні ведення воєнних (бойових) дій (зоні конфлікту) повинна відповідати принципам керівництва, прийнятими в державах-членах Північноатлантичного альянсу.

3.1.9. Основними принципами організації об'єднаного керівництва силами та засобами ППО є:

відокремлення функції генерування сил та засобів ППО від функції їх застосування;

об'єднаний характер дій міжвидових сил і засобів ППО щодо виконання завдань з протиповітряної оборони;

делегування командних (управлінських) повноважень командувачу (командиру), а не штабу;

єдиноначальність управління;

безперервність управління;

чітка вертикаль управління;

керівництво виконанням поставленого завдання;

комплексний підхід до організації управління, у тому числі міжвидова (міжвідомча) взаємодія;

прозорість процесу прийняття рішень.

3.2. Рівні підпорядкованості

3.2.1. Керівництво та управління ППО в операції (бойових діях) здійснюється командувачем угруповання військ (командиром загальнової військової частини).

Військові частини і підрозділи ППО СВ можуть передаватись у підпорядкування відповідним командувачам (командирам), начальникам на період підготовки і ведення операції, виконання окремих завдань. Вони застосовуються за планами відповідних командувачів (командирів), начальників, які визначають для них завдання, організовують і контролюють їх виконання, а в ході операції – управляють їх діями, підтримують і забезпечують своїми силами і за-

собами та вживають заходів щодо підтримання їх боєздатності.

Командувачі (командири), начальники не мають права використовувати оперативно підпорядковані сили і засоби не за призначенням, перепризначати або перевищувати встановлений їм ресурс, змінювати їх організаційну структуру.

З цією метою визначаються рівні підпорядкованості військових частин та підрозділів ППО СВ.

3.2.1.1. Оперативне командування (ОПКом) – це повноваження надано командирам для визначення завдань військовим частинам та підрозділам ППО які прибули у підпорядкування як у повному складі, так і частині сил і засобів (але не менше одного цільового каналу), а також можливості передачі цих військових формувань у повному складі, або частинами сил і засобів у оперативний контроль, тактичне командування або тактичний контроль підлеглим командирам.

3.2.1.2. Оперативний контроль (ОПКон) – це повноваження надано командирам над військовими частинами та підрозділами ППО які прибули у підпорядкування для безпосереднього виконання завдань, зазвичай обмежених функціями, часом або місцем розташування. Командир має право передати ці підрозділи в оперативний контроль, тактичне командування або тактичний контроль підлеглим командирам (при цьому він не має права розділяти ці підрозділи). Командир має право визначати яким типом протиповітряної оборони (участь у ППОР, ППОО, ППОП, ППОЛ) виконувати завдання прикриття від ударів повітряного противника.

3.2.1.3. Тактичне командування (ТАКом) – це повноваження надано командирам над військовими частинами та підрозділами ППО які прибули у підпорядкування з визначеним завданням (типом ППО) для деталізування цих завдань. Командир також має право контролювати переміщення, маневр та вогонь підрозділу. Командир має право передати ці підрозділи у тактичне командування або у тактичний контроль підлеглим командирам (при цьому він не має права розділяти ці підрозділи). Військові частини та підрозділи ППО СВ призначаються у ТАКом з метою при-

криття угруповання військ (військової частини) у визначеній операції (бойових діях), з територіальними та часовими обмеженнями. (Наприклад – ППО військової частини під час рейдових дій).

3.2.1.4. Тактичний контроль (ТАКон) – це повноваження надано командирам над військовими частинами та підрозділами які прибули у його район відповідальності для контролю переміщення, маневру і розміщення на місцевості. Застовується під час переміщення, охорони та оборони місця розташування для чіткої координації дій, узгодження часових показників виконання завдань, здійснення підтримки дій та надання допомоги в разі необхідності.

3.2.2. Рівні підпорядкованості (ОПКом, ОПКон, ТАКом, ТАКон) над військовими частинами та підрозділами які прибули у підпорядкування не передбачають відповідальності за адміністративну діяльність, логістичне забезпечення, дисципліну та рівень навченості особового складу, а також не надають право командиру на внесення змін до ОШС.

3.3. Склад та структура системи управління силами та засобами протиповітряної оборони Сухопутних військ

3.3.1. До складу системи управління силами та засобами ППО СВ входять:

- органи управління;
- пункти управління;
- засоби управління.

3.3.2. Структура системи управління силами та засобами ППО визначається організаційно-штатною структурою частин і підрозділів родів військ, а також особливостями і характером вирішуваних завдань.

3.3.3. Органи управління повинні відповідати таким вимогам мобільності, мати типову структуру, яка мало відрізняється від структури воєнного часу, перебувати у стані постійної готовності до виконання завдань управління.

3.3.4. Типовою структурою системи управління ППО є лінійно-штабна структура, при якій все управління здійснюється лінійним (командир, начальник) і штабним апаратом (штаб, відділи, відділення, служби) паралельно при пріоритеті першого.

3.3.5. Склад та структура органів управління повинні забезпечувати чітке, безупинне управління силами та засобами у буд-яких умовах обстановки. При цьому в основу визначення структури покладено принцип – розподіл праці за видами робіт (спеціальностями) при точному розподілі функцій та заходів (завдань) між посадовими особами. Такий підхід до побудови органів управління дозволяє виключити паралелізм та дублювання у роботі, чітко розмежувати сфери дії та разом із тим полегшує організацію управління військами, сприяє підвищенню оперативності в роботі.

3.3.6. Для розміщення оперативного складу та забезпечення його ефективної роботи з управління військами у ході підготовки та ведення операцій (бойових дій) створюється система пунктів управління.

Кожний пункт управління являє собою сукупність робочих місць, розташованих у захищених спорудах, будівлях або на рухомих засобах, та призначений для роботи оперативного складу органів військового управління (частин). Для розгортання пунктів управління на рухомих засобах можуть використовуватись командно-штабні (штабні) машини, спеціальна авіаційна техніка (літаки, вертольоти) та обладнані відповідним чином кораблі і залізничний рухомий склад. Робочі місця пунктів управління обладнуються комплексами автоматизації, засобами зв'язку та забезпечення функціонування оперативного складу.

3.3.7. Призначення та склад кожного з пункту управління визначається його рівнем (оперативним, тактичним) та місцем у загальній системі управління, характером завдань, що виконуються та умовами обстановки.

До засобів управління відносять засоби зв'язку, засоби автоматизації управління, а також спеціальні засоби, що забезпечують збір обробку та передачу інформації.

3.3.8. Для забезпечення управління військами, їх взаємодії, взаємного обміну інформацією між пунктами управління і їх елементами під час підготовки та в ході операції (бойових дій) створюються та розгортається система зв'язку.

3.3.9. Система зв'язку повинна володіти постійною готовністю до забезпечення управління військами, стійкістю, мобільністю, потрібною пропускнуною спроможністю та захищеністю.

3.3.10. Функції підтримки прийняття рішень, оперативного доведення їх до виконавців та здійснення контролю за виконанням покладено на засоби (комплекси) автоматизації управління, поєднання яких єдиним інформаційним середовищем та інформаційно-розрахунковим процесом створює автоматизовану систему управління.

3.3.11. Основними завданнями автоматизованої системи управління є:

управління повсякденною діяльністю військ і підготовкою їх до бойових дій;

управління в мирний час черговими силами та засобами ППО, підтримання військ у встановлених ступенях бойової готовності;

планування і підготовка бойових дій, розробка плануючих документів;

управління розвідкою і контроль повітряного простору, оповіщення органів державного і військового управління про загрозу та початок повітряного нападу;

бойове управління військами, бойовими засобами ППО при переведенні їх до стану воєнного часу (готовності) і в ході ведення бойових дій.

3.3.12. Виходячи з основних завдань автоматизованої системи управління, засоби автоматизації повинні забезпечувати:

збір, обробку, аналіз та оцінку даних про положення, стан, склад та запаси матеріальних засобів військ;

прийом, обробку та відображення команд та сигналів бойового управління від вищого органу військового управління;

формування та видачу підтверджень про прийняті сигнали та команди, обмін формалізованою та неформалізованою інформацією;

управління військами в ході повсякденної діяльності, під час переводу з мирного на воєнний час та у воєнний час під час вирішення оперативних завдань;

автоматизацію процесів планування та управління черговими силами та засобами;

захист інформації та кібербезпеку;

інтеграцію систем та засобів автоматизації, що існують.

3.3.13. Відповідальність за своєчасне створення і розгортання системи управління несе командувач. Під час організації управління він визначає:

місця та час розгортання пунктів управління;

порядок переміщення пунктів управління у ході операції (бойових дій);

розрахунок основних посадових осіб по пункті управління;

порядок комплексного застосування засобів управління та заходи щодо відновлення управління у разі його порушення.

3.3.14. Безпосереднім організатором заходів щодо організації управління є начальник штабу. Він визначає основні заходи щодо організації управління військами в операції (бойових діях), керує їх здійсненням відповідно до виробленого замислу та прийнятого командувачем рішення на операцію (бойові дії) і вказівок вищого штабу. Начальник штабу визначає:

порядок розгортання та роботи засобів управління;

організацію та режим роботи штабу інших структурних підрозділів органу військового управління під час підготовки та у ході операції (бойових дій), терміни виконання основних заходів щодо управління, порядок чергування й відпочинку особового складу;

заходи щодо забезпечення живучості пункту управління;

порядок організації охорони та оборони пункту управління, захисту їх від високоточної зброї й засобів радіоелектронної боротьби противника;

характер і терміни інженерного обладнання пункту управління.

3.4. Організація і функція пунктів управління ППО СВ і штабів

3.4.1. Для управління силами і засобами ППО розгортаються:

командний пункт (пункт управління) ППО, який є складовою частиною командного пункту угруповання військ;

командні пункти зенітних ракетних полків;

пункти управління начальників ППО бригад;

командні пункти зенітних ракетних (ракетно-артилерійських) дивізіонів;

батареїні командирські пункти;
робочі місця помічників командирів батальйонів з ППО для організації управління штатними (переданими в підпорядкування, під оперативний контроль, або ті, що входять в оперативну взаємодію) підрозділами ППО батальйонів на КСП батальйонів.

3.4.2. КП (ПУ) ППО угруповання військ є основним ПУ, з якого начальник ППО угруповання військ здійснює управління військовими частинами і підрозділами ППО у ході підготовки і під час ведення бойових дій. КП (ПУ) ППО розгортається у спеціально обладнаних захищених спорудах або рухомих кабінах (у машинах) з розміщеними в них засобами управління і зв'язку. Розміщення і обладнання КП (ПУ) повинне забезпечити: надійний зв'язок з елементами ОКП, вищим КП (ПУ) ППО, КП (ПУ) підпорядкованих військових частин та підрозділів ППО ОТУ, взаємодіючих з'єднань і військових частин; збір, швидку обробку і наочне відображення інформації щодо повітряної і радіоелектронної обстановки, стану і бойових дій підрозділів, про радіаційну, хімічну і біологічну (бактеріологічну) обстановку; своєчасну передачу інформації про обстановку на вищий КП, КП підпорядкованих і взаємодіючих військових частин і підрозділів; ефективне використання АСУ та інших технічних засобів управління; своєчасне, достовірне і приховане доведення до підрозділів бойових завдань, наказів, розпоряджень і контроль їх виконання; надійний захист від зброї масового ураження та інших засобів ураження; високу перешкодостійкість технічних засобів управління; надійність та безперервність енергоживлення і водопостачання; охорону і оборону; зручність роботи і відпочинку бойових обслуг.

3.4.3. Штаб – структурний підрозділ полку (дивізіону, батальйону), який створюється для виконання завдань із організації та здійснення управління в ході підготовки та ведення бойових дій. Свою роботу штаб здійснює на підставі наказів, розпоряджень (вказівок, рішень) командира, а також наказів і розпоряджень вищого штабу та інформації від взаємодіючих штабів.

3.4.4. Штаб надає допомогу командирю та підлеглим командирам у розумінні обстановки, прийнятті рішень та їх реалізації через виконання чотирьох основних завдань:

планування, підготовка, виконання та оцінка;
інформаційне забезпечення;
узгодженість дій, обмін інформацією;
кібер-інформаційна активність.

3.4.5. Структура штабів визначається відповідно до функцій та завдань, що на них покладаються. Для забезпечення єдності у методах роботи структурних підрозділів штабів запроваджується типова організаційна структура (G), що дозволяє оперативно виконувати завдання управління та зменшити час на доведення завдань до виконавців.

3.5. Штабні процеси і процедури

3.5.1. Командир (начальник) не може здійснювати управління самостійно. Для здійснення управління командир (начальник) створює систему управління, яка призначена для виконання наступних функцій:

- підтримка прийняття рішень командира;
- збір, обробка, узагальнення інформації, її відображення,
- підготовка інформаційно-довідкових документів;
- підготовка і доведення наказів;
- забезпечення обміну інформацією та налагодження взаємодії.

3.5.2. Командир встановлює і використовує штабні процеси і процедури для організації заходів планування. Процеси являють собою ряд дій, спрямованих на кінцевий результат, наприклад, в процесі прийняття військового рішення (ППВР). Процедури є встановленими кроками, що використовуються у штабах та описують порядок виконання конкретних завдань для досягнення бажаного кінцевого результату. Дотримання процесів і процедур зводить до мінімуму плутанину, незрозуміння і нерішучість під час прийняття командиром військових рішень.

3.5.3. ППВР – це модель планування, яка встановлює процедури аналізу завдання, розробку, аналіз та порівняння варіантів дій за визначеними критеріями, вибір оптимального варіанта дій та розробку плану або наказу. ППВР застосовується у всьому спектрі конфліктів і військових операцій. Командир відповідає за процес планування. Від початку і до кінця його особиста роль є визначальною.

3.5.4. ППВР призначений для полегшення взаємодії командира, штабу та підлеглих штабів у процесі планування (Рисунок 10). Ця взаємодія дозволяє одночасно координувати зусилля, що підтримують гнучкість, ефективно використовувати час та полегшує постійний обмін інформацією.

3.6. Організація управління вогнем

3.6.1. Для організації управління вогнем військових частин та підрозділів ППО СВ застосовуються показники системи управління.

3.6.1.1. Просторові показники: розміри зони видачі ЦВ і постановки завдань підрозділам; рубіжі управління зенітними ракетними підрозділами (рубіж оголошення готовності до бою, рубіж постановки ракет на підготовку, рубіж постановки бойового завдання, потрібний рубіж централізованого управління).

3.6.1.2. Часові показники: час запізнення інформації; пропускна спроможність системи обробки й передачі інформації; темп повного оновлення інформації про повітряну обстановку; цикл управління; робітний час пункту управління; час приведення у готовність до бойового застосування сил і засобів управління; час маневру; запас ресурсу засобів управління.

3.6.1.3. Імовірнісні показники: імовірність видачі цілевказань зенітним ракетним підрозділам (середнє квадратичне відхилення даних про координати й швидкість цілі); імовірність вирішення задач управління в реальному часі (оперативність); коефіцієнт обгрунтованість процесу управління.

3.6.1.4. Кількісні показники: кількість цілей, що одночасно супроводжуються; кількість цільових і ракетних каналів, що одночасно управляються; кількість цілевказань (кодограм), що одночасно видаються; кількість ЗКР, що одночасно наводяться.

3.6.2. Зона (рубіж) управління вогнем зенітними ракетними підрозділами – це сукупність зон радіолокаційної інформації та зв'язку, що реалізуються, між пунктами управління угруповання ЗРВ і зенітними ракетними підрозділами, які розгорнуті у бойовий порядок для виконання бойового завдання.

<p>•Завдання, отримане від органу управління районом або військовою командиром чи штабом.</p>	<p>•1.1. Попередні вказівки командирів штабу (ОУ). •Наказ/план військового органу управління (ОУ). •Розвідальні висновок військового органу ВУ зроблений (уточнені) штабом.</p>	<p>•Сформулюване завдання командиром штабу (ОУ). •2.9. Первинний набір вказівок щодо планування. •2.11. Взаємодія з іншими органами управління. •2.4. Уточнені вимоги командирів штабу щодо надання важливої інформації. •Уточнений план розвідки (схема, маршрут). •Освітлені штабом розвідки (схема, маршрут) дій португальця (схема, маршрут). •Плутиння. •Кубгетри оцінювані варіантами дій.</p>	<p>•Освітлені штабом розвідки (схема, маршрут). •2.4. Уточнені вказівки командирів штабу (ОУ). •2.11. Розроблені варіанти дій (схема, маршрут). •4.3. Результат проведення вомоки гри. •Освітлені плутиння.</p>	<p>•Освітлені штабом розвідки (схема, маршрут). •4.1. Основні варіанти дій (схема, маршрут). •2.7. Кубгетри оцінювані (розмовляючи) варіанти дій (матриця аналізу ВД для прийняття рішення). •4.3. Результат проведення вомоки гри. •Освітлені плутиння.</p>	<p>•2.2. Освітлені штабом розвідки. •3.1. Об'єднані (розмовляючи) варіанти дій (матриця аналізу ВД для прийняття рішення). •3.4. Освітлені плутиння.</p>	<p>•6.1. Затверджений (обраний) варіант дій. •6.2. Уточнені вимоги командирів штабу щодо надання важливої інформації. •Освітлені плутиння.</p>
<p>•1.1. Попередні вказівки командирів штабу (ОУ). •2.2. Попередній наказ.</p>	<p>•2.1. Уточнені розклад часу, розклад (уточнені) розкладу. •2.2. Освітлені (уточнені) розкладу. •2.3. Попередні план розвідки (схема, маршрут). •2.4. Уточнені вимоги командирів штабу щодо надання важливої інформації. •2.5. Плутиння. •2.6. Проблеми та шляхи вирішення проблемних ситуацій. •2.7. Кубгетри оцінювані варіантами дій (схема, маршрут). •2.8. Сформулюване завдання командирів штабу (ОУ). •2.10. Точковий набір вказівок (брифінг) з аналізу отриманого завдання. •2.11. Взаємодія командирів штабу планування.</p>	<p>•3.1. Розроблені маршрут вказівок (схема, маршрут) - бойовий порядок - первинна оцінка рішення (таблиця розподілу ресурсів, розподіл, порядок дій по розподілу, форми маневру, порядок ВУП, пропускання). •3.2. Аналіз отриманої інформації. •3.3. Точковий набір вказівок з розробленими вказівками командирів штабу планування.</p>	<p>•4.1. Основні варіанти дій (схема, маршрут). •4.2. Потенційні місця (точка) прийняття рішення. •4.3. Результати проведення вомоки гри. •4.4. Точковий набір вказівок (брифінг). Не є обов'язковим за рішенням командирів штабу.</p>	<p>•5.1. Об'єднані (розмовляючи) варіанти дій (матриця аналізу ВД для прийняття рішення). •5.2. Освітлені штабом розвідки (схема, маршрут). •5.3. Точковий набір вказівок (брифінг) з порівнянням варіантів дій. •5.4. Освітлені плутиння.</p>	<p>•6.1. Затверджений (обраний) варіант дій (схема, маршрут) вимоги командирів штабу щодо надання важливої інформації. •6.3. Освітлені плутиння (схема, маршрут) вказівок командирів штабу планування.</p>	<p>•7.1. Затверджений план операції (брифінг) до бойового наказу. •7.2. Уточнені вимоги командирів штабу щодо надання важливої інформації. •7.3. Точковий набір вказівок (брифінг) до бойового наказу. •7.4. Освітлені плутиння.</p>
<p>Отримання завдання</p>	<p>Аналіз завдання</p>	<p>Розроблення варіантів дій</p>	<p>Аналіз варіантів дій (моделювання)</p>	<p>Порівняння варіантів дій</p>	<p>Затвердження варіанта дій</p>	<p>Розроблення наказу</p>

Вхідні дані кроку

Крок ШПВР
Вихідні дані кроку

Рисунок 10 – процедури прийняття військового рішення (ШПВР)

Розрахунок відстані рубежів управління від позицій підрозділів ППО здійснюється за формулами (3.1.) - (3.6.).

3.6.3. Рубіж оголошення готовності до бою зенітній ракетній частині, км

$$d_{\text{зот}} = d_{\text{вияв}} + V_{\text{ц}} (t_{\text{вкл.срц}} + t_{\text{зат}}), \quad (3.1.)$$

де $d_{\text{вияв}}$ – відстань виявлення цілі СРЦ на визначеній висоті;

$V_{\text{ц}}$ – швидкість цілі;

$t_{\text{вкл.срц}}$ – час включення РЛС;

$t_{\text{зат}}$ – час затримки інформації.

3.6.4. Рубіж оголошення підрозділу готовності до бою, км

$$d_{\text{ог}} = d_{\text{д}} + V_{\text{ц}} (t_{\text{гот}} + t_{\text{роб}} + t_{\text{рд}}), \quad (3.2.)$$

де $d_{\text{д}}$ – горизонтальна дальність до дальньої межі зони вогню;

$t_{\text{гот}}$ – термін переходу в готовність до бою;

$t_{\text{роб}}$ – робітний час підрозділу;

$t_{\text{рд}}$ – польотний час ракети на дальню межу зони вогню.

3.6.5. Рубіж постановки ракет ЗРК на підготовку з урахуванням висоти польоту цілі, км (H більше 1000 м)

$$d_{\text{нрп}} = \sqrt{H_{\text{ц}}^2 + (d_{\text{д}} + V_{\text{ц}} (t_{\text{нідз}} + t_{\text{ст}} + t_{\text{рд}}))^2}, \quad (3.3.)$$

де $t_{\text{ст}}$ – час проходження старту ракети;

$t_{\text{нідз}}$ – час проходження підготовки ракети до старту;

$d_{\text{д}}$ – горизонтальна дальність до дальньої межі зони поразки ЗРК.

3.6.6. Рубіж постановки бойового завдання підрозділу з урахуванням висоти польоту цілі, км:

а) при $P_{\text{ц}} = 0$

$$d_{\text{рпз}} = \sqrt{H_{\text{ц}}^2 + (d_{\text{д}} + V_{\text{ц}} (t_{\text{цв}} + t_{\text{зах}} + t_{\text{п}} + t_{\text{ст}} + t_{\text{рд}}))^2}, \quad (3.4.)$$

де $t_{\text{цв}}$ – час від моменту видачі цілевказання з КП до відпрацювання слідкуючими системами;

$t_{\text{зах}}$ – час від відпрацювання ЦВ слідкуючими системами до моменту захоплення цілі операторами;

$t_{\text{п}}$ – час входження в режим роботи приладу пуску;
 б) при $P_{\text{ц}} > 0$

$$d_{\text{рпз}} = \sqrt{\left[\sqrt{\left(d_{\text{д(б)}}^2 - P_{\text{ц}}^2 + V_{\text{ц}}(t_{\text{роб}} + t_{\text{рд(б)}}) \right)^2} + P_{\text{ц}}^2 + H_{\text{ц}}^2 \right]} \quad (3.5.)$$

3.6.7. Потрібний рубіж централізованого управління, км

$$d_{\text{рцу}} = d_{\text{д}} + V_{\text{ц}}(t_{\text{рпг}} + t_{\text{кпзрч}} + t_{\text{роб}} + t_{\text{рд}}) \quad (3.6)$$

де $t_{\text{рпг}}$ – робітний час радіотехнічного підрозділу;

$t_{\text{кпзрч}}$ – робітний час КП частини.

Рубежі централізованого управління розраховуються як на дальню, так і окремо на ближню межу зон поразки ЗРК.

3.6.8. Часовими показниками є: час, потрібний командирі частини (підрозділу) для здійснення управління (своєчасного відкриття вогню) та наявний час, який визнається з оцінки ЗПН.

3.6.8.1. Час, потрібний командирі частини (підрозділу) для здійснення управління складається з часу прийняття рішення, переходу в готовність до бою, робітного часу підрозділу та польотного часу ракети до дальньої межі зони вогню.

3.6.8.2. Підлітний час ЗПН: для підрозділу – це час його польоту від моменту виявлення передовими засобами розвідки частини або радіотехнічними підрозділами до дальньої межі зони вогню. Для частини – мінімальне зі значень підлітного часу для всіх підрозділів.

3.6.8.3. Наявний час – часовий відрізок від моменту виявлення цілей, викриття їх замислу дій у зоні вогню частини до рубежу виконання цілями бойового завдання. Цей час залежить від дальності виявлення на висоті польоту цілі з урахуванням кутів закриття, інтенсивності завад, дальності винесення позицій РЛС, середньої швидкості польоту цілі.

У цілому готовність системи управління ППО полягає в здатності командира та інших органів управління негайно

приступити до виконання задач управління зенітними ракетними підрозділами при приведенні їх у вищі ступені бойової готовності, розгортанні й веденні бойових дій. У вирішенні задач управління основна роль належить командним кадрам, тобто спеціально підготовленому складу командирів, їхніх заступників, офіцерів штабів та інших військових колективів.

3.6.9. Імовірнісним показником є загальний показник як обґрунтованість процесу управління під час підготовки та ведення бойових дій.

Якісна оцінка обґрунтованості процесу управління в частині характеризується важливістю, достовірністю, повнотою, доступністю й деталізацією інформації і залежить від вхідної, проміжної та вихідної інформації, витрат ресурсів.

3.6.10. Управління під час підготовки бойових дій повинно забезпечити: оперативність роботи командира, штабу й служб під час вироблення рішення, постановки завдань підлеглим, планування бойових дій; своєчасну побудову бойового порядку та створення систем вогню, розвідки й управління; здійснення заходів щодо організації взаємодії та забезпечення бойових дій і підтримки підрозділів у постійній готовності для виконання бойового завдання; контроль за виконанням завдань і надання допомоги підрозділам.

3.6.11. Управління в ході ведення бойових дій включає управління щодо приведення підрозділів у готовність до бою, управління силами й засобами розвідки зі збору й обробки даних про ЗПН; управління вогнем зенітних ракетних підрозділів; здійснення взаємодії з силами і засобами ППО і, у першу чергу, з винищувальною авіацією; управління технічними підрозділами під час підготовки і накопичення ракет на позиціях зенітних ракетних підрозділів; контроль за станом і функціонуванням озброєння; управління підрозділами під час здійснення маневру; проведення заходів щодо відновлення боєздатності та ліквідації наслідків нападу АЗПН, подальшого ведення бойових дій.

3.6.12. Оцінка обґрунтованості процесу управління за етапами підготовки та ведення бойових дій характеризується важливістю, достовірністю, повнотою, доступ-

ністю і деталізацією інформації й залежить від вхідної, проміжної та вихідної інформації, витрат ресурсів.

Таким чином, система управління як сукупність функціонально пов'язаних між собою органів і пунктів, засобів управління та АСУ мусить бути готова до використання та забезпечувати можливість як централізованого, так і децентралізованого управління.

3.6.13. При виявленні зльоту авіації противника інформація про повітряну обстановку від радіолокаційних засобів, постів повітряного спостереження за допомогою системи оповіщення передається на командні пункти, пункти управління ППО. Підрозділи ППО переводяться у відповідні ступені бойової готовності для відбиття удару повітряного противника, їм видаються цілевказання, визначаються вогневі завдання, команди на знищення повітряних цілей передаються по мережам бойового управління за допомогою супутникового та транкінгово зв'язку.

Команди на виконання заходів щодо зниження ефективності ударів повітряного противника передаються в мережах загальновійськових командирів.

3.6.14. Замисел на відбиття удару займає центральне місце в рішенні. Він є тією основою, на якій формується усе рішення і здійснюється його деталізація при розробці відповідних плануючих документів. Замисел повинен визначати загальну ідею, головне, найбільш суттєве у відбитті удару повітряного противника. У ньому можна виділити війська і об'єкти, на прикритті яких потрібно зосередити основні зусилля підлеглих сил і засобів ППО при відбитті удару повітряного противника; зенітні частини або підрозділи, що залучаються до відбиття удару; способи ураження повітряного противника (по напрямках, висотах і т. д.).

3.6.15. Важливим питанням при виробленні рішення на відбиття удару повітряного противника є визначення основних питань взаємодії, перш за все вогневих, усередині підлеглого угруповання ППО. При цьому начальник ППО або командир:

встановлює з якими підрозділами, або частинами потрібно здійснювати взаємодію при відбитті кожного варіанту повітряного противника;

визначає порядок ведення вогню в районах перекриття зон ураження або при ешелонуванні вогню підлеглих сил і засобів ППО;

уточнює (якщо це визначено старшим начальником) порядок ведення вогню в районах перекриття зон ураження або при ешелонуванні вогню з силами і засобами ППО сусідів;

уточнює (якщо це визначено старшим начальником) способи і порядок взаємодії з ВА в зоні бойових дій підлеглих сил і засобів ППО при відбитті удару, порядок забезпечення безпеки польотів своєї авіації в зоні вогню;

визначає порядок отримання і обміну інформацією про повітряну обстановку і, якщо це можливо, про рішення, що приймаються, на ведення вогню.

3.6.16. Начальник військ ППО ОУВ визначає:

які групи цілей (з яких напрямків, на яких висотах, або якого типу) знищувати в першу чергу і найнадійніше;

порядок взаємодії з ВА;

розподіл зусиль за рубежами, напрямками, зонами, висотами, часом;

час введення винищувальної авіації в зону бойових дій військ ППО і час виведення;

які завдання поставити військам ППО угруповань, зенітним частинам безпосереднього підпорядкування і винищувальної авіації;

які сили виділити для відбиття в смугі сусідів;

які завдання поставити військам ППО ОТУ по взаємній підтримці при відбитті нальоту;

що додатково необхідно виконати для забезпечення безпеки польотів своєї авіації в зонах ураження зенітних засобів.

3.6.17. Начальник ППО ОТУ визначає:

які цілі і/або які групи цілей (з яких напрямків, на яких висотах або якого класу) знищувати в першу чергу і найнадійніше;

як розподілити зусилля військових частин та підрозділів ППО: за рубежами, смугами, зонами, висотами, часом або за цілями;

які цілі і/або групи цілей знищити зенітними засобами бригад і частинами безпосереднього підпорядкування;

як розподілити відповідальні діапазони висот між зенітним полком і підрозділами ППО бригад (при неможливості розподілу цілей);

який потрібний маневр вогнем (склад засобів, час) для допомоги у відбитті нальоту у смузі сусідів;

які завдання поставити силам і засобам ППО бригад для взаємної підтримки при знищенні цілей;

які потрібні додаткові заходи забезпечення безпеки своїх літаків в зонах ураження зенітних засобів і заходи економії і збереження резерву вогневих можливостей.

3.6.18. Командир зенітного ракетного полку визначає:

які цілі (з якого напрямку, на яких висотах або якого класу) знищити в першу чергу;

які цілі, якою батареєю (дивізіоном) знищити;

які зміни внести в розподіл відповідальних секторів;

які завдання поставити вогневим засобам, виділеним для знищення літаків, що низько летять, несподівано з'являються, крилатих ракет і вертольотів;

заходи по регулюванню витрати ракет (боєприпасів).

3.6.19. Начальник ППО бригади визначає:

які цілі і/або групи цілей (з яких напрямів, на яких висотах або якого класу) знищити в першу чергу і найнадійніше;

які цілі знищувати засобами ППО батальйонів, засобами зенітного ракетного дивізіону і засобами посилення;

які засоби мати в готовності до знищення цілей, що летять низько, крилатих ракет, вертольотів і як їх використовувати для знищення інших цілей;

заходи з регулювання витрати ракет (боєприпасів).

3.6.20. Командир дивізіону (батареї, взводу) визначає:

цілі для знищення;

необхідну кількість вогневих одиниць і пусків ЗКР для знищення кожної з вибраних цілей;

розподіляє цілі між підрозділами (батареями, бойовими машинами, установками, зенітними відділеннями) і при необхідності визначає для кожної з них кількість пусків ЗКР;

визначає заходи з підготовки ЗКР (боєприпасів) і заряджанню вогневих засобів.

3.6.21. Командир вогневої одиниці вибирає:

ціль для знищення (якщо вона не була вказана старшим начальником);

визначає спосіб стрільби і режим роботи зенітного комплексу;

визначає кількість пусків ЗУР, моменти відкриття і припинення вогню, необхідність повторного обстрілу.

Розділ 4. РОЗВІДКА ПОВІТРЯНОГО ПРОТИВНИКА ТА ОПОВІЩЕННЯ

4.1. Мета, завдання та умови організації і ведення розвідки повітряного противника

4.1.1. Розвідка повітряного противника – один з видів розвідки, що ведеться в операціях та бойових діях і є найважливішим видом оперативного (бойового) забезпечення бойових дій військ ППО Сухопутних військ.

4.1.2. Загальною метою розвідки є по-перше – забезпечити ефективне застосування своїх сил і засобів і виконання бойових завдань, а по-друге – виключити раптовість дій з боку противника.

4.1.3. Розвідка повітряного противника організовується і ведеться безперервно у будь-якій обстановці з метою своєчасного отримання даних про повітряного противника, які необхідні для прийняття обґрунтованих рішень на організацію ППО військ, а по-друге – виявлення початку бойових дій засобів повітряного нападу противника і забезпечення своєчасного вводу у бій частин і підрозділів військ ППО при відбитті нальотів.

4.1.4. Розвідка повітряного противника полягає у наполегливому здобутті даних про повітряного противника, вона ведеться комплексно, усіма силами і засобами військ. Дані про повітряного противника, необхідні для організації ППО при підготовці і веденні операцій, добувають розвідувальні підрозділи і частини радіо- і радіотехнічної розвідки ОТУ, повітряної розвідки і РЕБ, спеціальна і агентурна розвідка.

4.1.5. На розвідку повітряного противника, яка організується у військах ППО СВ, покладаються такі завдання: своєчасне виявлення і розпізнавання повітряних цілей, визначення їх координат, складу і характеристик;

безперервне спостереження за повітряними цілями, своєчасна видача інформації про повітряну обстановку командним пунктам (пунктам управління) ППО, зенітним ракетним (ракетним артилерійським) частинам (підрозділам) і оповіщення військ і об'єктів про повітряного противника;

виявлення побудови нальотів (бойового складу, бойового порядку, напрямку, висоти, швидкості польоту), наявності і характеру засобів РЕБ, які застосовує противник;

виявлення і розпізнавання авіаційних носіїв апаратури розвідки, управління і ретрансляції комплексних автоматизованих систем високоточної керованої зброї;

виявлення повітряних десантів і спостереження за їх діями;

виявлення місцезнаходження аеродромів авіації противника і стартових позицій оперативно-тактичних ракет у межах зон виявлення радіолокаційних засобів;

вивчення характеру дій повітряного противника під час подолання системи ППО, завдання ударів, застосування засобів ураження і РЕБ;

виявлення нових засобів повітряного нападу, тактичних прийомів і способів їх дій;

виявлення цілей, що летять на гранично малих і малих висотах і внесення їх координат і напрямків польоту в єдину систему оповіщення ЗС України за допомогою системи «Віраж-планшет»;

розпізнавання своїх літаків і вертольотів, спостереження за діями своєї авіації і здійснення контролю за дотриманням встановленого режиму її польотів над військами, які прикриваються.

4.1.6. Основними вимогами, що висуваються до розвідки повітряного противника, є:

цілеспрямованість;

безперервність;

активність;

своєчасність і оперативність;

скритність і стійкість;

достовірність і точність визначення координат повітряних цілей у польоті.

4.1.6.1. Цілеспрямованість полягає в суворому підпорядкуванні розвідки повітряного противника замислу бою (дій), в зосередженні її основних зусиль на найважливіших напрямках, що забезпечують виконання підрозділами поставлених завдань по прикриттю військ і об'єктів.

4.1.6.2. Безперервність полягає в постійному отриманні даних про повітряного противника при підготовці і в ході

бою (дій), вдень і вночі, за будь-яких умов обстановки, місцевості і погоди.

4.1.6.3. Активність полягає в наполегливому прагненні командирів, начальників штабів за будь-яких умов обстановки всіма доступними способами і засобами добувати відомості про повітряного противника і забезпечити бій (дії) сил і засобів ППО даними про повітряну і радіоелектронну обстановку.

4.1.6.4. Своєчасність і оперативність полягають у виявленні повітряних цілей на дальностях, що забезпечують максимальне використання бойових можливостей підрозділів ППО, у виборі найбільш раціональних для даної обстановки способів доведення інформації про повітряну обстановку до військ, яких прикривають.

4.1.6.5. Скритність і стійкість полягають в дезорієнтації противника щодо можливостей і функціонування системи розвідки повітряного противника та в її здатності виконувати поставлені завдання в умовах радіоелектронного подавлення і вогневого ураження, а також застосування противником високоточного й інших видів зброї, своєчасному нарощуванні і відновленні системи розвідки повітряного противника в ході бойових дій.

4.1.6.6. Достовірність полягає у відповідності даних розвідки реальній обстановці і досягається комплексним використанням усіх сил і засобів ППО, використанням розвідувальних даних від взаємодіючих частин (підрозділів) ПС, а також зіставленням і повторною перевіркою отриманої інформації про повітряну обстановку.

4.1.6.7. Точність полягає у визначенні і видачі координат повітряних цілей з допустимими похибками.

4.1.7. Виконання вимог до розвідки повітряного противника досягається:

високою боєготовністю підрозділів ППО;

правильним визначенням завдань і ретельним плануванням розвідки;

комплексним застосуванням усіх сил і засобів розвідки і тісною взаємодією;

проведенням заходів щодо радіоелектронного захисту і протидії технічній розвідці противника;

застосуванням автоматизованих систем (комплексів), засобів механізації і найбільш досконалих технічних засобів, що

забезпечують збір, обробку, і відображення інформації про повітряну обстановку з мінімальною часовою затримкою;

наявністю резерву сил і засобів радіолокаційної розвідки; високим морально-психологічним станом і навченістю особового складу радіотехнічних частин (підрозділів); централізованим, безперервним і стійким управлінням силами і засобами розвідки.

4.1.8. Оповіщення про повітряного противника у військах ППО СВ організовується наступним чином:

оповіщення про повітряну обстановку пунктів управління ППО організовується з метою єдності її розуміння, своєчасного оцінювання й прийняття по ній рішення на відбиття нальотів повітряного противника, бойове й оперативне застосування підрозділів, частин військ ППО СВ. Здійснюється централізовано командними пунктами ППО й децентралізовано радіолокаційними постами радіотехнічних підрозділів ОТУ;

оповіщення про повітряну небезпеку військ і об'єктів організується з метою їхнього своєчасного оповіщення про можливий удар ЗПН і здійснюється командними пунктами ППО через відповідні командні пункти (пункти управління) загальновійськових частин і підрозділів. Для оповіщення військ і об'єктів про повітряну небезпеку загальновійсько-вий штаб установлює єдиний сигнал, що передається всіма каналами зв'язку позачергово. Звукові й світлові сигнали доводять до всього особового складу.

4.1.9. За призначенням, характером і часом надходження розвідувальні дані про повітряного противника, які використовуються у військах ППО, можна поділити на дві групи:

дані, які необхідні для прийняття обґрунтованих рішень на організацію ППО і вжиття заходів щодо знищення засобів повітряного нападу противника на землі;

дані, які необхідні для виявлення початку ударів засобів повітряного нападу противника і їх ефективного відбиття.

4.1.9.1. Перша група розвідувальних даних характеризує: бойовий склад і базування засобів повітряного нападу противника, які діють на даному театрі воєнних дій, можливий їх маневр з інших напрямків, місцезнаходження центрів і пунктів управління у тому числі і системами високоточної зброї, а також місця розгортання радіонавігаційних систем,

які забезпечують управління і наведення ЗПН; типи літаків і безпілотних ЗПН, ступені бойової готовності з'єднань (частин) повітряного противника і можливий характер його дій (можливий замисел, форми і способи, побудова нальоту, тактичні прийоми, кількість і склад повітряних цілей); засоби і способи протидії системі ППО; форми і способи застосування систем і комплексів високоточної зброї; підготовку і початок удару противника з повітря. Ці дані використовуються насамперед в оперативній ланці управління системи ППО. Їх збір, аналіз і упорядкування здійснюється заздалегідь і постійно уточнюється та доповнюється.

4.1.9.2. Друга група розвідувальних даних, які необхідні для безпосереднього відбиття нальоту повітряного противника, який почався, здобувається розвідкою військ ППО СВ.

4.1.10. Під час оповіщення військ частота оновлення інформації про ціль (дискретність видачі інформації) становить 2 хвилини, для високошвидкісних цілей та цілей, що летять на низьких висотах – 1 хвилина, на гранично малих – 30 секунд. У разі неможливості забезпечення визначеної дискретності здійснюється групування (укрупнення) цілей за напрямками, висотами і типами цілей.

4.1.11. В інтересах оперативної ланки управління системою ППО під час відбиття ударів повітряного противника від розвідки вимагаються узагальнені (укрупнені) дані про повітряну обстановку при порівняно менш жорстких вимогах щодо її дискретності і точності визначення координат окремих цілей. Ця розвідувальна інформація повинна забезпечувати начальнику військ ППО ОТУ можливість виявлення замислу удару противника, визначити основні напрямки дій його ЗПН, визначити склад його сил для прийняття рішення на відбиття нальоту.

4.1.12. Для управління вогнем зенітних частин і підрозділів вимоги до точності, повноти, своєчасності та інших даних про цілі повинні бути значно вище. Ці дані повинні забезпечувати командирю можливість своєчасно прийняти рішення на цілерозподіл і цілевказання. Укрупнені дані про повітряну обстановку при цьому, як правило, не застосовуються.

4.1.13. Загальні умови організації і ведення розвідки повітряного противника визначаються:

показниками операції (бою);
силами і засобами повітряного противника, масштабом і характером його дій;
умовами радіоелектронної обстановки;
характером театру воєнних дій і, насамперед, його рельєфом;
силами і засобами військ ППО, які залучаються для розвідки повітряного противника на даному напрямку.

4.1.13.1. Показники операції (бою): ширина смуги оборони (наступу) і глибина оперативної побудови військ, які прикриваються; передбачені темпи наступу; напрямки і райони, де зосереджені головні угруповання військ.

4.1.13.2. Показники масштабу і характеру дій повітряного противника: способи подолання ним повітряної оборони; передбачені висоти і швидкості польоту; загальна тривалість ударів ЗПН і їх щільність, яка очікується.

4.1.13.3. Стан радіоелектронної обстановки: способи і види радіоелектронних перешкод, які застосовує противник, їх інтенсивність, використання систем і комплексів високоточної зброї для вогневого ураження радіоелектронних засобів; характер рельєфу місцевості, наявність лісних масивів, параметри ґрунту.

Таким чином, комплексна дія всіх цих факторів буде суттєво впливати на бойові можливості сил і засобів розвідки. Тому у кожному конкретному випадку, необхідні їх ретельне і всебічне оцінювання і урахування під час організації і ведення розвідки повітряного противника в інтересах військ ППО СВ.

Ступінь реалізації силами і засобами ППО своїх бойових можливостей значною мірою визначається ефективністю розвідки.

4.2. Організація розвідки повітряного противника

4.2.1. Основним видом розвідки повітряного противника у військах ППО СВ є радіолокаційна розвідка. Вона доповнюється і підсилюється засобами радіотехнічної і візуальної розвідки.

4.2.2. Сили і засоби розвідки.

Під силами і засобами радіолокаційної розвідки розуміють штатні радіотехнічні частини і радіолокаційні

підрозділи з апаратурою радіолокаційної розвідки, яка є у них на озброєнні, засобами зв'язку і апаратурою управління, за допомогою яких вони виконують покладені на них завдання.

4.2.2.1. Радіолокаційні станції розвідки перебувають на озброєнні окремих радіотехнічних батальйонів (ортб), радіолокаційних підрозділів ППО (управління і радіолокаційної розвідки розвідки) омбр (отбр), зенітних ракетних артилерійських дивізіонів бригад. Радіолокаційні станції розвідки і висотоміри перебувають на озброєнні зенітних ракетних полків (дивізіонів) і призначені для управління їх бойовими діями.

4.2.2.2. Радіолокаційні станції виявлення цілей і радіолокаційні комплекси зенітної артилерії входять до складу зенітних ракетних (зенітних артилерійських) комплексів і використовуються для управління їх вогнем. У загальній системі розвідки вони можуть залучатися для виявлення повітряних цілей, насамперед на малих та гранично малих висотах і у складній перешкодовій обстановці.

4.2.2.3. Повітряні цілі і свої літаки розпізнають за допомогою наземних радіолокаційних запитувачів і візуально. Наземні радіолокаційні запитувачі (НРЗ) встановлюють на радіолокаційних станціях розвідки, РПК, бойових машинах зенітних комплексів. Переносні НРЗ можуть застосовуватися у підрозділах стрільців-зенітників і постами повітряного спостереження.

4.2.2.4. Візуальне розпізнавання робиться за допомогою телевізійно-оптичних візирів, дальномірів, інших оптичних приладів і неозброєним оком.

Розпізнавання своїх літаків (вертольотів) здійснюється кодовими сигналами Розпізнавання, які діють на теперішній час, і які подаються за допомогою радіолокаційних відповідачів системи упізнавання, сигнальних засобів (бортових вогнів, сигнальних ракет, патронів тощо), а також по силуетах і пізнавальним знаках.

4.2.2.5. Радіопеленгатори є засобом розвідки зенітних ракетних комплексів ближньої дії (БМ «Стріла-10»). За допомогою радіопеленгаторів можна визначати напрямок на повітряні цілі з бортовими радіоелектронними засобами, які працюють.

4.2.2.6. Радіолокаційні станції розвідки, які є на озброєнні військ ППО, підрозділяються на станції, які призначені для виявлення цілей на малих і середніх висотах (П-19; РЛС РПРУ-1; СВЦ ЗРК «Оса»), на середніх і великих (П-18).

4.2.2.7. Для підвищення точності визначення висот польоту цілі разом зі станціями розвідки використовуються рухомі радіовисотоміри (ПРВ-16).

4.2.2.8. Візуальна розвідка повітряного противника ведеться за допомогою засобів оптичної розвідки (біноклі, ТЗК, дальноміри), телевізійних оптичних візирів, а також неозброєним оком.

4.2.3. У тактичній ланці управління розвідка повітряного противника ведеться радіолокаційними підрозділами загальновійськових (танкових) бригад, зенітних ракетних артилерійських дивізіонів, а також засобами розвідки зенітних підрозділів. У кожній бригаді у начальника ППО є підрозділ управління і радіолокаційної розвідки, що розгортає ПУ ППО, який є елементом ОКП бригади, а у складі взводу (батареї) управління і радіолокаційної розвідки зенітного ракетного артилерійського дивізіону – відділення (взвод), яке має на озброєнні РПРУ-1 і одночасно є КП дивізіону.

4.2.4. До складу вогневих підрозділів входять станції наведення ракет, радіоприладні комплекси і радіопеленгатори. Крім того, на всіх пунктах управління, стартових (вогневих) і технічних позиціях, у районах розташування тилових підрозділів розгортаються пости повітряного спостереження.

4.2.5. Відомості про повітряного противника, які добуті силами і засобами розвідки, передаються на командні пункти (пункти управління), обробляються, аналізуються і відображаються на пристроях відображення в узагальненому вигляді, зручному для швидкого оцінювання обстановки і прийняття начальником ППО рішення на відбиття удару повітряного противника (обстрілу цілей). Процес збирання і оброблення даних про повітряну обстановку є заключним етапом розвідки повітряного противника.

4.2.6. Виявлення цілей, зняття, кодування, передача, прийом, перетворення і відображення даних про виявлені

цілі являють собою єдиний процес обробки даних про повітряну обстановку. З метою побудови оптимальних алгоритмів обробки він поділяється на три етапи оброблення інформації.

4.2.7. Первинна обробка здійснюється на РЛС і включає процеси оброблення радіолокаційних сигналів, які надходять з приймального пристрою РЛС за один огляд простору: виявлення відміток від цілей на екранах індикаторів, вимір координат цілей і їх кодування. Інформація про цілі (державна належність, кількість літаків, застосування перешкод) і їх координати визначаються, а номери цілей призначаються операторами.

4.2.8. Первинна обробка інформації здійснюється безпосередньо на радіолокаційних станціях розвідки або на з'єднаних з ними виносних індикаторах автоматизованих систем управління (апаратури знімання і передачі даних).

4.2.9. Вторинна обробка включає «зав'язку» і екстраполяцію трас цілей за декілька періодів огляду цілей, здійснюється на планшетах командних пунктів (пунктів управління) ППО, а в автоматизованих системах управління (АСУ) – за допомогою ЕОМ на пунктах приймання і оброблення інформації про повітряну обстановку.

4.2.9.1. На командних пунктах зенітних ракетних полків і дивізіонів (ПУ ППО бригад) вторинна обробка завершується аналізом і оцінюванням повітряної обстановки, а також прийняття рішення на відбиття удару повітряного противника і постановкою завдань підрозділам.

4.2.9.2. У радіотехнічних частинах вторинна обробка інформації здійснюється, як правило, на пункті управління радіолокаційного підрозділу (радіолокаційної роти), де завершується кодування донесень і передачею їх на командний пункт ортб. Ці дані одночасно використовуються для децентралізованого оповіщення найближчих до РЛП командних пунктів (пунктів управління) ППО зенітних (загальновійськових) частин прослуховуванням ними донесень у радіонапрямку РЛП-КП ортб.

4.2.10. Третинна обробка полягає в ототожнюванні трас однієї і тієї ж цілі, дані про яку надійшли від різних джерел, відсіюванні дублюючої інформації, приведення корисної інформації до єдиного часу і при необхідності збіль-

шенні її з метою зменшення загальної кількості трас, які оброблюються.

4.2.10.1. Збільшення інформації являє собою об'єднання декількох окремих радіолокаційних цілей, які мають східні параметри руху і перебувають у загальному районі і призначені, за прогнозом, для виконання одного загального завдання, в єдину збільшену ціль. В існуючих системах управління у необхідних випадках збільшення робиться візуально з присвоєнням такої цілі номера і визначенням її координат по головній радіолокаційній цілі, яка включена до її складу. В автоматизованих системах управління третинна обробка інформації буде здійснюватися за допомогою ЕОМ.

4.2.10.2. Третинна обробка завершується аналізом повітряної обстановки і здійснюється на КП радіотехнічного батальйону (розвідувально-інформаційному центрі КП ППО).

4.2.10.3. Після третинної обробки дані про повітряну обстановку передаються на центр бойового управління КП ППО ОТУ, КП частин, а також військам і об'єктам тилу. У першому випадку вони становлять зміст бойової радіолокаційної інформації, у другому – інформації оповіщення про загрозу нападу.

4.3. Побудова системи розвідки повітряного противника

4.3.1. Для забезпечення ефективного вирішення завдань розвідки повітряного противника у військах ППО створюється система розвідки і оповіщення про повітряного противника військ.

4.3.2. Під системою радіолокаційної розвідки розуміють створене за єдиним замислом і планом угруповання радіотехнічних та радіолокаційних підрозділів і розподіл їх зусиль у просторі і у часі для спільної роботи під час вирішення завдань розвідки повітряного противника в інтересах забезпечення бойових дій військ ППО.

4.3.3. Система розвідки військ ППО СВ будується за ієрархічною і функціональною ознакою. Ієрархічна ознака означає, що система розвідки повітряного противника (СРПП) у кожній ланці військової ієрархії одночасно є скла-

довою частиною (підсистемою) системи розвідки старшої ланки. Отже, система розвідки ОТУ, наприклад, включає системи розвідки бригад і є одночасно складовою частиною СРПП ОУВ, яка у свою чергу, є складовою розвідки єдиної системи ППО держави і Збройних Сил.

4.3.4. Згідно з функціональною прикметою, система розвідки повітряного противника у кожній ланці управління, і є підсистемою в єдиній системі ППО цієї ланки та виконує функції за своїм призначенням.

4.3.5. Система розвідки військ ППО СВ включає:

радіолокаційну розвідку, яка здійснюється радіотехнічними підрозділами, у заданому діапазоні висот і дальностей, в інтересах організації і ведення боротьби з повітряним противником, а також для оповіщення військ і об'єктів оперативного тилу про загрозу повітряного нападу;

радіолокаційну розвідку, яка здійснюється радіолокаційними підрозділами загальновійськових частин на гранично малих, малих і середніх висотах для забезпечення бойових дій засобів ППО цих частин;

радіолокаційну розвідку, яка здійснюється у зенітних ракетних (артилерійських) частинах і підрозділах для забезпечення управління їх вогнем;

центри і пункти збору, обробки і відображення даних про повітряну обстановку і виявлених цілях.

4.3.6. У діапазоні гранично малих і малих висот система радіолокаційної розвідки доповнюється діями радіолокаційних станцій наведення ракет і управління вогнем зенітних ракетних (артилерійських) підрозділів, які здійснюють автономний або груповий пошук цілей.

4.3.7. Поряд з радіолокаційною розвідкою для виявлення, розпізнавання повітряного противника і спостереження за його діями організовується візуальна розвідка, яка доповнює відомості про повітряного противника. Візуальну розвідку організовують насамперед на напрямках, які не спостерігаються радіолокаційними станціями. На неї покладаються завдання виявлення і розпізнавання, визначення координат, характеристик, напрямків польоту літаків і вертольотів противника, особливо тих, які діють на малих і гранично малих висотах.

4.3.8. Основним елементом системи РЛР є радіолокаційний пост (РЛП). Радіолокаційним постом називають одну або декілька РЛС виявлення та радіовисотомірів із засобами управління і зв'язку, які розгорнуті на одній позиції для ведення розвідки повітряного противника.

4.3.9. Система розвідки створюється у відповідності до замислу і завдань ППО ОТУ. Її основу становить угруповання сил і засобів радіолокаційної розвідки, яке включає бойові порядки радіотехнічних батальйонів, радіолокаційних підрозділів механізованих (танкових) бригад, а також зенітних ракетних полків. Система розвідки включає і угруповання постів повітряного спостереження, які здійснюють візуальну розвідку.

4.3.10. Угруповання сил і засобів розвідки повітряного противника у будь-якій ланці управління створюється з урахуванням: оперативної побудови військ, очікуваного характеру їх дій, розташування об'єктів тилу; бойових можливостей угруповання активних засобів ППО; передбаченого характеру дій повітряного противника і його протидії, яка очікується; угруповання радіотехнічних військ ПС і сусідів; бойових можливостей сил і засобів розвідки; умов театру воєнних дій і рельєфу місцевості.

4.3.11. Угруповання має забезпечувати: своєчасне виявлення повітряного противника на всіх можливих напрямках і висотах і крилатих ракет в умовах широкого застосування противником сил і засобів РЕБ; безперервність і стійкість ведення розвідки й оповіщення у ході операції (бою), зручність маневру і переміщення; максимальну реалізацію бойових можливостей кожного радіолокаційного підрозділу і РЛС; найкраще використання рельєфу місцевості для виявлення цілей, які низько летять; безперервне і надійне управління силами і засобами розвідки і їх взаємодія.

4.3.12. Створення суцільної зони радіолокаційної розвідки досягається раціональним розташуванням на місцевості позицій радіолокаційних підрозділів (радіолокаційних постів), яким забезпечується виявлення цілей на дальності, яка потребується, із заданою імовірністю і безперервне їх проведення у встановленому діапазоні висот.

4.3.13. Інтервали і дистанції між суміжними радіолокаційними постами визначаються, виходячи із заданої висоти

нижньої межі суцільної зони радіолокаційної розвідки, можливої дальності виявлення радіолокаційної станції РЛП на цій висоті і необхідного коефіцієнта перекриття їх зон виявлення.

4.3.14. Кількість сил і засобів, яка необхідна для побудови системи розвідки повітряного противника, у полосі відповідальності ОТУ визначається оперативною побудовою військ і розташуванням об'єктів у тилу, очікуваним характером дій своїх військ і повітряного противника і його протидією системі розвідки, характером місцевості і бойовими можливостями засобів розвідки. При цьому сили і засоби розвідки, які застосовуються, мають забезпечити створення суцільної зони розвідки із заданими параметрами у заданому об'ємі простору й інформаційну здатність СРПП, яка необхідна, і яка відповідає очікуваному масштабу і характеру дій повітряного противника.

4.3.15. Ефективність виконання завдання радіолокаційними станціями (постами) значною мірою залежить від того, наскільки правильно обрані їх позиції. Райони позицій для розгортання РЛС (РЛП) визначаються відповідно до рішення на угруповання радіолокаційних засобів під час побудови системи розвідки, рельєфу місцевості.

4.3.16. Для забезпечення безперервності і стійкості системи розвідки у ході операції, крім діючих радіолокаційних постів і станцій, частина радіотехнічних засобів (РЛС) має перебувати у резерві. Цей резерв може використовуватися для відновлення порушеної суцільної зони радіолокаційної розвідки внаслідок широкого застосування противником засобів РЕБ (радіоелектронних перешкод) і знищення радіолокаційних засобів, нарощування зони радіолокаційної розвідки у ході операції, підсилення (ущільнення) угруповання радіолокаційних постів на найважливіших напрямках, особливо з введенням у бій других ешелонів або резервів, поповнення розривів у суцільній зоні розвідки, які виникають у ході операції між системою розвідки військ ППО СВ і системою розвідки ПС.

4.3.17. Безперервність забезпечення розвідувальними даними про повітряну обстановку засобів ППО у ході бойових дій досягається постійною готовністю необхідної кількості радіолокаційних станцій і постів до бойової роботи

із збереженням суцільної зони радіолокації. Безперервне ведення розвідки і нарощення зони розвідки у ході операції забезпечується правильним плануванням і переміщенням радіолокаційних постів, а також наявності резерву засобів розвідки. Виходячи з очікуваних дій наземного і повітряного противника, своїх військ, нарощення зони радіолокаційної розвідки в ході бойових дій може плануватися і здійснюватися методами послідовного переміщення РЛП або розгортання їх на важливих оперативно-тактичних рубежах. Основним є метод послідовного переміщення РЛП, тому що він забезпечує безперервність суцільної зони радіолокаційної розвідки.

Розділ 5. ПРОТИПОВІТРЯНА ОБОРОНА В ОПЕРАЦІЇ

5.1. Загальні положення

5.1.1. Оперативно тактичне угруповання, залежно від умов обстановки та мети його застосування, може вести оборонну, наступальну (контрнаступальну), стабілізаційну операції та операцію з виведення військ з-під ударів противника. Примати участь у повітряної, морської, спеціальної, інформаційної, психологічної операції. При цьому, операції будуть мати комплексний характер, поєднуючи в собі наступальні (контрнаступальні), оборонні бої, стабілізаційні дії угруповань військ (сил), спеціальні дії сил спеціальних операцій, бойові дії десантно-штурмових військ із явним домінуванням однієї із зазначених складових.

5.1.2. Для ведення операцій створюються угруповання військ (сил) у відповідній оперативній побудові.

Оперативна побудова – це розміщення (розташування) у визначених операційних зонах (смугах) з'єднань, військових частин (підрозділів) угруповань військ (сил) для ведення операції.

5.1.3. Як об'єкт ППО оперативна побудова ОТУ може бути у повному обсязі охарактеризована:

просторово-часовими показниками операції:

кількісним, якісним складом частин і підрозділів, їх роллю і місцем в оперативній побудові ОТУ;

рухомістю, захищеністю і тактичною важливістю, що здійснюють вирішальний вплив на масштаб і характер дій повітряного противника;

здатністю здійснювати заходи зі зниження ефективності ударів з повітря.

5.1.4. Угруповання військ ППО СВ – це встановлений рішенням загальновійськового командира (командувача) склад, розподіл, тимчасове об'єднання та зведені в певну систему і розгорнуті відповідним чином на місцевості зенітні і радіотехнічні частини і підрозділи для виконання поставлених їм бойових завдань в системі ППО держави.

5.1.5. Угруповання ППО створюється для ефективного застосування військових частин та підрозділів ППО СВ під

час виконання завдань прикриття від ударів засобів повітряного нападу відповідних угруповань військ.

5.1.6. Розрізняють угруповання військ ППО:

за масштабом: оперативне угруповання військ ППО;
тактичне угруповання частини і підрозділів ППО;

щодо штатної належності: угруповання військ ППО ОУВ, угруповання військ ППО ОТУ.

5.1.6.1. Оперативне угруповання військ ППО включає угруповання військ ППО ОТУ, військові частини та підрозділи Повітряних Сил та складається із штатних і приданих зенітних і радіотехнічних частин та підрозділів.

5.1.6.2. Угруповання частин і підрозділів ППО ОТУ включає бойовий порядок зенітного ракетного полку оперативного командування і бойові порядки сил і засобів ППО бригад.

5.1.7. Угруповання військ ППО (сил і засобів ППО) має забезпечувати виконання таких вимог:

виявлення повітряного противника на відстані, що забезпечує своєчасне доведення бойової інформації до зенітних винищувальних авіаційних частин, а також до КП (ПУ) ППО військових частин (підлітний час авіації повинен забезпечувати постановку завдань підпорядкованим силам і засобам ППО до кінцевого рубежу, а також оповіщення всіх родів військ і об'єктів про загрозу повітряного нападу);

відбиття військовими частинами та підрозділами ППО у взаємодії з ВА і частинами РЕБ ударів ЗПН з будь-якого напрямку і завдання йому ураження у відповідності з бойовими можливостями угруповання;

знищення літаків, КР, вертольотів, БПЛА, як правило, до виконання ними бойового завдання;

ведення боротьби з повітряним десантом і аеромобільними військами у польоті;

більш надійне прикриття головного угруповання військ і найважливіших об'єктів тилу.

можливість успішної взаємодії військ ППО з ВА, військами, що прикриваються, із сусідніми частинами, всередині угруповання ППО;

взаємне прикриття зенітних частин і підрозділів;

електромагнітну сумісність зенітних і радіотехнічних частин одна з одною і іншими частинами РЕБ;

можливість здійснення швидкого і прихованого маневру частинами і підрозділами на новий напрямок зосередження зусиль для прикриття військ, що наносять контратаки (контрудари), або для відновлення порушеної системи ППО;

стійкість систем розвідки, вогню і управління під час високоманеврових дій в сучасному бою і операції, вночі, у складних географічних і кліматичних умовах і за інтенсивного застосування противником ВТЗ і засобів РЕБ.

5.1.8. Угрупування військ (сил) та системи, які створені у визначеній операційній зоні (районі) мають відповідати меті операції, умовам обстановки і забезпечувати її успішне ведення. Склад угруповання військ (сил) у визначеній операційній зоні (районі) визначається з урахуванням:

бойового складу та прогнозованого характеру дій противника;

бойового складу своїх військ (сил) та варіантів їх дій;

кількісно-якісного співвідношення сил і засобів сторін та їх можливостей;

завдань (бойових і спеціальних), що одночасно виконуються;

часу на виконання завдань;

просторових показників операції та інших умов обстановки.

5.1.9. Угрупування сил і засобів ППО повинне відповідати завданням і замислу дій військ, що прикриваються, та очікуваним діям противника. Воно повинно забезпечувати: глибину зони розвідки (радіолокаційного поля), яка дозволяє своєчасно доводити бойову інформацію до військ; зосередження зусиль і надійне прикриття військ на головному напрямку, максимальне використання їх вогневих можливостей і нанесення ураження повітряному противнику; підтримання безперервної взаємодії з ВА, іншими засобами ППО, засобами РЕБ і з військами, що прикриваються; знищення крилатих і балістичних ракет на ракетонебезпечних напрямках; можливість здійснення прихованого маневру (переміщення) з мінімальними витратами часу для підсилення прикриття військ на інших напрямках; безперервне управління засобами ППО, які входять до угруповання, їх електромагнітну сумісність і захист від високоточної зброї; знищення у польоті аеромобільних військ і повітряних де-

сантів противника; стійкість від впливу вогневого ураження і радіоелектронного придушення; відновлення порушеної системи ППО внаслідок понесених втрат від противника.

5.1.10. Зенітні частини і підрозділи виконують свої бойові завдання у складі угруповань сил та засобів ППО (угруповання військ ППО) загальновійськового угруповання. Однією з особливостей ведення бойових дій зенітними частинами Сухопутних військ є те, що вони маневрують, як правило, у межах площі, займаною прикриваними військами, до складу яких безпосередньо входить частини та підрозділи. Цю особливість необхідно враховувати під час планування створення угруповання. Крім того, створення угруповання сил і засобів ППО необхідно здійснювати згідно з основними принципами застосування військ ППО СВ і з урахуванням того, що угруповання має забезпечувати всевисотну кругову протиповітряну оборону прикриваних військ і об'єктів із зосередженням основних зусиль для прикриття угруповання військ, які діють на напрямку зосередження основних зусиль (головного удару).

5.1.11. З урахуванням завдань військ ППО в операції, угруповання військ ППО можна характеризувати: бойовим складом, побудовою угруповання (розміщення на місцевості сил і засобів ППО); можливостями щодо знищення повітряного противника і захисту військ і об'єктів від ударів з повітря.

5.1.12. Побудова угруповання визначається її нерівномірністю, ешелонуванням, зосередженням зусиль на прикритті найбільш важливих об'єктів, віддаленням бойових порядків частин і ППО від переднього краю, взаємним віддаленням між частинами ППО, наявністю сил і засобів ППО у смузі забезпечення, виділенням підрозділів, що кочують, сил і засобів ППО діючих з засад і т.п.

5.1.13. Нерівномірність побудови угруповання, а також і нерівномірність розміщення сил і засобів ППО на місцевості, зумовлені цілим рядом факторів, основними з яких є: нерівномірність розподілу зенітних частин і підрозділів у прикриваних військах (визначається ОШС);

можлива різниця у бойових можливостях зенітних частин і підрозділів, що входять до складу загальновійськових частин;

оперативна побудова військ у відповідності до замислу операції;

можливі зміни важливості елементів оперативної побудови як об'єктів ППО у ході операції;

район бойових дій військ;

наявність взаємодіючих сил і засобів ППО і їхні бойові можливості;

очікуваний характер дій повітряного противника.

5.1.14. Дані фактори визначають також такі характеристики угруповання військ ППО, як розміщення сил і засобів на місцевості: щодо напрямків, що прогнозують дії повітряного противника; щодо переднього краю; відносно один одного. Побудова угруповання щодо розміщення і дій прикриваних військ і об'єктів, ешелонування сил і засобів ППО, їхній розподіл щодо фронту з урахуванням напрямку дій повітряного противника, що прогнозується, визначається загальновійськовим командувачем (командиром) під час визначення завдань щодо ППО і висловлюється у конкретній кількості зенітних підрозділів, частин на прикритті конкретного угруповання військ, що зосереджуються або на конкретному напрямку дій повітряного противника.

5.1.15. Характеристики угруповання військ ППО щодо його побудови відносно переднього краю і відносно взаємодіючих вогневих засобів визначаються вимогами, що висуваються до елементів бойового порядку підрозділів, частин і підрозділів ППО.

5.1.16. Дані ствердження справедливі для зенітних частин і підрозділів, діючих у складі ОТУ першого ешелону як у обороні, так і у наступі. При розташуванні ОТУ у вихідному районі при дії в другому ешелоні і при обороні морського узбережжя елементи бойового порядку зенітної частини можуть розташовуватись і на інших відстанях. Стартові (вогневі) позиції можуть бути вибрані за межами району розташування прикриваних військ. Однак вимоги до бойового порядку, а також до угруповання військ ППО повинні завжди виконуватись.

5.1.17. Побудова угруповання сил і засобів ППО процес творчий, що потребує даних про повітряного і наземного противника, про свої війська, про сили і засоби ППО старшого начальника і сусідів. Необхідно враховувати, одні ха-

рактистику залежать від інших, зміна однієї призводить до зміни іншої, що у кінцевому підсумку впливає на ефективність ППО угруповання в цілому.

5.1.18. Під час побудови бойових порядків і угруповання необхідно: по-перше, керуватися основними бойового застосування військ ППО; по-друге, враховувати усі фактори, що впливають на виконання бойових завдань зенітними частинами щодо прикриття військ; по-третє, під час побудови не прагнути досягнути максимуму по одному показнику угруповання (прикрити війська на великій площі, максимально винести вперед зону ураження і т. п.).

5.1.19. Під час побудови бойових порядків і угруповань сил і засобів ППО необхідний системний підхід і вжиття найбільш раціонального варіанта у конкретних умовах обстановки. Важлива роль у процесі цієї роботи належить до планування і здійснення переміщення, маневру частин і підрозділів ППО.

5.2. Ведення протиповітряної оборони

5.2.1. Під веденням ППО розуміють бойові дії військових частин і підрозділів ППО ОТУ і винищувальної авіації щодо знищення засобів повітряного нападу противника і відбиття його ударів по військах, які прикриваються, а також дії інших родів військ і спеціальних військ, які направлені на зниження ефективності ударів засобів повітряного противника.

5.2.2. Сили і засоби ППО ОТУ в цілому й кожна частина, підрозділ ППО, як правило, виконують свої бойові завдання як самостійно, так й у взаємодії з сусідами, винищувальною авіацією і частинами РЕБ, використовуючи різні способи і форми бойових дій. У зв'язку з цим ведення ППО в операції включає:

безперервне ведення розвідки повітряного противника і оповіщення про нього військ;

бойові дії щодо відбиття ударів засобів повітряного нападу, знищення останніх у повітрі;

забезпечення безперервності прикриття військ і об'єктів (маневр сил та засобів ППО для переносу зусиль на нові напрямки);

постійна чітка взаємодія сил і засобів ППО та тверде управління ними;

проведення іншими родам військ і спеціальних військ комплексу заходів щодо зниження ефективності ударів засобів повітряного нападу;

всебічне своєчасне забезпечення військ ППО всіма видами матеріальних засобів;

проведення комплексу заходів щодо РЕЗ частин та підрозділів ППО від засобів РЕБ противника, ударів РУК (РВК) і ПРР;

своєчасне відновлення боєздатності частин і підрозділів ППО.

5.2.3. Форми і способи застосування частин і підрозділів ППО ОТУ залежать насамперед від динаміки розвитку конфлікту, масштабу і характеру дій повітряного противника і кількості застосування типів засобів повітряного нападу.

5.2.4. Залежно від завдань, які має ОТУ, застосування частин і підрозділів ППО в умовах загрози збройного конфлікту або виникнення його можуть бути найрізноманітнішими, зокрема, це:

демонстраційні та оманні дії;

дії щодо нарощування сил і засобів ППО за окремими завданнями;

участь у спільних операціях з ЗРВ, РТВ і ВА ПС;

бойові дії під час ППО ОТУ в ході проведення операції;

прикриття частин і підрозділів ОТУ при здійсненні рейдових, стримуючих, блокувальних і забезпечувальних дій, прикриття окремих загонів;

5.2.4.1. Під час демонстраційних дій основними способами застосування частин та підрозділів ППО ОТУ можуть бути:

участь у проведенні навчань поблизу району можливого виникнення конфлікту з демонстрацією можливостей частин та підрозділів ППО;

проведення бойових пусків та стрільб.

5.2.4.2. З наростанням загрози частини і підрозділи ППО ОТУ здійснюють:

зайняття позиційних районів поблизу державного кордону (розмежувальної лінії) та у взаємодії з винищувальною авіацією та частинами ППО Повітряних Сил посилюють охорону повітряного простору України, проводять нарощування чергових сил і прикривають ОТУ у операції;

контроль за використанням повітряного простору, заборона ведення повітряної розвідки та прикриття від ударів повітряного противника важливих об'єктів (базових таборів, ешелонів ОТУ), комунікацій (шосейних доріг, залізничних напрямків, трубопроводів, вузлів зв'язку тощо);

заходи оперативного маскування та протидії технічним засобам розвідки (обладнання хибних стартових (вогневих) позицій);

виділення підрозділів ППО для дій у складі кочуючих (вогневих) груп та із засідок;

посилення радіолокаційної розвідки.

5.2.4.3. У разі переростання конфліктної ситуації в збройний конфлікт частини і підрозділи ППО ОТУ будуть вести бойові дії та протиповітряні бої. При цьому, більш важливого значення з традиційних способів застосування частин і підрозділів ППО ОТУ у операції набуватимуть:

дії підрозділів ППО у складі загальновійськових частин;

прикриття від ударів повітряного противника частин (підрозділів) при проведенні ними рейдів з широким застосуванням десантно-штурмових дій у тилу противника;

прикриття угруповань ракетних військ і артилерії при нанесенні ними вогневих ударів, та забезпечення безпеки дій своєї авіації за підтримки загальновійськових, аеромобільних з'єднань і частин, диверсійних груп.

5.2.4.4. З початком збройного конфлікту частини і підрозділи ППО діятимуть в умовах відсутності чітко окресленої лінії фронту, широко використовуючи свою високу маневреність, здійснюватимуть ППО загальновійськових підрозділів під час ведення ними бойових дій. Характерними рисами будуть швидкоплинні протиповітряні бої, бойові дії підрозділів ППО чи окремих бойових машин із засідки і дії кочуючих підрозділів.

5.2.5. Виходячи із наявного складу сил і засобів ППО, досягнення мети ППО забезпечується виконанням ряду оперативно-тактичних і вогневих завдань, які можна умовно поділити на загальні і часткові.

5.2.5.1. Загальними завдання:

ведення розвідки повітряного противника і оповіщення про нього військ, які прикриваються;

недопущення ведення противником повітряної розвідки;

знищення літаків, вертольотів, крилатих ракет, безпілотних та інших літальних апаратів у повітрі;

послідовне прикриття військ від ударів з повітря у різні етапи операції;

боротьба з повітряними десантами і аеромобільними військами противника у повітрі.

5.2.5.2. Часткові (конкретизовані) оперативно-тактичні завдання військ ППО в операції визначаються кожен раз частковими тактичними і оперативними завданнями військ, які прикриваються. Вони повинні відповідати замислу, порядку і послідовності дій військ в операції і можуть бути:

а) на етапі перегруповання та створення угруповань військ (сил):

приведення частин і підрозділів ППО у бойову готовність;

протиповітряна оборона військових частин ОТУ при приведенні у бойову готовність у пунктах постійної дислокації, під час виходу із військових містечок та у районах зосередження;

прикриття військових частин під час висування ОТУ у район оперативного призначення;

прикриття військових частин під час перегруповання та створення угруповань військ (сил);

бойове чергування у різних ступенях готовності.

б) на етапі ізоляції району збройного конфлікту:

участь у посиленні охорони державного кордону у повітряному просторі на загрозливих ділянках, напрямках та контролю за дотриманням установленого порядку його використання у смузі дії ОТУ;

протиповітряна оборона частин, підрозділів прикриття державного кордону;

участь у повітряній блокаді операційної зони.

в) на етапі розгортання та зайняття операційної зони:

заборона ведення повітряної розвідки з порушенням державного кордону літаками і БПЛА з малих і середніх висот;

протиповітряна оборона угруповання в операційній зоні у ході зайняття базових районів.

г) на етапі ведення стабілізаційної операції:

протиповітряна оборона ешелону ізоляції під час блокування району збройного конфлікту;

протиповітряна оборона пошуково-ударного ешелону під час ведення бойових дій щодо розгрому і знищення диверсійно-розвідувальних сил і НЗФ;

прикриття важливих об'єктів у межах операційної зони і тактичних груп ешелону охорони комунікацій;

прикриття ешелону негайного реагування при виконанні завдань;

участь у попередженні терористичних актів із застосуванням захоплених повітряних суден (літаків); попередження та припинення порушень державного кордону України у повітряному просторі бойовими літальними апаратами інших держав (знищення порушників).

д) на етапі ведення операції щодо відбиття вторгнення та розгрому противника:

участь у відбитті ударів повітряного противника у повітряній операції;

прикриття військових частин, які залучені у смузі забезпечення;

протиповітряна оборона головного угруповання ОТУ під час виконання завдань операції;

прикриття у ході усієї операції ОКП, угруповань ракетних військ та артилерії, об'єктів тилу і об'єктів на комунікаціях;

забезпечення безпеки прольоту через смугу ОТУ, у тому числі проліт своїх повітряних десантів.

5.2.6. У будь-якій операції основні зусилля сил і засобів ППО необхідно зосередити на прикритті головного угруповання (механізованих бригад, угруповань ракетних військ і артилерії), а також КП і важливих об'єктів тилу.

5.2.7. Змістом ведення бойових дій є:

ведення безперервної розвідки ЗПН противника своїми силами, отримання оповіщення із КП (ПУ) ППО або найближчих РЛП;

ухвалення рішення на відбиття удару ЗПН противника і постановка вогневих завдань підлеглим підрозділам;

ведення вогню по повітряних цілях з метою знищення ЗПН противника в повітрі, відбиття його ударів по частинах (об'єктах) ОТУ і маневр (переміщення) підрозділами

для перенесення зусиль на новий напрямок або забезпечення безперервності зенітного прикриття військових частин ОТУ;

постійна взаємодія зенітних підрозділів між собою, з сусідами, частинами РЕБ, з винищувальною авіацією і прикривасимими військами;

стійке безперервне управління бойовими діями підлеглими підрозділами;

захист РЕЗ зенітних підрозділів від засобів РЕБ противника, від ударів його РУК (РВК), ПРР;

всебічне забезпечення їх усіма видами матеріальних засобів, відновлення боєздатності зенітних частин (підрозділів) в ході бойових дій.

5.2.8. У ході ведення будь-якої операції буде здійснюватись маневр загальновійськовими частинами та підрозділами. Згідно з цим необхідно здійснити маневр зенітними підрозділами для забезпечення безперервності прикриття загальновійськових частин, з'єднань.

5.2.9. Безперервність зенітного прикриття військ в динаміці бойових дій забезпечується створенням і постійним підтриманням над військами, що прикриваються суцільної багат шарової рухомої зони ураження ЗРК, яка не дає змогу авіації противника наносити удари по частинах і підрозділах ОТУ.

5.2.10. Це забезпечується своєчасним переміщенням зенітних підрозділів за військами, що прикриваються і нарощування системи вогню над ними, або маневр зенітних підрозділів разом з військами, що обороняються, контрнаступають або маневрують. Різні підрозділи ППО здійснюють переміщення (маневр) по різному, в залежності від своїх маневрених можливостей.

5.2.11. Зенітний ракетний полк, підрозділи якого здатні вести розвідку у русі, а вогонь з короткої зупинки, здійснює нарощування системи вогню безперервним супроводженням військ діючи в їх бойових порядках.

5.2.12. ЗРК, які неспроможні вести розвідку, вогонь в русі, або з короткої зупинки, нарощують свою систему вогню послідовним переміщенням, перекатами батарей слідом за військами, що прикриваються. При цьому, в залежності від маневрених можливостей ЗРК можуть всти-

гати послідовно переміщувати по 30–60% підрозділів до визначеного значення темпу наступу військ.

5.2.13. При більш високому темпі наступу військ, що прикриваються, дані зенітні підрозділи не можуть послідовно переміщуватись, встигати за військами і вимушені переміщуватися в повному складі, розгортаючись у бойовий порядок лише на більш відповідальних рубежах (введення 2-го ешелону, відбиття контратак, контрудару, форсування водної перешкоди тощо).

В цих підрозділах необхідно проводити розрахунок рубежів зняття кожної батареї із СП (ВП) і припустимої (раціональної) величини стрибка переміщення батареї.

5.2.14. Переміщення військових частин та підрозділів ППО ОТУ у ході операції здійснюється безпосередньо у бойових порядках частин що прикриваються. Тому, при постановці завдання зенітним ракетним дивізіонам повинен бути визначеним порядок переміщення у ході бою для виконання поставленого бойового завдання. Контроль за положенням частин, що прикриваються, та батареї здійснює штаб полку (дивізіону). Команду на маневр дивізіонів (батареї) надає командир полку (дивізіону).

5.2.15. У ході ведення бойових дій зенітним підрозділом необхідно підтримувати стійку взаємодію. Головним у підтриманні взаємодії є взаємодія з частинами та підрозділами, що прикриваються.

5.2.16. Управління бойовими діями зенітних підрозділів здійснюються з їх КП. Одною з важливіших вимог до управління є безперервність, яка у ході ведення бойових дій досягається: знанням реальної обстановки, що може бути забезпечено на основі постійного збору даних про обстановку; правильним усвідомленням завдання; своєчасним прийняттям рішення та чіткою постановкою завдань підлеглим; наявністю зв'язку з підлеглими, взаємодіючими частинами, із старшим начальником, забезпечення надійності його роботи; комплексним використанням усіх технічних засобів управління та зв'язку, засобами АСУ; швидкою передачею при необхідності управління з одного ПУ на інший та відновлення порушеного управління.

5.2.17. У ході ведення операції, особлива увага командира, штабу зенітної частини і підрозділу повинна бути

приділена відновленню його боєздатності. Це зумовлено тим, що у цей період ведення бойових дій слід очікувати найбільш потужний удар повітряного противника. Особливу актуальність набуває вирішення цього питання при масованим застосуванні противником завад та ВТЗ, які приводять до значних втрат сил та засобів ППО.

5.2.18. Під боєздатністю зенітного підрозділу розуміють його здатність вести бойові дії та виконувати поставлені завдання на протязі операції.

5.2.19. З метою збереження його живучості після кожного відбиття нальоту або при роботі на СП більше 4–6 годин необхідно проводити маневр батарей (БМ, ЗСУ) на запасні позиції.

5.2.20. По мірі виявлення напрямку головного удару противника, рішенням командира ОТУ може здійснюватися маневр загальновійськовими частинами, резервами, а також артилерією на цей напрямок. Для посилення ППО угруповання на головному напрямку, а також ППО частин другого ешелону при їх висуванні і введенні в бій, з дозволу командувача здійснюється маневр підрозділами ППО на новий напрямок зосередження зусиль.

5.2.21. При цьому командир (начальник ППО) зобов'язаний: поставити підлеглим завдання на маневр; провести, по можливості, рекогносцировку маршрутів, стартових позицій; уточнити сигнали та строки маневру; вказати порядок взаємодії з частинами, що прикриваються та винищувальною авіацією.

5.2.22. Під час відходу частин ОТУ в ході операції зрп прикриває головні сили і ар'єргард з'єднання, а також важливі об'єкти на шляхах відходу, переміщуючи підлегли підрозділи від одного проміжного рубежу до другого.

5.2.23. Систему зенітного ракетно-артилерійського прикриття ОТУ доцільно створювати ешелонованою з застосуванням змішаних зенітних ракетно-артилерійських груп:

на першій лінії першого оборонного рубежу бригад – взводи ПЗРК та зенітних установіок, якими створити суцільну зону зенітного ракетно-артилерійського прикриття над підрозділами першої лінії з зосередженням основних зусиль на знищенні повітряних цілей на гранично малих висотах;

на другій лінії першого оборонного рубежу бригад – підрозділи ППО озброєні ЗРК ближньої дії з зосередженням основних зусиль на знищенні повітряних цілей на висотах від до 1000 м.

Ці два ешелони ППО змусять повітряного противника діяти на малих і середніх висотах;

на третьому ешелоні ППО розташовувати підрозділи ППО озброєні ЗРК малої дальності, для прикриття базових таборів, КП, артилерії, та мобільні вогневі групи ППО для своєчасного переносу зусиль на виявлені напрямки дій повітряного противника, імітації створення суцільної зони зенітного ракетного прикриття а на деяких ділянках, зосередження основних зусиль на прикритті командних пунктів військових частин, артилерійських підрозділів на висотах від 1000 до 3000 м;

четвертий ешелон ППО діє в інтересах прикриття об'єктів ОТУ, на ньому знаходяться підрозділи ЗРВ ПС, які зосереджують основні зусилля на прикритті командних пунктів, артилерії безпосереднього підпорядкування та об'єктів ОУВ шляхом знищення повітряних цілей на висотах від 3000 до 5000 м і вище.

Окрім того з метою зниження ефективності ударів повітряного противника по підрозділах, які зайняли оборону на першій лінії першого оборонного рубежу необхідно створювати вогневі групи у механізованих (танкових) підрозділах для знищення цілей діючих на гранично малих висотах та цілей які з'являються раптово. В кожному взводі призначають відділення, в роті – взвод. Для прикриття артилерійських підрозділів, необхідно призначати ЗРК, ЗГРК, ЗАК які здатні вести розвідку повітряного противника та вогонь у русі або під час короткої зупинки.

Розділ 6. ПРОТИПОВІТРЯНА ОБОРОНА У ЗАГАЛЬНОВІЙСЬКОВОМУ БОЮ

6.1. Загальні положення

6.1.1. Окрема механізована (мотопіхотна, танкова, гірсько-штурмова, десантно-штурмова, повітряно-десантна, морської піхоти) бригада (далі - бригада) може брати участь в операції військ (сил) Збройних Сил, а саме: оборонній, наступальній (контрнаступальній), стабілізаційній, операції з виведення військ з під ударів противника.

6.1.2. Бригада призначена для виконання тактичних завдань самостійно або у складі оперативного-тактичного угруповання військ у взаємодії із військовими формуваннями родів військ і спеціальних військ видів ЗС України, іншими складовими сил оборони.

6.1.3. Повністю охарактеризувати бригаду як об'єкт протиповітряної оборони можливо за допомогою таких характеристик:

просторово-часових показників;

кількісного складу підрозділів бригади;

тактичної важливості елементів бойового порядку, що розглядаються.

6.1.4. Конкретні значення перелічених характеристик об'єкта ППО визначають у кожному конкретному випадку ті умови, за яких належить діяти підрозділам протиповітряної оборони бригади.

6.1.5. Розглядаючи протиповітряну оборону бригади у всіх видах бойових дій, а також під час пересування та під час розташування на місці, необхідно дати характеристику елементів бойового порядку бригади, визначити їх кількість і важливість у той чи інший період бойових дій, тобто охарактеризувати бригаду як об'єкт ППО. Крім того, необхідно з'ясувати, як змінюється характер певного об'єкта ППО залежно від ролі і місця бригади в операції ОТУ, та з'ясувати вплив цих змін на умови підготовки і ведення протиповітряної оборони бригади в цілому, а також окремих елементів її бойового порядку: першого ешелону; другого ешелону; загальновійськового резерву; підрозділів артилерії (бригадної артилерійської групи);

протитанкового резерву, протидесантного резерву, передового загону, підрозділів на передовій позиції, рухомого загону загородження, рейдового загону, штурмового загону, обхідного загону, мобільного резерву, тактичного повітряного десанту.

6.1.6. Важливість елементів бойового порядку бригади як об'єктів ППО залежить від їх кількісного складу і тактичної важливості. Склад об'єкта ППО може бути визначений через кількість типових об'єктів. Через те, що бригада складається з механізованих (мотопіхотних), танкових, артилерійських підрозділів та підрозділів забезпечення, то як типовий об'єкт приймають роту – батарею. У складі окремої механізованої (танкової, мотопіхотної) бригади може бути до 40-50 типових об'єктів типу рота – батарея. Розподіл об'єктів по фронту і в глибину на ділянці оборони залежить від завдання і замислу бою, що в свою чергу визначає щільність розподілу типових об'єктів на ділянці оборони бригади. Залежно від щільності розподілу об'єктів бригади будуть змінюватись зусилля сил і засобів ППО з їх прикриття.

6.1.7. Тактична важливість елементу бойового порядку визначається його бойовим призначенням і значенням у досягненні мети бою.

6.1.8. Знання тактичної важливості елементів бойового порядку бригади і їх зміни під час бою є одним з основних факторів, який обумовлює прийняття вірного рішення на організацію протиповітряної оборони бригади.

6.1.9. Протиповітряна оборона у загальновійськовому бою являє собою комплекс заходів, що забезпечують відбиття ударів повітряного противника, зниження до мінімальних розмірів збитку, який він завдає підрозділам і об'єктам бригади, а також бойові дії зенітного ракетно-артилерійського дивізіону та зенітних ракетних взводів батальйонів у поєднанні з вогнем зенітних кулеметів танків і стрілецької зброї механізованих підрозділів.

6.1.10. Система протиповітряної оборони військової частини є складовою частиною системи протиповітряної оборони угруповання військ. Систему ППО організують і ведуть штатними силами і засобами ППО в поєднанні з вогнем стрілецької зброї загальновійськових підрозділів

у взаємодії з підрозділами та військовими частинами ППО старшого начальника, сусідніми підрозділами ППО та ВА.

6.1.11. Основу системи ППО бригади становить підсистема зенітного ракетно-артилерійського прикриття, яка створюється зенітним дивізіоном, зенітними взводами батальйонів у тісній взаємодії з частинами та підрозділами ППО старшого начальника, сусідніх підрозділів ППО. У разі цього сили та засоби ППО старшого начальника прикривають підрозділи та об'єкти бригади від ударів повітряного противника з середніх і великих висот та підсилюють їх прикриття від ударів повітряного противника з малих висот.

6.1.12. Протиповітряна оборона є складовою частиною загальновійськового бою бригади і ведеться у всіх його видах, а також під час пересування та розташування на місці. Головним її змістом є знищення літальних апаратів противника, що діють в основному на малих і гранично малих висотах.

6.1.13. Можливість завдання повітряним противником у будь-який час ударів по бригаді, необхідність надійного її прикриття висувають до ППО такі основні вимоги:

постійна готовність до відбиття ударів повітряного противника;

висока ефективність вогню засобів ППО;

активність, стійкість і безперервність впливу на противника;

висока живучість і неподоланність ППО.

6.1.14. Постійна готовність підрозділів ППО бригади до відбиття ударів повітряного противника забезпечується:

підтримкою озброєння та бойової техніки в постійній готовності до застосування;

високою виучкою обслуг, екіпажів і відділень, їх умінням вести бойові дії щодо знищення засобів повітряного нападу противника з повним використанням бойових можливостей зенітних комплексів;

безупинним веденням розвідки повітряного противника;

високим морально-психологічним станом і дисципліною особового складу;

наявністю необхідних матеріальних засобів і своєчасним їх поповненням.

6.1.15. Висока ефективність вогню засобів ППО бригади характеризується ступенем виконання підрозділами ППО поставленого завдання та збереження боєздатності підрозділів, що прикриваються, досягається вмілим застосуванням зенітного озброєння, найбільш повним використанням його бойових можливостей, застосуванням різних за своїми можливостями зенітних комплексів для вирішення поставленого завдання.

6.1.16. Активність ППО бригади характеризується прагненням завдати повітряному противнику максимальних втрат за будь-яких умов обстановки. Вона забезпечується повнотою інформації про характер дій повітряного противника, тактичних прийомів, які він застосовує ним під час ударів по бригаді, готовністю засобів ППО до відбиття його ударів.

6.1.17. Стійкість протиповітряної оборони характеризується ступенем виконання поставленого бойового завдання в умовах активної протидії наземного та повітряного противника. Досягається раціональною побудовою бойових порядків зенітних підрозділів, що забезпечують взаємне перекриття зон ураження (вогню), проведенням прихованого маневру на запасні стартові (вогневі) позиції, їх інженерним обладнанням і маскуванням, підготовкою підрозділів зенітного дивізіону до дій в умовах застосування противником високоточної зброї і засобів радіоелектронного придушення.

6.1.18. Безперервність протиповітряної оборони характеризується дією по повітряному противнику протягом його польоту в зоні ураження (вогню) зенітних підрозділів. Досягається ешелонуванням бойових порядків зенітних батарей по глибині, нарощуванням зусиль на небезпечних напрямках за рахунок маневру зенітними підрозділами або маневру вогнем.

6.1.19. Живучість ППО характеризується її здатністю протистояти вогневому впливу противника та зберігати або швидко відновлювати боєздатність зенітних підрозділів. Забезпечується захисними властивостями озброєння та бойової техніки, застосуванням нестандартних бойових порядків, періодичною зміною позицій, наявністю ремонтних органів та їх можливостей щодо відновлення ушкодженої бойової техніки, застосуванням технічних засобів.

6.1.20. Неподоланність ППО характеризується її здатністю не допустити прориву засобів повітряного нападу до підрозділів і об'єктів бригади, що прикриваються. Досягається організацією розвідки повітряного противника, створенням ефективної системи вогню, що забезпечує знищення повітряного противника до рубежу виконання ним завдання.

6.2. Ведення протиповітряної оборони

6.2.1. Під веденням протиповітряної оборони слід розуміти бойової дії підрозділів протиповітряної оборони бригади по виконанню поставлених перед ним бойових завдань і виконання комплексу заходів щодо зниження ефективності ударів повітряного противника.

6.2.2. Ведення протиповітряної оборони бригади включає:

- ведення безперервної розвідки повітряного противника й оповіщення про нього підрозділів бригади;

- протиповітряні бої засобів ППО по відбиттю ударів і знищенню ЗПН противника в повітрі;

- маневр і переміщення сил і засобів ППО для зосередження зусиль і підвищення їх живучості;

- підтримка безперервної взаємодії сил і засобів ППО та управління ними;

- захист радіоелектронних засобів від радіоелектронної протидії та високоточної зброї;

- всебічне забезпечення бойових дій;

- відновлення боєздатності підрозділів протиповітряної оборони бригади.

6.2.3. Для прикриття бригади зрадн займає позиційний район в межах якого розгортається у бойовий порядок.

Зенітний ракетний артилерійський дивізіон свій бойовий порядок будує так, щоб створити систему вогню на малих і гранично малих висотах і безпосередньо прикрити найбільш важливі елементи бойового порядку бригади. При цьому зрадн, як правило, будує бойовий порядок у дві лінії батареї. В першій лінії три батареї у другій лінії дві батареї. Перша лінія прикриває батальйони першого ешелону, а друга артилерію, ОКП та другий ешелон бригади. Частина сил може виділятися для прикриття підрозділів

у смузі забезпечення та на передовій позиції, а також для дій із засідок і в якості кочуючих засобів.

6.2.4. Zenітна ракетно-артилерійська батареї прикриває батальйони першого ешелону, як правило, діючих на напрямку зосередження основних зусиль бригади, КП і артилерію бригади. Батарея займає бойовий порядок, як правило, в лінію взводів.

6.2.5. До початку групового удару радіолокаційну розвідку повітряного противника здійснюють чергові засоби розвідки та пости спостереження за повітряною обстановкою. Оповіщення зради про нальоті повітряного противника здійснюється в радіомережі начальником ППО бригади, або з КП ППО у радіомережах оповіщення. Вогонь по одиночним цілям (літакам, вертольотам, БЛА) ведуть чергові сили з тимчасових стартових позицій, нарощуючи кількість zenітних засобів адекватно кількості ЗПН, а також кочуючи підрозділи (ЗСУ) із засідок., після пуску ракет (відкриття вогню), а також роботи на випромінювання, zenітні засоби негайно переміщуються на запасні позиції.

6.2.6. З отриманням по радіомережі оповіщення або від чергових засобів розвідки інформації про початок нальоту за командою з ПУ ППО бригади підрозділи ППО переводяться в готовність до ведення вогню та доповідається про це командирю бригади та начальнику ППО корпусу.

6.2.7. Радіолокаційну розвідку повітряного противника з початком бойових дій ведуть обслуги РЛС ПУ ППО бригади і КП зради. Візуальну та радіотехнічну розвідку ведуть всі підрозділи ППО і підрозділи бригади, які призначені. Станції виявлення цілей ЗСУ 2С6 включаються на випромінювання при досягненні ЗПН розрахункового рубежу переводу в готовність № 1.

6.2.8. Відбиття групового удару здійснюється всіма вогневими засобами підрозділів ППО бригади в призначених секторах за командами з ПУ ППО та КП дивізіону. Цілі, які з'являються раптово, знищуються вогневими засобами самостійно у відповідальних секторах з послідуною доповіддю командирами підрозділів на ПУ ППО бригади. При втраті зв'язку з ПУ ППО (КП зради), або неможливості своєчасної постановки вогневих завдань підрозділам ППО,

управління вогнем здійснюють командир зрадн або команди батареї зі своїх пунктів управління.

6.2.9. Начальник протиповітряної оборони здійснює як зосередження, так і розосередження вогню зенітних підрозділів. Зосередження вогню здійснюється для знищення найбільш важливих повітряних цілей. Розосередження вогню застосовується для одночасного або послідовного їх обстрілу. Особливу увагу при цьому звертають на додержання встановленого порядку взаємодії із засобами ППО старшого начальника.

6.2.10. З початком ведення бойових дій у смузі забезпечення основні зусилля зенітні засоби дивізіону зосереджують на прикритті від ударів ЗПН підрозділів, які обороняють смугу забезпечення (передову позицію), а також першого ешелону, артилерії та КП бригади.

6.2.11. Зміна позицій підрозділами ППО, розгорнутими в смузі забезпечення (на передовій позиції), здійснюється:

на запасні позиції – після стрільби з метою підвищення живучості;

на нові позиції – разом з підрозділами, які відходять.

При цьому особливу увагу треба приділяти узгодженню дій зенітних підрозділів з діями підрозділів, які прикриваються, по рубежах і часу. З цією метою підтримується безперервний зв'язок взаємодії з командирами підрозділів, які прикриваються.

6.2.12. З початком виходу підрозділів бригади зі смуги забезпечення (передової позиції) підрозділи ППО здійснюють прикриття, діючи в їх бойових порядках. Особлива увага при цьому приділяється надійному прикриттю ар'єргардів.

6.2.13. З виходом із бою за смугу забезпечення підрозділи ППО, в першу чергу, відновлюють свою боєздатність. В подальшому вони використовуються у відповідності з прийнятими рішеннями на ведення бойових дій.

6.2.14. В ході бою за утримання першої оборонної позиції зусилля підрозділів ППО зосереджуються на прикритті батальйонів першого ешелону бригади, особливо тих з них, які діють на напрямку головного удару противника, командного пункту, артилерії та тилу бригади.

6.2.15. Для забезпечення живучості підрозділів ППО здійснюється переміщення вогневих засобів. При цьому час на це

повинен бути менше часу, що витрачається противником на розвідку та ураження об'єктів, які вибрані. Виходячи з цього, для кожної батареї (взводу) доцільно призначати декілька запасних позицій або район бойового маневрування.

6.2.16. Для зенітних засобів, які не працюють на випромінювання, зміну позицій доцільно проводити через 1 – 2 години, після пусків ракет – негайно. Запасні позиції, також як і основні, повинні забезпечувати високу прихованість і максимальну реалізацію бойових можливостей зенітних комплексів, їх зміну необхідно здійснювати так, щоб не порушувати принцип безперервності прикриття військ і збереження вогневого зв'язку між засобами ППО.

6.2.17. У випадку прийняття командиром бригади рішення на проведення контратаки частина засобів ППО бригади буде здійснювати маневр на нові позиції з метою зосередження зусиль на прикритті другого ешелону бригади під час його висування, розгортання та вводу в бій.

6.2.18. Коли контратака не проводиться, основні зусилля підрозділів ППО зосереджуються на прикритті підрозділів першого ешелону, КП й артилерії бригади при відході їх на другу позицію, а також другого ешелону бригади, який становиться основним об'єктом прикриття.

6.2.19. Динаміка ведення бойових дій підрозділами ППО щодо прикриття підрозділів бригади в бою за утримання другої оборонної позиції аналогічна веденню бою за першу позицію.

6.2.20. Ефективному веденню бойових дій, а отже, і виконанню поставлених підрозділам бойових завдань буде сприяти чітке здійснення управління, взаємодії, а також виконання заходів по захисту РЕЗ від завад, обґрунтованому розподілу ЗКР, боєприпасів, матеріальних засобів і відновленню боєздатності.

6.2.21. Взаємодія підрозділів ППО з підрозділами, які прикриваються, здійснюється своєчасним переміщенням (маневром) зенітних підрозділів в ході бою. Особливе значення при цьому має взаємодія з метою запобігання раптового нападу наземного противника на підрозділи ППО та боротьби з його диверсійно-розвідувальними групами. Для цього з початком бою встановлюються умовні сигнали та визначається порядок дій за ними.

6.2.22. Взаємодію з ВА начальник протиповітряної оборони здійснює на підставі вказувань начальника ППО корпусу шляхом доведення до командирів підрозділів інформации про польоти своєї авіації, подачею встановлених сигналів про заборону ведення вогню.

6.2.23. З метою захисту своїх РЕЗ від завад начальник протиповітряної оборони організує застосування режимів перешкодозахисту, оптичних приборів для виявлення та супроводження повітряних цілей, дротових ліній зв'язку для передачі інформації та визначає заходи щодо електромагнітної сумісності.

6.2.24. Про результати бойових дій начальник ППО бригади доповідає командирі бригади та на КП ППО, подає начальнику ППО бойове донесення за добу.

6.2.25. Ведення протиповітряної оборони у наступі відрізняється більш рухомими, мобільними діями підрозділів ППО бригади, накладає обмеження на створення стійкої системи зенітного ракетного артилерійського прикриття, безперервність прикриття підрозділів бригади від ударів з повітря в ході наступу.

6.2.26. При наступі з ходу на противника, який обороняється, бригаду необхідно послідовно прикрити від ударів ЗПН противника у вихідному районі (районі зосередження), при висуванні до рубежу переходу в атаку, при розгортанні в бойовий порядок, під час атаки та при виконанні бойового завдання.

6.2.27. Підрозділи ППО бригади висувуються у вихідний район для наступу сумісно з підрозділами, які прикриваються, в готовності до зайняття бойового порядку з ходу та ведення вогню в русі або з короткої зупинки. Частина сил і засобів ППО бригади може висуватися у вихідний район завчасно з передовим загonom (авангардом).

6.2.28. Особливістю наступального бою бригади з висуванням з вихідного району є те, що бойовий порядок зрадн бригади повинен бути узгодженим за етапами з бойовими порядками підрозділів бригади. Тобто вже у вихідному районі, підрозділи зрадн повинні прикривати підрозділи й об'єкти бригади, з якими вони будуть висуватися, які вони будуть прикривати на рубежі переходу в атаку та в ході подальшого виконання бойового завдання.

6.2.29. Із зайняттям бригадою вихідного району зради розгортається в бойовий порядок з таким розрахунком, щоб прикрити всі підрозділи бригади. При цьому бойовий порядок будується так, щоб скласти систему вогню на малих і гранично малих висотах на підступах до найбільш важливих об'єктів бригади та над ними. Позиції підрозділів зради вибираються на найбільш імовірних напрямках підльоту ЗПН на малих і гранично малих висотах.

6.2.30. Зенітна батарея займає бойовий порядок по – взводно, розосередив свої взводи у вихідних районах батальйонів, призначених для дій у першому ешелоні.

6.2.31. Для своєчасного виявлення цілей, що низько летять та раптово з'являються у підрозділах і на ПУ ППО бригади ведеться візуальна розвідка постами повітряного спостереження. У світлий час доби в механізованих і танкових батальйонах призначаються чергові підрозділи (від взводу до роти) для боротьби з низьколетячими цілями.

6.2.32. З метою прихованості розташування бригади у вихідному районі засоби розвідки утримуються в готовності № 2 і № 3. Розвідка ведеться за допомогою радіопеленгаторів, ППС. Оповіщення про дії повітряного противника отримується з КП ППО, а при наявності засобів зв'язку – від найближчої радіолокаційної роти.

6.2.33. З отриманням оповіщення або з виявленням повітряного противника необхідна частина засобів ППО бригади приводиться в готовність № 1. Начальник ППО бригади оцінює повітряну обстановку, приймає рішення на відбиття удару, доповідає командирі бригади та ставить завдання дивізіону на знищення повітряних цілей.

6.2.34. Радіолокаційна станція П-19, яка була розгорнута завчасно на позиції і РЛС РПРУ-1, зенітні самохідні установки (БМ), які призначені командирами підрозділів, починають вести радіолокаційну розвідку за встановленим сигналом після того, як виявлено початок нальоту ЗПН, але не пізніше проходження підрозділами, які прикриваються, рубежу розгортання в ротні колони.

6.2.35. Зенітний ракетний артилерійський дивізіон, при розгортанні батальйонів в ротні та взводні колони перебудовує бойовий порядок в дві-три лінії батарей. З початком атаки, безперервно переміщуючись від рубежу до рубежу

в бойових порядках батальйонів, які наступають, підрозділи дивізіону знищують літаки, вертольоти та безпілотні літальні апарати противника вогнем в русі або з коротких зупинок.

6.2.36. Пункт управління ППО розташовується поблизу КП бригади і входу наступу переміщується сумісно з ним. Командний пункт дивізіону розташовується в межах позиційного району на віддаленні від стартових позицій батарей яке забезпечує стійке та безперервне управління підрозділами та своєчасну постановку вогневих задач в ході наступу.

6.2.37. Після прориву оборони противника засоби ППО основними силами прикривають батальйони, які мають найбільший успіх, а частиною засобів – авангард, який висилається для захвату важливих рубежів.

6.2.38. Після виконання бригадою найближчого завдання особливу увагу під час наступу необхідно приділяти прикриттю другого ешелону бригади при його висуванні, розгортанні та виконанні бойових завдань. Для підсилення прикриття другого ешелону на цьому етапі бою начальником ППО бригади здійснюється маневр зенітними підрозділами або їх вогнем.

6.2.39. До початку удару повітряного противника здійснюється отримання оповіщення о його діях з КП ППО, Засоби розвідки, в готовності №1 знаходяться тільки чергових ЗСУ. З початком нальоту засоби розвідки переводяться в готовність №1, тільки по досягненню цілями розрахункових рубежів, що забезпечує зниження вірогідності їх ураження високоточною зброєю. На всіх етапах бою в підрозділах ППО бригади, а також на пунктах управління загальновійськових підрозділів ведеться візуальна розвідка.

6.2.40. Вогонь по повітряним цілям на всіх етапах бою ведеться у відповідності з рішенням начальника ППО бригади, командира дивізіону виходячи з повітряної обстановки, яка склалася. Рішення на ведення вогню по виявленим спостерігачами вертольотам, безпілотним літальним апаратам і низьколетячим літкам, які є небезпечними, приймають, як правило, командири батарей у відповідності з раніш отриманими вказівками.

6.2.41. При наступі з положення безпосереднього зіткнення з противником зенітні підрозділи прикривають

підрозділи бригади під час перегрупування (зміни тих, хто обороняється), у вихідному положенні для наступу та в ході наступу. Для прикриття підрозділів під час перегрупування зенітні підрозділи здійснюють маневр на позиції, як правило, сумісно з підрозділами, які прикриваються, в ночі при суворому додержуванні існуючого режиму вогню та роботи РЕЗ. Маневр підрозділами ППО здійснюється з метою забезпечення прикриття всіх елементів бойового порядку бригади у всій смузі майбутнього наступу.

6.2.42. Основні зусилля зосереджуються на прикритті першого ешелону, БрАГ і КП бригади. Підрозділи ППО висувуються у вихідне положення для наступу з батальйонами першого ешелону, частина їх може діяти в бойових порядках танкових підрозділів, які знаходяться на позиціях очікування. Особлива увага приділяється прихованості маневру зенітних підрозділів. Для утворення видимості існуючого режиму роботи зенітних засобів частина їх може залишатися на існуючих позиціях імітуючи підрозділи, а взвод ЗСУ 2С6 діяти в якості кочуючого. Перегрупування повинно бути закінчено до початку вогневої підготовки атаки. На новій позиції підрозділи ППО переводяться в готовність № 1 тільки з початком вогневої підготовки або з початком ударів ЗПН противника. В період висування танкових підрозділів з очікуючих позицій, особливо при проходженні через бойові порядки механізованих підрозділів і з початком атаки, усі засоби ППО повинні бути готові до відбиття ударів ВВП і штурмовиків. Прикриття підрозділів бригади під час прориву оборони противника, виконання бойового завдання здійснюється силами та засобами ППО також, як і в наступі з висуванням з глибини.

Розділ 7. ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

7.1. Бойове забезпечення

7.1.1. Бойове забезпечення полягає в організації і здійсненні заходів, які спрямовані на виключення раптовості нападу противника, зниження ефективності його ударів по підрозділам ППО СВ і створення сприятливих умов для організованого і успішного ведення ними протиповітряної оборони.

7.1.2. У підрозділі ППО СВ здійснюються такі види бойового забезпечення:

- розвідка;
- безпосередня охорона та самооборона;
- захист від зброї масового ураження;
- радіоелектронна боротьба;
- тактичне маскування;
- топогеодезичне і гідрометеорологічне забезпечення;
- інженерне забезпечення;
- радіаційний, хімічний, біологічний захист.

7.1.3. Бойове забезпечення організується командиром відповідно до прийнятих ним рішень і розпоряджень старшого начальника по видах бойового забезпечення.

Відсутність вказівок і розпоряджень не звільняє командирів підрозділів ППО СВ від своєчасної організації бойового забезпечення.

7.1.4. Розвідка є важливим видом забезпечення бою (дій).

Основою розвідки є радіолокаційна розвідка повітряного противника.

Крім того, на напрямках, де радіолокаційна розвідка має малі можливості, організовується і ведеться візуальне спостереження.

Розвідка повітряного противника організовується і ведеться безперервно в будь-якій обстановці з метою отримання даних про повітряного противника, які необхідні для прийняття обґрунтованих рішень на організацію прикриття загальновійськових підрозділів і об'єктів, забезпечення своєчасного введення в бій і успішного ведення ними протиповітряного бою, а також оповіщення військ.

7.1.5. Безпосередня охорона і оборона організуються та здійснюються у всіх видах бою (дій) з метою захисту від проникнення розвідки противника в район дій (розташування) своїх підрозділів, виключення раптового нападу наземного противника, ДРГ.

Охорона позиції включає в себе:

виставляння поста повітряного спостереження;

виставляння окремих сторожових постів;

організацію патрулювання;

організацію своєчасного оповіщення про загрозу нападу противника.

7.1.5.1. Безпосереднім організатором охорони є командир.

При організації охорони позиції командир повинен:

організувати безперервне кругове спостереження і патрулювання;

визначити порядок оповіщення особового складу і сигнали про напад противника, порядок допуску особового складу і техніки в район розташування підрозділу.

7.1.5.2. Безперервне кругове спостереження забезпечується спостерігачами ППС і патрульними. Кількість патрульних встановлюється в залежності від умов видимості і характеру дії підрозділу ППО СВ.

7.1.5.3. Сторожові пости виставляються в напрямках найімовірнішого нападу противника на позицію або район розташування. Місце сторожового поста вибирається з таким розрахунком, щоб мати можливість забезпечити кругове спостереження та обстріл, ускладнити ведення спостереження противником за районом розташування СП (ВП), а також виключити ведення противником вогню зі стрілецької зброї по підрозділах, які знаходяться в районі, що охороняється.

7.1.5.4. Патрулювання організовується на найближчих підступах навколо СП (ВП), зазвичай у темний час доби чи в інших умовах обмеженої видимості і має на меті не допустити проникнення на позиції (район розташування підрозділу) ДРГ противника. Виставляються переважно парні патрулі, що приховано переміщуються встановленим маршрутом і уважно оглядають місцевість.

7.1.5.5. Патруль, виявивши групу противника, негайно доповідає про це командирі підрозділу ППО СВ, продов-

жує спостереження за діями противника й у разі можливості знищує його.

7.1.5.6. Особовий склад і техніка пропускаються в розташування підрозділу ППО СВ за встановленим паролем, що призначається окремо для темного і світлого часу доби і доводиться тільки до особового складу.

7.1.5.7. На кожен добу для розпізнавання своїх військово-вслужбовців встановлюється пароль і відклик.

7.1.5.8. Оборона позиції (місця розташування) організовується з метою відбиття нападу на неї танків, БМП, піхоти, ДРГ.

7.1.5.9. Організація оборони позиції (позиційного району) зазвичай включає в себе:

призначення секторів оборони для відділень, обслуг;
інженерне обладнання і маскування позицій;

вибір орієнтирів на місцевості і визначення відстаней до них;

визначення можливості використання природних перешкод і створення загороджень у сукупності з системою вогню;

визначення порядку дії особового складу при відбитті нападу наземного противника;

складання схеми охорони та оборони.

7.1.5.10. При організації оборони позиції командир повинен:

вивчити місцевість у районі позиції;

визначити на яких напрямках (в яких районах) зосередити особливу увагу;

виявити приховані підступи до позиції;

призначити відділенням і обслугам відповідальні сектори оборони, орієнтири на місцевості та вказати дальність до них;

призначити особовий склад для відбиття нападу противника та розподілити його по окопах з визначеними відповідальними секторами, визначити порядок дії особового складу за сигналами про напад противника, визначити порядок ведення вогню та вогневої взаємодії;

з якими сусідами та загальновійськовими підрозділами, що прикриваються, здійснювати взаємодію для сумісної самооборони;

організувати обладнання окопів, траншей і укриттів;
скласти схему охорони та самооборони і довести її до
всього особового складу підрозділу.

7.1.5.11. Відповідальні сектори оборони призначаються
для кожного відділення (обслуги) та повинні забезпечувати
відбиття нападу противника з будь-якого напрямку. Позиції
вибираються з таким розрахунком, щоб забезпечувався
огляд і обстріл місцевості на підступах до району розташування в межах заданого сектора і на флангах. Позиції
обладнуються окопами, траншеями, ходами сполучення
і ретельно маскуються. При необхідності проводиться розчищення місцевості з метою розширення секторів обстрілу.

7.1.5.12. При організації оборони позиції (позиційного району) важливо вміло використовувати природні протитанкові та протипіхотні перешкоди. Крім того, на підступах повинні створюватися протитанкові загородження.

7.1.5.13. На схему безпосередньої охорони та оборони зазвичай наносяться такі дані:

- елементи бойового порядку підрозділу;
- положення сторожових постів, ППС і маршрути руху патрулів;

- сектори оборони відділень (обслуг) і підготовлені ними для оборони позиції;

- орієнтири, їх нумерація і дальність до них у гектометрах; природні протитанкові та протипіхотні перешкоди й інженерні загородження, що створюються;

- розрахунок сил та засобів на самооборону;

- організація зв'язку, сигнали оповіщення, управління та взаємодії й інші необхідні дані.

7.1.5.14. Схема безпосередньої охорони та оборони складається в довільному масштабі і підписується командиром.

7.1.5.15. Після доведення завдань до особового складу щодо охорони та оборони командир здійснює контроль за інженерним обладнанням і маскуванням СП (ВП), за несенням служби особовим складом, перевіряє знання особовим складом своїх обов'язків по обороні СП (ВП) і періодично проводить тренування особового складу батареї в діях по відбиттю нападу повітряного і наземного противника.

7.1.5.16. Напад противника на підрозділ ППО СВ відбивається вогнем стрілецької зброї в зенітних ракетно-ар-

тилерійських підрозділах вогнем автоматичних зенітних гармат. Крім того, танки і бронемашини противника, які прорвалися до району позиції, знищуються вогнем ручних протитанкових гранатометів.

7.1.5.17. Командир підрозділу ППО СВ повинен негайно доповісти старшому начальнику про появу противника та продовжувати керувати діями особового складу по відбиттю нападу противника.

7.1.5.18. Незалежно від організації безпосередньої охорони та оборони підрозділу кожен командир ЗСУ (БМ, обслуги) зобов'язаний організувати безпосередню охорону ЗСУ (БМ) згідно графіку особовим складом, який не задіяний в охороні та обороні підрозділу.

7.1.6. Радіоелектронна боротьба (РЕБ) організується й ведеться з метою зниження ефективності застосування підрозділами противника зброї, засобів розвідки, а також для забезпечення стійкої роботи засобів управління своїми підрозділами та зброєю.

7.1.6.1. Радіоелектронна боротьба здійснюється у тісному поєднанні з діями підрозділів по вогневому ураженню, знищенню радіоелектронних об'єктів і засобів систем управління підрозділами противника, заходами маскуванню, іншими видами бойового забезпечення.

7.1.6.2. Радіоелектронна боротьба основана на радіоелектронному захисті (РЕЗ) зенітних ракетних і радіолокаційних комплексів і систем управління.

7.1.6.3. Радіоелектронний захист організовується командиром у відповідності до вказівок старшого начальника. При організації РЕЗ командир зобов'язаний:

з'ясувати завдання щодо РЕЗ, які поставлені старшим начальником;

оцінити і спрогнозувати радіоелектронну обстановку, розробити заходи щодо РЕЗ, визначити порядок і строки їх виконання;

поставити завдання щодо РЕЗ.

7.1.6.4. Командир, при оцінці радіоелектронної обстановки, повинен визначати:

можливі засоби, способи і характер радіоелектронного подавлення і застосування самонавідної на випромінювання зброї противника на різних етапах бою (дій);

можливості технічних засобів противника щодо виявлення підрозділів;

ймовірність виникнення взаємних завад між своїми і сусідніми радіоелектронними засобами;

екрануючі властивості місцевості в районі позиції та їх вплив на роботу радіоелектронних засобів (своїх та противника).

7.1.6.5. При визначенні завдань щодо РЕЗ командир, як правило, вказує:

порядок роботи радіоелектронних засобів на випромінювання у відповідності до встановленого ступеню готовності;

дальності до цілей, при яких необхідно включити РЛС;

сигнали і порядок ведення групового пошуку РЛС;

тривалість і послідовність включення на випромінювання РЛС, а також порядок їх маневру позиціях підрозділу;

порядок включення апаратури захисту від завад; способи захисту від ураження самонавідною на випромінювання зброєю;

порядок застосування телевізійно-оптичних візирів (ТОВ) і оптичних приборів в умовах застосування противником завад і самонавідної зброї;

дозволені сектори роботи на випромінювання при перевірці (настройці) радіоелектронних засобів;

порядок пошуку і знищення закинутих передавачів завад противника.

7.1.6.6. Начальник РЛС (командир БМ, ЗСУ) для захисту від дій завад і противорадіолокаційних ракет (ПРР) визначає режим роботи станції на випромінювання, порядок використання апаратури захисту від завад, порядок застосування різних режимів роботи станції і ТОВ.

7.1.6.7. В ході бою (дій) командир:

оцінює радіоелектронну обстановку (РЕО), визначає вид і інтенсивність завад, ступінь їх дії, координати постановників завад, райони, які прикриті пасивними завадами;

забезпечує дотримання встановленого режиму роботи радіоелектронних засобів і виконання поставлених задач щодо радіоелектронного захисту;

здійснює першочергове знищення літаків (вертольотів, БПЛА) розвідки і РЕБ противника;

приймає необхідні заходи щодо радіоелектронного захисту.

7.1.7. Захист від самонавідної зброї досягається максимальним скороченням часу роботи на випромінювання, роботою двох і більше машин (ЗСУ) по одній цілі, своєчасним виявленням пуску ПРП і знищенням літаків-носіїв, застосуванням штатних заходів захисту одночасно з перестройкою частоти та супроводженням цілі за допомогою ТОВ.

7.1.8. Основними способами захисту від ВТЗ противника у є:

використання нерівностей рельєфу та місцевих предметів, які забезпечують захист ОВТ, надають можливість ведення з ОВТ ефективного вогню;

становлення масок з радіорозсіюючих покриттів, тепловідбиваючих екранів, а поблизу них (перед ними) – хибних теплових цілей і відбивачів;

пошук та знищення розвідувально-сигналізаційних засобів противника;

обмеження роботи РЕЗ;

суворе дотримання маскувальної дисципліни;

аерозольне маскування.

7.1.9. Тактичне маскування в підрозділах (військових частинах) ППО СВ організовується і здійснюється з метою зниження уразливості підрозділів та збереження їх боездатності.

7.1.9.1. Завданнями тактичного маскування під час підготовки й у ході бою (дій) є досягнення скритності діяльності своїх підрозділів і введення противника в оману щодо складу, стану, положення підрозділу ППО СВ, його бойових можливостей і замислу майбутніх дій.

7.1.9.2. Основним способом забезпечення скритності є усунення або ослаблення демаскуючих ознак стану, положення і дій підрозділу (військової частини) ППО СВ. Вона досягається:

використанням маскуючих властивостей місцевості й умов обмеженої видимості;

застосуванням табельних, спеціальних і підручних засобів приховування, маскувальним фарбуванням, застосуванням розсіюючих (поглинаючих) поверхонь і конструкцій,

аерозолів (димів) та інших матеріалів для зниження оптичної, теплової, радіолокаційної, акустичної й іншої помітності ОВТ й об'єктів, зміною вигляду (деформування) ОВТ;

відповідним розташуванням підрозділів з періодичною зміною їх положення, використанням рослинності й іншими прийомами.

7.1.10. Топогеодезичне та навігаційне забезпечення в підрозділах (військових частинах) ППО СВ проводиться з метою отримання даних про місцевість, необхідних для її оцінки і орієнтування на ній; прив'язки позицій, орієнтування і вивірки РЛС та інших радіолокаційних засобів, БМ (ЗСУ); врахування впливу місцевості на бій (дії) підрозділів і на роботу ОВТ.

Воно включає в себе:

визначення та врахування координат і висот стояння радіолокаційних засобів (позицій підрозділів);

визначення азимутів (дирекційних кутів) орієнтирних напрямків;

вибір і визначення координат реперних (контрольних) точок для перевірки точності роботи навігаційної апаратури;

визначення кутів закриття і нахилу позицій радіолокаційних засобів (РЛС, БМ і ЗСУ), технічних позицій;

орієнтування антен радіо- і радіолокаційних станцій;

визначення і врахування віддалення пускових установок від ПУ;

визначення відстані до орієнтирів (місцевих предметів);

визначення і врахування кутів заборони стрільби і секторів для аварійного пуску ракет;

розрахунок зон виявлення радіолокаційних станцій на висотах 100 м, 300 м, 1000 м.

7.1.11. Для топографічної підготовки стрільби в підрозділах ППО СВ використовуються топографічні карти, апаратура топопривязки, вбудовані оптичні прилади, перископічна артилерійська бусоль.

7.1.11.1. Азимут (дирекційні кути) орієнтирних напрямків, кути закриття, кути заборони стрільби і межі сектору для аварійного пуску ракет визначаються за допомогою перископічної артилерійської бусолі.

7.1.11.2. Вибір реперних (контрольних) точок, якщо вони не призначені старшим начальником, і визначення їх координат здійснюється по карті.

7.1.11.3. Визначення бази між КП і пусковими установками здійснюється за допомогою апаратури топографічної прив'язки або оптичних приборів.

7.1.11.4. Командир підрозділу (військової частини) ППО СВ при організації топографічного забезпечення зобов'язаний:

отримати топографічні карти;

визначити і довести до командирів бойових машин які мають апаратуру топографічної прив'язки координати реперних (контрольних точок);

7.1.11.5. Гідрометеорологічне забезпечення підрозділу (військової частини) ППО СВ заключається:

в отриманні і обліку даних, які необхідні для забезпечення бойової роботи підрозділу, про стан атмосфери та погоди (напрямок та швидкість вітру біля поверхні землі і на великих висотах, температура та вологість повітря, хмарність у балах, напрямок на сонце, дальність оптичної видимості, отримання «Метеосереднього» для зенітних артилерійських підрозділів) та їх змінах у ході бою (бойових дій);

у прогнозуванні та оцінці районів затоплень, лісових завалів, пожеж та напрямку поширення пожеж;

в отриманні гідрологічних і метеорологічних даних, даних про місцевість та можливі ділянки подолання водних перешкод.

Надання даних про гідрологічну обстановку здійснюється начальниками інженерної та топографічної служб дивізіону.

7.1.12. Інженерне забезпечення організовується і здійснюється з метою створення підрозділам ППО СВ необхідних умов для своєчасного і прихованого їх висування, розгортання і маневру, підвищення захисту особового складу, ОВТ від усіх засобів ураження.

7.1.12.1. Інженерне забезпечення в підрозділах (військових частинах) ППО СВ включає:

інженерну розвідку місцевості й об'єктів;

фортифікаційне обладнання позицій і районів розташування підрозділів;

7.1.12.2. Командир під час організації інженерного забезпечення:

оцінює місцевість і її вплив на дії підрозділів (маскуючі і захисні властивості, прохідність, наявність і стан доріг, характер природних перешкод, водозабезпеченість району бойових дій, наявність будівельних матеріалів);

визначає завдання інженерного забезпечення, їх обсяг, необхідні сили, і строки на їх виконання;

дає підлеглим вказівки щодо інженерного забезпечення.

7.1.12.3. Підрозділи ППО СВ самостійно:

зводять спорудження для ведення вогню і спостереження, укриття для особового складу, ОВТ і запасів матеріальних засобів;

форсують водні перешкоди у брід і на плаваючій бойовій техніці.

7.1.12.4. Інженерне обладнання СП (ВП) включає:

обладнання окопів і укриттів для ОВТ і особового складу на основних стартових (вогневих) і технічних позиціях;

вибір шляхів підвезення ракет, маскування позицій і місць розташування пунктів управління.

7.1.12.5. Характер інженерних споруджень на СП (ВП) позиції може бути різним. Він залежить від побудови бойового порядку, маскуючих і захисних властивостей місцевості.

На основній стартовій (вогневій) позиції обладнуються: окопи (обвальні укриття) для БМ (ЗСУ) і радіолокаційних станцій, укриття і щілини для особового складу, окопи для самооборони.

На технічній позиції обладнуються укриття для техніки, укриття і щілини для особового складу, окопи для самооборони і укриття для ракет.

На ПУ обладнуються укриття, щілини для особового складу, окопи для самооборони і укриття для техніки.

7.1.12.6. Інженерне обладнання СП (ВП) починається відразу після визначення позицій підрозділам (відділенням, обслугам) і організації системи розвідки і вогню. В обороні воно може починатися завчасно і проводитися приховано, з максимальним використанням місцевих будівельних матеріалів, а за відсутності безпосереднього зіткнення з противником – з використанням засобів механізації.

7.1.12.7. В першу чергу готуються смуги спостереження і обстрілу, відриваються укриття (окопи) для БМ, ЗСУ, установок, ПУ, засобів розвідки на основних стартових (вогневих) позиціях, влаштовуються перекриті щілини на кожне відділення (обслугу), маскуються ОВТ від розвідки і для захисту від ВТЗ противника, готуються шляхи маневру, обладнуються пункти водозабезпечення, влаштовуються інженерні злагородження.

7.1.12.8. В другу чергу відриваються укриття (окопи) для, БМ, ЗСУ, установок на запасних СП (ВП), дообладнуються ПУ, споруджуються бліндажі на відділення (обслугу), сховище на кожен батарею (взвод), укриття для матеріально-технічних засобів, ракет і боєприпасів, хибні об'єкти.

В подальшому розвиваються шляхи маневру і підвезення, обладнуються укриття для підрозділів забезпечення, хибні позиції.

7.1.12.9. Здійснення інженерних заходів щодо маскування та захисту від ВТЗ противника полягає у своєчасному і вмілому застосуванні табельних маскувальних комплектів і покрить, маскувальному фарбуванні ОВТ під фон місцевості, влаштування приховуючих масок з місцевих матеріалів, макетів, фальшивих теплових цілей (пасток), хибних споруджень, опорних пунктів та інших об'єктів. Над тепло-випромінюючими поверхнями броньованої техніки при необхідності додатково можуть встановлюватися перекриття, теплорозсіюючі екрани і козирки.

7.1.12.10. Очищення води та обладнання пунктів водопостачання здійснюються силами та за засобами старшого начальника. В районах з обмеженою кількістю води в підрозділах (військових частинах) ППО СВ організується водорозбірний пункт. Доставку води організовують командири підрозділів.

7.1.12.11. Під час організації інженерного забезпечення командир, як правило, визначає:

характер, черговість і терміни фортифікаційного обладнання і маскування позицій або районів розташування підрозділу;

основні напрямки, які необхідно прикрити загородженнями, які об'єкти зруйнувати (підготувати до зруйнування), способи і час виконання цих завдань;

порядок подолання підрозділами труднопрохідних ділянок місцевості.

7.1.13. Забезпечення радіаційного, хімічного, біологічного захисту організується і здійснюється з метою максимального зниження втрат підрозділів ППО СВ і забезпечення виконання поставлених їм завдань при діях в умовах радіоактивного, хімічного та біологічного зараження.

7.1.13.1. Основні завдання радіаційного, хімічного, біологічного захисту:

виявлення й оцінка масштабів і наслідків застосування зброї масового ураження, руйнувань радіаційного, хімічно і біологічно небезпечних об'єктів;

забезпечення захисту особового складу від радіоактивних, отруйних, інших токсичних речовин і біологічних засобів.

7.1.13.2. До заходів радіаційного, хімічного, біологічного захисту відносяться:

радіаційна, хімічна, біологічна розвідка і контроль;

збирання, обробка даних про радіаційну, хімічну і біологічну обстановку;

оповіщення підрозділів про радіоактивне, хімічне і біологічне зараження;

використання засобів індивідуального і колективного захисту, захисних властивостей місцевості, техніки й інших об'єктів;

спеціальна обробка підрозділів.

7.1.13.3. Завдання радіаційного, хімічного, біологічного захисту виконуються силами і засобами підрозділів (військових частин) ППО СВ з використанням табельних засобів у всіх видах дій, у різних умовах обстановки, у будь-яку пору року і доби.

7.2. Логістичне забезпечення

7.2.1. Логістичне забезпечення організується і здійснюється у всіх видах бою (дій), під час пересування і в повсякденній діяльності підрозділів (військових частин) ППО СВ у тісній взаємодії з бойовим, морально-психологічним, медичним забезпеченням на підставі централізованого взаємопогодженого вирішення питань щодо своєчасного надходження у підрозділи необхідної кількості матеріальних

засобів, своєчасного відновлення пошкоджених (несправних) зразків ОВТ.

7.2.2. Основними заходами усіх видів ЛЗ для вирішення покладених на них завдань є накопичення до встановлених норм запасів усіх видів матеріально-технічних засобів.

7.2.3. Безперебійне забезпечення є однією з основних умов успішного ведення бою (дій).

7.2.4. Основою організації ЛЗ є рішення командира на бій (дії), його вказівки і розпорядження старшого начальника з логістичного забезпечення.

7.2.5. Під час організації бою (дій) командир з питань ЛЗ визначає питання:

обсяг, місце і час технічного обслуговування, порядок евакуації і ремонту ОВТ при підготовці та у ході бою (дій);

розміри і строки створення запасів ракет, боєприпасів, пально-мастильних матеріалів, продовольства та інших необхідних матеріально-технічних засобів, норми їхньої витрати і порядок підвозу;

місця, час, порядок поповнення підрозділів ракетами і боєприпасами, заправки ОВТ пально-мастильними матеріалами;

організацію харчування особового складу підрозділів.

7.2.6. Під час підготовки та в ході бою (дій) командир:

дійсною контролью за готовністю до застосування (використанням за призначенням) та технічним станом ОВТ, наявністю, витратою ракет, боєприпасів, пально-мастильних матеріалів, продовольства і своєчасною доставкою їх у підрозділ;

доповідає старшому начальнику про наявність і технічний стан ОВТ, про забезпеченість ракетами, боєприпасами, пально-мастильними матеріалами та іншими необхідними матеріально-технічними засобами, про наявність поранених, хворих і подає заявки на поповнення необхідними матеріальними засобами.

7.2.7. Основою організації технічного забезпечення (ТхЗ) є рішення командира підрозділу (військової частини) ППО СВ на бій (дії), вказівки і розпорядження з МТЗ старшого начальника.

Командир підрозділу ППО СВ є безпосереднім організатором ТхЗ. Він несе відповідальність за підтримання ОВТ

в справному стані і в постійній готовності до застосування (використання за призначенням), правильну їх експлуатацію і своєчасне відновлення пошкоджених (несправних) ОВТ, забезпечення підрозділів ракетами, боєприпасами і військово-технічним майном.

7.2.7.1. Технічне обслуговування ОВТ здійснюється у встановлений командиром підрозділу ППО СВ час перед боєм (діями) та після виконання бойового завдання і проводиться безпосередньо у бойових порядках, звичайно, без виведення їх в тил, зі збереженням боєздатності не менш сімдесяти відсотків ОВТ. Роботи виконуються розрахунками (обслугами), механіками-водіями (водіями) з використанням запасних частин, майна і приладдя ОВТ, із залученням особового складу і засобів підрозділів ТхЗ під безпосереднім керівництвом командирів.

7.2.7.2. Евакуація пошкоджених (несправних) ОВТ здійснюється евакуаційними засобами, а іноді і обладнаннями для цього бойовими та іншими машинами підрозділів. У першу чергу евакуюються ті БМ (ЗСУ), яким загрожує небезпека захоплення або знищення противником, а також ОВТ, найбільш важливі для забезпечення боєздатності підрозділів і які потребують найменшого обсягу робіт. ОВТ, які не можуть бути евакуйовані і відремонтовані власними силами, передаються на місці виходу їх з ладу, у найближчих укриттях або на шляхах евакуації засобам старшого начальника. Пошкоджене (несправне) озброєння, контейнера від ракет евакуюються з підрозділів попутним транспортом.

7.2.7.3. Поточний ремонт пошкоджених (несправних) зразків ОВТ здійснюється, звичайно, у місцях виходу з ладу або в найближчих укриттях силами розрахунків (обслуг), механіків-водіїв (водіїв) і ремонтно-евакуаційними (ремонтними) групами.

7.2.7.4. Ремонт озброєння залежно від характеру несправностей може проводитися безпосередньо в підрозділі або в ремонтно-відновлювальному батальйоні. Несправні зенітні керовані ракети повертаються на склад старшого начальника.

7.2.7.5. Відремонтоване (евакуйоване) ОВТ приводяться в готовність до застосування (використання за призначенням) і негайно повертаються у свої підрозділи.

7.2.8. Тилове забезпечення (ТлЗ) підрозділу (військової частини) ППО СВ організовується і здійснюється у відповідності із завданнями, що вирішуються, побудовою їх бойового порядку та умовами обстановки. Особлива увага при цьому зосереджується на своєчасному забезпеченні паливно-мастильними матеріалами, організації харчування особового складу, лазне-прального обслуговування, а також на підвезенні усіх видів матеріальних засобів.

7.2.8.1. Тилове забезпечення організовується і здійснюється в усіх видах бою і в повсякденній діяльності підрозділів з метою підтримання їх у боездатному стані і створення сприятливих умов для виконання поставлених завдань.

7.2.8.2. Основою організації ТлЗ є рішення командира на бій (дій), вказівки і розпорядження з ТлЗ старшого начальника.

7.2.8.3. Під час організації бою командир опрацьовує питання:

розміри і строки створення запасів ракет, боєприпасів, паливно-мастильних матеріалів, продовольства та інших необхідних матеріальних засобів, норми їх витрати і порядок підвезення;

місця розгортання підрозділів ТлЗ старшого начальника;

місця, час і порядок поповнення підрозділів матеріальними засобами, заправлення ОВТ паливно-мастильними матеріалами;

порядок організації харчування особового складу підрозділів;

режим споживання води і порядок її підвезення;

порядок лазнево-прального обслуговування особового складу.

7.2.8.4. У період підготовки до бою (дій) запаси матеріальних засобів у підрозділах накопичуються до встановлених норм.

7.2.8.5. У ході бою (дій) командир здійснює контроль за втратами і витратами боєприпасів, паливно-мастильних матеріалів, продовольства, інших матеріальних засобів та своєчасною їх доставкою у підрозділи; доповідає старшому начальнику про забезпечення ракетами, боєприпасами, паливно-мастильними матеріалами, іншими матеріальними засобами.

7.2.8.6. Забезпечення особового складу гарячою їжею організовується через продовольчий пункт, зазвичай, три рази на добу. При неможливості організувати триразове приготування гарячої їжі з дозволу старшого начальника особовий склад забезпечується гарячою їжею два рази на добу, при цьому частина продовольчого пайка, яка залишилася, видається продуктами в сухому вигляді.

7.2.8.7. Харчування особового складу організовується з таким розрахунком, щоб основний прийом їжі припадав на години спаду бойової напруги. Доставка їжі в підрозділи здійснюється висуванням засобів приготування їжі якнайближче до підрозділу в найближче укриття, або виділеним від підрозділів для підносу їжі особовим складом. Постачання води від продовольчого пункту здійснюється, зазвичай, одночасно з доставкою гарячої їжі.

7.2.8.8. Забезпечення водою для пиття і господарських потреб здійснюється з пункту водопостачання (водозабірний пункт). Використання води з інших джерел забороняється. Вода для приготування їжі в зонах зараження доставляється в герметичних ємкостях.

7.3. Морально-психологічне забезпечення

7.3.1. Основними завданнями морально-психологічного забезпечення (МПЗ) під час підготовки та в ході бою (дій) є: інформування особового складу з питань державної політики в сфері оборони та безпеки держави;

формування у військовослужбовців стійкої системи світогляду, розуміння внутрішньої та зовнішньої політики держави, свідомого ставлення до призначення, мети та завдань ЗС України;

проведення психологічної підготовки особового складу, психологічного супроводу бою (дій);

формування та підтримка у особового складу психологічної стійкості, високої бойової активності, спроможності витримувати нервово-психологічні навантаження і зберігати боєздатність в умовах дій психотравмувальних чинників; роз'яснення особовому складу норм міжнародного гуманітарного права;

розвиток у особового складу високих моральних якостей, звичок до дотримання норм загальнолюдської моралі,

чесності, гуманізму, колективізму, товариства та взаємодопомоги, довіри до командирів і начальників, дисциплінованості, намагання до вдосконалення військової майстерності;

формування у військовослужбовців правової свідомості, глибокої поваги до законів України, правопорядку, який підтримується у ЗС України, розуміння необхідності їх суворого виконання;

дотримання і реалізація усіх правових і соціальних гарантій, які передбачені Конституцією та чинним законодавством України;

виховання у військовослужбовців загальної культури поведінки, формування у військових колективах здорових взаємовідносин, організація та проведення культурно-виховної роботи.

7.3.2. Морально-психологічне забезпечення організується у всіх видах бою (дій). Керівництво МПЗ здійснює командир на основі вказівок щодо МПЗ старшого начальника.

7.3.3. Особовий склад, який отримав бойові психічні травми і потребує кваліфікованої психологічної допомоги, направляється до пунктів психологічної допомоги і реабілітації старшого начальника попутним транспортом, призначеним для евакуації поранених і хворих.

7.4. Медичне забезпечення

7.4.1. Медичне забезпечення у бойовій обстановці організується з метою розшуку поранених і хворих на полі бою, своєчасного надання їм першої медичної допомоги, збору, вивезення (винесення) їх з поля бою та підготовки до евакуації, а також з метою запобігання виникненню та поширенню в підрозділах захворювань.

7.4.2. Медичний пост призначений для тимчасового укриття поранених і хворих до появи можливості їх евакуації та надання пораненим і хворим першої медичної допомоги.

7.4.3. Перша медична допомога надається на місці поранення або в найближчому укритті самим військовослужбовцем або його товаришем, санітарами та санітарними інструкторами підрозділів, а також особовим складом підрозділів, виділеним для рятувальних робіт і здійснення

лікувально-евакуаційних заходів у місцях масового ураження.

7.4.4. За наявності в підрозділі (військовій частині) ППО СВ значної кількості поранених і хворих насамперед евакуації підлягають тяжкопоранені та важкохворі, а також військовослужбовці, які отримали психологічні травми. Легкопоранені, що не мають потреби у госпіталізації, після надання їм медичної допомоги направляються у свої підрозділи.

7.4.5. З переходом до оборони в умовах безпосереднього зіткнення з противником евакуація поранених і хворих організується насамперед з підрозділів, які ведуть бій, для евакуації використовуються траншеї і ходи сполучення.

У ході бою командири уточнюють втрати й організують надання пораненим і хворим першої медичної допомоги, винос (вивіз) їх з поля бою й евакуацію.

7.4.6. Перша медична допомога пораненим і хворим надається безпосередньо на техніці. Поранені та хворі, які мають потребу в першій лікарській допомозі та подальшій евакуації, передаються санітарним інструкторам у медичний пост, тимчасові медичні пункти, розгорнуті на маршруті руху старшим начальником, або в місцеві лікувальні установи.

Начальник протиповітряної оборони –
начальник управління протиповітряної
оборони командування підготовки
Командування Сухопутних військ
Збройних Сил України
полковник Юрій СОЛОВЕЙ

ДОДАТКИ

Додаток 1.

До Бойового статуту сухопутних військ.
Війська протиповітряної оборони
Сухопутних військ Збройних Сил України

ПОВІТРЯНІ ЗАГРОЗИ

Д1.1. Класифікація, склад та базування засобів повітряного нападу.

Д1.1.1. Різноманітність завдань, що вирішуються, багатопільове призначення засобів повітряного нападу дають змогу застосувати таку класифікацію:

за бойовим призначенням (розрізняють стратегічні, оперативно-тактичні і тактичні ЗПН).

за способом управління (залежно від наявності на борту людини (екіпажу) ЗПН можуть бути пілотовані і безпілотні);

за способом польоту (космічні, балістичні, аеростатичні й аеродинамічні ЛА).

Д1.1.1.1. До стратегічних належать ЗПН, які здатні завдавати ударів на велику (стратегічну) глибину території противника (більше 1000 км).

Д1.1.1.2. До оперативно-тактичних відносять такі ЗПН, які здатні доставляти ядерні й інші боєприпаси на оперативно-тактичну глибину (від 200 до 1000 км).

Д1.1.1.3. До тактичних належать засоби доставки боєприпасів на тактичну глибину (75–200 км);

Д1.1.1.4. Космічні ЛА нині представлені штучними супутниками Землі військового призначення, політ яких здійснюється по навколосемних орбітах.

Д1.1.1.5. До балістичних ЛА належать балістичні ракети, політ яких проходить за інерцією в результаті повідомленої їм на початковій (активному) ділянці траєкторії заданої швидкості польоту.

Д1.1.1.6. До аеростатичних належать літальні апарати, які легше за повітря. Вони здійснюють політ в щільних шарах атмосфери за рахунок підйомної сили, що створюється тиском повітря (аеростати, дирижаблі).

Д1.1.1.7. Аеродинамічні – це ті літальні апарати, у яких підйомна сила створюється під час руху несучих поверхонь.

Нині аеродинамічні літальні апарати є найбільш масовим класом. До них належать літаки, вертольоти, безпілотні літаки, крилаті ракети, керовані планувальні бомби.

Д1.1.1.8. Пілотовані літальні апарати прийнято називати авіацією.

Залежно від вирішуваних завдань авіація підрозділяється на такі види:

- стратегічну;
- тактичну (фронтову);
- палубну і базову (військово-морського флоту);
- армійську;
- військово-транспортну.

Д1.1.1.8.1. Стратегічна авіація (дальня) призначена для завдання ударів по військово-промислових і адміністративно-політичних центрах супротивника, великих рухливих цілях, а також для повторних ударів по недостатньо пригнічених об'єктах, що становлять основу військово-економічного потенціалу супротивника.

Д1.1.1.8.2. Тактична авіація (ТА) призначена для проведення самостійних повітряних операцій, а також для забезпечення бойових дій сухопутних військ. Палубна і базова авіація (авіація ВМС) призначена для знищення бойових сил супротивника і його морських транспортних засобів, оборони корабельних угруповань у морі, ведення бойових дій на приморських напрямках разом з іншими видами авіації і ведення повітряної розвідки на морі.

Д1.1.1.8.3. Армійська авіація (АА) входить до складу сухопутних військ і призначена для безпосередньої авіаційної підтримки загальновійськових частин і з'єднань в усіх видах бою.

Д1.1.1.8.4. Військово-транспортна авіація призначена для виконання різного роду повітряних перевезень, виконання завдань забезпечення бойових дій, ведення розвідки, пошуку і порятунку екіпажів літаків і вертольотів, евакуації поранених і хворих та інших завдань.

Д1.1.1.9. Основу перерахованих видів авіації становлять літаки, які, у свою чергу, можна класифікувати таким чином.

Д1.1.1.9.1. Бомбардувальники – бойові літаки, призначені для ураження наземних і морських об'єктів супротивника ракетами і різними боєприпасами.

Залежно від можливостей і характеру виконуваних завдань вони підрозділяються на стратегічні (важкі – з радіусом дії понад 5 000 км; середні – з радіусом дії 2500–5000 км; легкі – з радіусом дії до 2500 км) і тактичні.

Д1.1.1.9.2. Винищувачі – призначені для завдання ударів по наземних цілях і знищення літаків в повітрі. Залежно від призначення, озброєння і устаткування вони діляться на винищувачі-бомбардувальники, винищувачі ППО і багатоцільові, здатні завдавати ударів, як по наземних цілях, так і вести повітряний бій.

Д1.1.1.9.3. Штурмовики – призначені для завдання ударів по візуально видимих наземних і морських цілях, військах і об'єктах супротивника, а також для авіаційної підтримки військ, морських десантів і протичовнової оборони кораблів. Штурмовики залежно від розмірів і величини бомбового навантаження можуть бути важкими і легкими, а від сфери застосування – палубними і наземними.

Д1.1.1.9.4. Літаки-розвідники – призначені для ведення повітряної розвідки і отримання інформації про розташування і стан наземних, повітряних і морських об'єктів супротивника, а також про місцевість і погоду в районах бойових дій.

Д1.1.1.9.5. Літаки радіоелектронної боротьби (РЕБ) – призначені для пригнічення і вогневого ураження радіоелектронних засобів (РЕЗ) супротивника в інтересах забезпечення живучості і максимальної ефективності бойових дій інших літаків, груп.

Д1.1.1.9.6. Літаки далекого радіолокаційного виявлення (ДРЛВ) вирішують завдання своєчасного виявлення об'єктів противника, оповіщення про них і автоматичної передачі інформації в систему управління і наведення вогневих засобів.

Д1.1.1.9.7. Літаки-заправники призначені для дозаправки в повітрі паливом літаків, що мають для цього спеціальне устаткування.

Д1.1.1.9.8. До військово-транспортних літаків належать важкі стратегічні і багатоцільові тактичні літаки. Вони вирішують завдання перевезень військ, озброєння і техніки на великі відстані, а також для доставлення повітряних десантів їх озброєння і техніки, перекидання різних вантажів у райони бойових дій, евакуації поранених і інших завдань.

Д1.1.1.10. Приведена вище класифікація дає змогу зробити висновок про те, що засоби повітряного нападу на нинішньому етапі розвитку можуть виконувати велике коло завдань. Причому якість виконання цих завдань значною мірою залежатиме від сукупності показників, які визначають здатність літального апарату здійснювати політ в конкретних умовах обстановки із заданим навантаженням. Ці показники індивідуальні для кожного типу літального апарата, і їх прийнято називати льотно-технічні характеристики (ЛТХ).

Д1.2. Основні форми і способи застосування засобів повітряного нападу, завдання, які вирішуються.

Д1.2.1. Масштаб і характер дій ЗПН противника.

Більшість розвинутих держав приділяє ЗПН головну роль у війні. Це визначається тим, що вони все більше беруть участь у вогневому ураженні об'єктів і військ. Широке використання ЗПН дає змогу у короткі терміни досягти успіху у війні. На підготовку і ведення ППО в бою і операції впливає масштаб і характер дій ЗПН.

Д1.2.1.1. Масштаб – це сукупність показників, які характеризують кількісний склад, часовий і просторовий розмах дій ЗПН.

Д1.2.1.2. Характер дій визначає, яким чином вирішуються завдання ЗПН у конкретних умовах (напрямки ударів, моменти ударів).

Д1.2.1.3. На масштаб і характер дій ЗПН впливає ряд факторів стратегічного, оперативного і тактичного значення:

військово-політична обстановка;

положення, стан і завдання, які вирішуються нашими військами;

склад, стан сил і засобів ППО наших військ;

кількісний і якісний склад авіаційного угруповання на ТВД;

вид зброї, яка застосовується;

фізико-географічні умови.

Д1.2.1.4. Розуміння впливу факторів на масштаб і характер дій повітряного противника є необхідною умовою його оцінювання.

Д1.2.2. Форми і способи бойового застосування ЗПН.

Д1.2.2.1. Форми застосування ЗПН створюються під впливом розвитку якісного і кількісного їх складу з урахуванням принципів застосування і завдань, які вирішуються.

Істотний вплив на розвиток форм і способів чинить виникнення нових видів зброї.

Основними формами застосування авіації були одиночні удари і повітряні бої. Із зростанням масштабу застосування ЗПН, виникнення їх нових видів з'явилися такі форми, як повітряні операції, а авіаційні удари стали розглядатися як способи. У разі перенесення бойових дій у космос з'явилися повітряно-космічні операції.

Форми і способи застосування ЗПН постійно удосконалюються у ході локальних воєн, збройних конфліктів і у ході навчань.

Д1.2.2.2. За досвідом передових держав світу у війні основною формою застосування різнорідних сил і ЗПН вважається глобальна і повітряно-космічна операція (ПКО). Під ПКО розуміють:

злагоджені за метою, місцем і часом ракетні удари;

удари стратегічної авіації і сил загального призначення, які проводяться за єдиним замислом для досягнення стратегічної мети. Такою метою можуть бути: зміна співвідношення сил, захоплення стратегічної ініціативи і створення сприятливих умов для здійснення стратегічної наступальної операції.

Д1.2.2.3. Вищою формою застосування ракетно-авіаційних угруповань є повітряна операція (ПО). Залежно від мети і способів бойових дій ПО розділяють на повітряно-наступальну (ПНО) і повітряно-оборонну операції (ПОО), які належать до оперативно-стратегічних форм застосування ЗПН. Крім того, передбачається проведення операцій по завоюванню переваги у повітрі (придушенню ППО), ізоляції району бойових дій, повітряної розвідки, перевезення військ і вантажів, а також спеціальні операції, які можуть бути: тактичними (допоміжними) повітряними.

Д1.2.2.3.1. Повітряно-наступальна операція – основна форма застосування вищих оперативно-стратегічних і оперативних об'єднань військово-повітряних сил і є комплексом злагоджених за метою, часом і завданнями, які

проводяться самостійно або у взаємодії з іншими видами збройних сил (СВ, ВМС) на даному театрі воєнних дій.

ПНО проводиться з метою:

завоювання переваги у повітрі;

дезорганізація управління державою і збройними силами;

створення умов для проведення операції Сухопутними військами.

Розмах ПНО:

фронт – 500–1200 км;

глибина – 1000–1200 км;

тривалість – 5–7 діб.

В операції може бути два етапи.

На першому (впродовж 2–3 діб) передбачається придушення ПНО на напрямках головних дій ударних сил ЗПН, ослаблення угруповання ПС, ракетних військ і СВ, завоювання переваги у повітрі і створення умов для дій СВ.

На другому етапі (тривалістю 3–4 доби) – підтримка досягнутої переваги у повітрі, удари по елементах інфраструктури, військово-промислових і енергетичних об'єктах, військах у районах зосередження і на марші з метою затримки висування, розгортання і введення у битву других оперативних ешелонів, забезпечуючи цим успіх операції.

Основними способами вирішення завдань ПНО будуть масовані і зосереджені удари, а також ешелоновані дії.

За досвідом локальних війн і збройних конфліктів у першому масованому ударі, з метою завоювання переваги у повітрі використовувалося до 70 % сил. На БАП витрачалося 20–25%, на повітряну розвідку – 5–10%. Під час другого нальоту, який здійснювався у вигляді окремих зосереджених ударів, розподіл мав вигляд: до 50% – на БАП, 20–25% – на ізоляцію і до 15% – на ведення повітряних боїв і супроводи бомбардувальної авіації, а також до 10% на повітряну розвідку. У другому масованому нальоті (третій виліт), як і у першому, вирішувалося завдання завоювання переваги у повітрі (30–35%), проводилася БАП (40–60%) і повітряна розвідка (10%). Між цими вильотами велися ешелоновані дії, в основному штурмової авіації.

Даний варіант є прикладом, але він не основний.

Операція щодо придушення ППО може проводитися перед початком ПНО.

Д1.2.2.3.2. Головною метою повітряної оборонної операції (ПОО) буде відбиття масованого удару противника.

Розмах її залежить від дій противника і може досягати до 1000 км по фронту і у глибину, охоплювати всю країну, тривалість становить від 1 до 3 діб.

Одночасно з оборонними діями передбачаються удари авіації по районах базування авіації противника, його ракетних засобах і військах. У зв'язку з цим ПНО і ПОО мають загальні риси, що дають їм змогу переходити з одного виду в інший.

Д1.2.2.4. Можливі й інші форми застосування ЗПН, які зумовнюються умовами обставин, що склалися.

Д1.2.2.5. Спосіб застосування – це вибраний варіант дій сил і ЗПКН, який забезпечує вирішення поставлених завдань.

Способи є змістом тієї або іншої форми застосування ЗПН і визначаються

змістом бойового завдання, складом, бойовими можливостями ЗПН і можливостями системи ППО противника, а також вживаними засобами ураження і умовами обставин.

Будь-який спосіб застосування ЗПН характеризується послідовністю ураження об'єктів, складом сил, які призначені для його ураження, оперативною побудовою (бойовим порядком) ЗПН і порядком їх оперативного забезпечення.

Д1.2.2.6. Головним способом наступальних дій ЗПН буде авіаційний (ракетний) удар, що за своїм складом сил може бути масованим, зосередженим, груповим і одиночним. За характером вживаних засобів ураження розрізняються: ядерні, ракетні, бомбові (ракетно-бомбові) удари.

Д1.2.2.6.1. Під масованим ударом (МУ) розуміють одночасні злагоджені дії основних сил ракетно-авіаційного угруповання (авіаційних об'єднань) з метою ураження найбільшої кількості об'єктів противника і вирішення головних завдань операції. Масованими ударами противник намагатиметься досягти вирішального ураження військ і об'єктів у короткі терміни. Найпотужнішим і ретельно підготовленим буде перший МУ. У всіх випадках до складу МУ залучатиметься максимально можлива кількість ЗПН.

Побудова МУ визначається раніше розглянутими принципами, вирішуваними завданнями і замислом ураження об'єктів. Оперативна побудова першого МУ може включати такі основні елементи: ешелон прориву ППО, один – два ударних ешелона, ешелон розвідки і контролю наслідків удару. Другий ешелон (ударний) може виділятися, коли у складі нальоту діють важкі літаки для удару по об'єктах в оперативній глибині.

Крім перерахованих ешелонів діють елементи управління і бойового забезпечення удару: група управління, групи розвідки і РЕБ, групи розчищення повітряного простору і групи прикриття ударних ешелонів від винищувальної авіації. За досвідом локальних воєн і навчань, можна зробити висновок, що склад МУ вночі у 1,5–2 рази менший ніж вдень. Крім того, завдання МУ у сутінках і вночі дає змогу уникнути завдання протилежною стороною раптового у відповідь удару авіації.

Прорив ППО здійснюється на напрямках дій головних сил ЗПН, його ширина залежить від низки умов (стану і ступеня розкриття ППО, складу сил удару, наявності засобів придушення ППО, висоти польоту, метеоумов тощо). За досвідом локальних воєн і навчань, прорив ППО у ході МУ здійснюється на ділянках шириною 30–50 км на малих висотах і близько 100 км на середніх і великих висотах. У смузі фронту може бути один – два напрямки. У наступних ударах напрямки міняються.

Масований удар розглядається як можливий, але частіше всього по військах

здається зосередженого удару, під яким розуміють одночасні злагоджені дії авіаційних з'єднань і частин поодинокі або декількох об'єктах в одному районі. Близьким за значенням до зосередженого удару буде поняття, що використовується – груповий удар.

Д1.2.2.6.2. Зосереджені (групові) удари застосовуються противником між МУ для вирішення переважно окремого завдання (БАП, ізоляції поля бою, ізоляції району бойових дій тощо). Побудова таких ударів звичайно включає ударні ешелони і різні групи забезпечення.

У перспективі, разом з авіацією по других ешелонах можливі удари розвідувально-ударних комплексів (РУК).

Зосереджені удари авіації можуть завдаватися також по ракетних базах, об'єктах оперативного тилу, крупних вузлах комунікацій, а також по колонах військ і транспорту на бар'єрних рубежах.

Д1.2.2.6.3. Одиночні удари завдаються групою (пара – ланка) або одним ЗПН по окремих об'єктах. Послідовність одиночних ударів становить ешелоновані дії.

Таблиця Д1.1

Характеристика ударів, їх види	Завдання, які вирішуються	Сили, які залучаються	Розмах удару	Тривалість удару	Кількість літаків в ударі
МУ	Завоювання переваги	ОТАК, ПА	по ОСУВ	2-3 г.	250-1000
ЗУ	Ізоляція району бойових дій	ТАК	по ОУВ	0,5-1 г.	70-250
ГУ	Ізоляція поля бою	акр, агр, ае, аеск	по бригаді, полку, батальйону	10-15 хв.	8-70
ОУ	БАП	ланка, пара	по одиночній цілі	1-3 хв.	2-8

Д1.2.2.7. Способом ведення оборонних дій авіації є повітряні бої і битви.

Основними способами дій стратегічної авіації будуть одиночні і групові удари, які завдаються, як правило, ланкою або ескадрильою (3–15 літаків), використовуючи бомбове озброєння або стратегічні крилаті ракети (СКР) – удари з дальніх підступів.

Д1.2.2.8. Способи вогневих атак авіацією наземної цілі: з горизонтального польоту, пікірування, кадрування.

Д1.2.2.8.1. Атака з горизонтального польоту дає змогу використовувати тільки бомбове озброєння і потребує чітко витримувати режим польоту до скидання бомб.

Д1.2.2.8.2. Атака з пікірування дає змогу застосовувати всі види зброї, проте потребує запасу висоти.

Д1.2.2.8.3. Кабрування – найскладніший спосіб атаки і застосовується для бомбометання.

Д1.2.2.9. Система базування армійської авіації у ході бойових дій передбачає створення основних і запасних районів, аеродромів і посадочних майданчиків, передових пунктів і тилових баз.

Д1.2.2.9.1. Основні райони призначаються на відстані 40–50 км від лінії зіткнення. У них розосереджено розмішуються КП вертолітних частин (підрозділів), передові підрозділи тилу.

Д1.2.2.9.2. Передові пункти створюються для кожної роти на відстані 20–25 км від лінії зіткнення і призначені для поповнення боєприпасів і заправки вертольотів у ході бойових дій.

Д1.2.2.10. Для ведення бойових дій підрозділами вертольотів вогневої підтримки призначаються райони очікування, вогневі рубежі і бойові позиції. Райони очікування призначаються на маршрутах польоту тактичних груп до переднього краю для збору їх у бойовий порядок і прихованого виходу на вогневі рубежі. Вогневі рубежі призначаються на відстані 3–3,5 км від об'єкту удару і мають забезпечувати ефективне застосування бортової зброї і виключати можливість ураження засобами ППО ближньої дії. У межах певного рубежу будь-якому з них вказується бойова позиція. Вона займається завчасно або у ході бою з таким розрахунком, щоб досягалася раптовість атаки, достатній сектор обстрілу, гранична дальність ведення вогню, скритність перельоту на запасні позиції.

Д1.2.2.11. Особлива увага приділяється відпрацюванню питань бойового сумісного застосування ТА і АА для боротьби з танками під час дій у глибині бойових порядків військ противника, під час завдання ударів по других ешелонах і придушенню системи ППО. Змішана авіаційна група призначена для вогневої підтримки частин і підрозділів СВ, може включати до трьох пар ударних вертольотів, до двох пар розвідувальних вертольотів і до трьох пар штурмовиків. В основному застосовуються три способи дій змішаних авіаційних груп: послідовне завдання ударів;

одночасний удар вертольотами, штурмовиками і артилерією по одній цілі; одночасний удар вертольотами, штурмовиками і артилерією по різних цілях.

Д1.2.2.11.1. При послідовному способі бойовий порядок будується у три ешелони. У першому звичайно діяли розвідувальні вертольоти. У другому ешелоні – протитанкові вертольоти, які, використовуючи складки місцевості, зближувалися з ціллю і з дистанції 3300 м і висоти 8–20 м завдавали удару по виявлених об'єктах. У третьому ешелоні діють штурмовики, які з висоти 90 – 200 м атакують броньовані цілі.

Д1.2.2.11.2. При одночасному ударі по одній цілі вертольоти виходять і атакують засоби ППО, демонстративними діями привертають до себе увагу обслуг зенітних установок, а штурмовики уражають їх ракетами або гарматним вогнем. Після придушення засобів ППО вертольоти і штурмовики спільно з артилерією завдавали удару по броньованих цілях і артилерії противника.

Д1.2.2.11.3. У разі завдання одночасного удару по різних цілях вертольоти у першу чергу діють по засобах ППО, а штурмовики – по бронетехніці.

Д1.2.2.12. Ведення повітряної розвідки на вертольотах здійснюється звичайно парами. Один з вертольотів виявляє і розпізнає цілі, інший прикриває його вогнем, а при ураженні рятує льотчиків. Розвідувальні вертольоти частіше за все проводять польоти на висотах 10–2000 м, маскуючись за складками місцевості, притискаючись до землі (8–10 м) з короткочасним набором висоти для візуального спостереження і фотографування об'єкта. Глибина розвідки (від лінії зіткнення): тактичної – 10–25 км, оперативної – до 100 км.

Д1.2.2.13. Дії армійської авіації істотно доповнюватимуть дії інших засобів повітряного нападу, а в окремих випадках здійснювати вирішальний вплив на хід бою і операції у цілому.

Д1.2.2.14. Досвід воєн ХХ сторіччя показує, що багато з них починалися і закінчувалися ударами ЗПН, роль яких у вогневому ураженні безперервно зростає.

Засоби повітряного нападу постійно удосконалюються, розробляються нові тактичні прийоми їх застосування

у ході локальних воєн і збройних конфліктів. Виходячи з цього, виникає необхідність глибокого розуміння закономірностей їх бойового застосування, правильного оцінювання повітряного противника і його дій.

Д1.3. Завдання, які вирішують засоби повітряного нападу противника

Д1.3.1. Основною ударною силою авіаційних угруповань іноземних держав є тактична авіація (ТА), яка вирішує наступні завдання:

- завоювання і утримання переваги у повітрі;
- безпосередня авіаційна підтримка військ;
- ізоляція району бойових дій і його складова частина – ізоляція поля бою;
- повітряна розвідка.

Д1.3.1.1. Завоювання і утримання переваги у повітрі, за поглядами провідних військових фахівців розвинутих країн світу, є першочерговим завданням і обов'язковою умовою ведення сухопутними військами наступальних дій.

Д1.3.1.1.1. Під перевагою у повітрі розуміється таке положення у повітряному просторі, при якому авіація однієї із сторін зберегла свої сили і має нагоду вирішувати завдання без істотної протидії з боку авіації і ППО противника. У той же час, якщо відсутні ефективні засоби ППО, досягається панування у повітрі.

Д1.3.1.1.2. Для вирішення цього завдання створюються і застосовуються спеціальні сили і засоби (ПРР, літаки і вертольоти РЕБ, БПЛА, РУК). Крім того, виведення з ладу аеродромів і знищення авіації, яка базується на них, вирішуватимуть балістичні і крилаті ракети різного базування, як правило з касетними бойовими частинами.

Д1.3.1.2. Безпосередня авіаційна підтримка (БАП) є одним з важливих завдань тактичної авіації і вирішується у тісній взаємодії з сухопутними військами.

Д1.3.1.2.1. Безпосередня авіаційна підтримка порушує стійкість і цілісність бойових порядків противника, дезорганізовує його оборону, послаблює систему ППО СВ і таким чином створює сприятливі умови для виконання армійською авіацією завдань на полі бою. Отже, БАП здійснюватиметься в інтересах не тільки мотопіхотних (механізованих) і танкових частин і з'єднань, але і на користь

частин армійської авіації, тобто повітряної компоненти дивізій і армій.

Д1.3.1.2.2. Безпосередня авіаційна підтримка поділяється на такі види:

підтримка військ, які перебувають у безпосередньому зіткненні з противником;

вогнева обробка цілей перед переходом у наступ наземних військ, включає підготовку зони висадки або десантування повітряного десанту і завдання ударів

по цілях на узбережжі перед висадкою морського десанту і підтримка їх бойових дій;

супровід своїх військ, які наступають, у тому числі прикриття колон бронетанкової техніки і вертольотів армійської авіації;

завдання ударів по других ешелонах бойових порядків частин і з'єднань.

Д1.3.1.2.3. Обов'язковою умовою БАП є забезпечення переваги у повітрі. Безпосередня авіаційна підтримка полягає у штурмових діях тактичної авіації по об'єктах біля переднього краю противника, поразка яких сприяє успіху військових частин першого ешелону.

Д1.3.1.2.4. Авіаційні удари завдаються за вимогою військ по раніше запланованих цілях, для виконання термінових завдань – по виклику, впродовж усього періоду бойових дій як вдень, так і вночі. При цьому на глибину 10–30 км уражаються об'єкти, які не можуть бути знищені вогнем сухопутних військ.

Найтиповішою ціллю для ТА на цій глибині будуть зосередження і колони військ противника, сильно укріплені позиції, бронетанкові підрозділи, позиції ракет і артилерія, КП. Посилення дій ТА слідче очікувати при вогневій підтримці повітряно-наземних тактичних груп, які висаджуються у глибині оборони.

Д1.3.1.2.5. Дії ТА ретельно узгоджуються з вогнем артилерії і бойових вертольотів з урахуванням безпечної відстані своїх військ, при цьому завдання ударів ТА на глибину 1–5 км від переднього краю проводиться з обов'язковою участю передових авіаційних навідників (ПАН). Це зв'язано, крім координації зусиль і з безпекою дій ТА під час ведення артилерійського вогню.

Д1.3.1.3. Невід'ємною частиною активної авіаційної підтримки буде ізоляція поля бою. За загальним визначенням – поле бою є простір, у межах якого ведуться бойові дії. Проте сучасні засоби збройної боротьби здатні завдати одночасного удару на всю глибину оперативної побудови військ. У зв'язку з цим велике значення надається завданню ударів по других ешелонах військ противника, тобто фактично – ізоляція району бойових дій, що поряд з бойовими діями у тактичній зоні сприяє досягненню успіху в операціях вцілому. Одночасно з цим у практику бойової і оперативної підготовки введено поняття – ізоляція поля бою – боротьба з тактичними і найближчими оперативними резервами противника, заборона їх висування для посилення або розвитку успіху першого ешелону, частини якого ведуть бойові дії у безпосередньому зіткненні з противником. Ізоляція поля бою розглядається як складова частина ізоляції району бойових дій. Її відмінність у тому, що удари авіації з метою ізоляції поля бою потребують злагоджених зусиль тактичної авіації і сухопутних військ під час планування бойових дій, а в окремих випадках і під час їх ведення. Це пояснюється тим, що під час розв'язування цієї задачі авіаційним підрозділом повинні призначатися для ураження об'єкти, удари по яких здійснять негайний вплив на виконання поставлених завдань, або здійснення маневру своїх військ. До таких об'єктів насамперед належать другі ешелони і резерви механізованих (танкових) бригад, які за рахунок своєї високої мобільності здатні висуватися і розгортатися для введення у бій за декілька годин.

Д1.3.1.3.1. Ізоляція поля бою має здійснюватися до підходу резервів противника, які висуваються, тобто глибина дій тактичної авіації відповідатиме глибині тактичної зони – до 60 км від лінії зіткнення. У цій зоні розміщуються всі сили і засоби тактичного призначення. Ця глибина у перспективі буде глибиною досягнення польової артилерії і армійської авіації. Виходячи з цього слід очікувати, що глибина дій тактичної авіації під час виконання даного завдання збільшуватиметься до 80 км.

Д1.3.1.3.2. Таким чином, тактична авіація під час ізоляції поля бою створюватиме сухопутним військам умови для знищення тактичних угруповань противника по части-

нах, ізолюючи поле бою від підходів резервів противника і одночасно виконуючи завдання безпосередньої авіаційної підтримки.

Д1.3.1.3.3. Завдання ізоляції району бойових дій вирішується тактичною авіацією з метою зриву (затримки), дезорганізації, порушення планомірного і своєчасного висунання частин і з'єднань противника з оперативної глибини на рубежі розгортання для ведення бойових дій. Це завдання виконується, як правило, за межами поля бою на значній відстані від своїх військ, тобто за межами досягнення засобів вогневої підтримки сухопутних військ, тому детального узгодження дій авіації з їх вогнем і маневром зазвичай не потребує.

Д1.3.1.3.4. Відповідно до концепції «повітряно-наземної операції» основні зусилля ТА під час вирішення цього завдання передбачається зосереджувати на глибині 150–250 км. На глибині до 150 км завдання боротьби з резервами, які висуваються, передбачається покласти на розвідувально-ударні комплекси.

Д1.3.1.4. Завдання повітряної розвідки вирішуються авіацією в інтересах усіх родів військ. Вона забезпечує отримання таких даних про противника, як розташування засобів ядерного нападу, дислокація, склад і переміщення військ, розташування КП, вузлів зв'язку і засобів ППО, дані про результат завдання ударів, стан погоди і місцевість в інтересах застосування повітряних сил і Сухопутних військ. Особлива роль відводиться повітряній розвідці, тому, що вона більш оперативна, ніж космічна і має нагоду викривати об'єкти, які не спостерігаються з космосу, наприклад, в умовах щільної хмарності. Спеціальними літаками-розвідниками повітряна розвідка ведеться на глибину 600 км і більш. Основні зусилля розвідки зосереджуються на глибині до 200 км, при цьому на глибині до 100 км в основному застосовуватимуться непілотовані розвідники. При застосуванні РУК можливо очікувати перенесення зусиль ТА для ведення повітряної розвідки на велику глибину, а також можливість ведення повітряної розвідки у реальному масштабі часу.

Д1.3.2. У бойових умовах існує необхідність вирішення декількох завдань одночасно. Ці обставини ставлять перед

командуванням проблему розподілу обмеженого льотного ресурсу авіаційного угруповання під час вирішення перерахованих завдань

Д1.3.2.1. За досвідом навчань, локальних воєн і збройних конфліктів, на початку бойових дій основні зусилля спрямовувалися на завоювання переваги у повітрі. Залежно від досягнення переваги у повітрі і ходу операцій сухопутних військ на наступні доби звичайно збільшується ресурс на БАП та ізоляцію. Безпосередня авіаційна підтримка вестиметься і під час переходу у наступ угруповань сухопутних військ. Також слід враховувати, що на розподіл льотного ресурсу за завданнями здійснює вплив РУК, які разом з безпілотними літальними апаратами візьмуть на себе вирішення завдань завоювання переваги у повітрі, ізоляції поля бою, ведення повітряної розвідки.

Д1.3.2.2. Варіант розподілу льотного ресурсу під час вирішення завдань наведено в Таблиці Д1.2.

Таблиця Д1.2.

Завдання	Завоювання переваги в повітрі (%)	Ізоляція району бойових дій (%)	БАП (%)
Завоювання переваги у повітрі	60-70	15-20	15-20
Ізоляція району бойових дій	15-20	60-70	15-20
БАП	10-15	10-15	50-60
Повітряна розвідка	5-10	5-10	5-10

Д1.3.2.3. Для вирішення завдань безпосередньої авіаційної підтримки ресурс розподіляється:

ОУВ – до 300 літако-вильотів на добу;

бригадам – 30–120 літако-вильотів на добу.

Додаток 2.

До Бойового статуту сухопутних військ.
Війська протиповітряної оборони
Сухопутних військ Збройних Сил України

ПЛАНУВАННЯ ПРОТИПОВІТРЯНОЇ ОБОРОНИ СУХОПУТНИХ ВІЙСЬК

Цей додаток описує вимоги щодо оцінювання обстановки з ППО та додатку з ППО до бойового наказу (попереднього, попереднього бойового розпорядження) командира (командувача). Процес оцінювання обстановки допомагає командирі (командувачу) у прийнятті рішення. Кінцевим результатом процесу планування є додаток з ППО, який детально описує замисел протиповітряної оборони в замислі бою (операції).

Д2.1. Порядок оцінювання обстановки з ППО та підготовки додатку з ППО

Д2.1.1. Оцінювання обстановки – це процес оцінювання впливу факторів в кожній сфері інтересів на хід бойових дій, які планує командир. Оцінювання обстановки слугує основою для логічної та аналітичної розробки рішень за обстановкою, що склалася, (як при плануванні майбутніх операцій, так і в ході ведення поточних операцій). Штаб надає командувачу (командирі) пропозиції щодо порядку використання наявних в угрупованні засобів. Командир використовує цю інформацію для прийняття рішень.

Д2.1.2. Процес оцінювання обстановки починається відразу з отриманням завдання. Командир військової частини (підрозділу) ППО (начальник ППО) здійснює оцінювання обстановки у взаємодії із підрозділом S3 або G3. Командир військової частини (підрозділу) ППО (начальник ППО) використовує дані розвідувального забезпечення бойових дій під час оцінювання обстановки. Командир військової частини (підрозділу) ППО (начальник ППО) збирає та аналізує факти та робить припущення. Він використовує ці факти та припущення для розробки ймовірного варіанту бойових дій. Потім командир обирає варіант дій, який найкращим чином дозволить виконати завдання.

Д2.1.3. Процес планування ППО триває після обрання командувачем варіанту дій. Результатом цього процесу є додаток з ППО, в якому детально описується замисел протиповітряної оборони до замислу бою (операції).

Д2.2. Стандартна форма документу з оцінювання обстановки з ППО.

Д2.2.1. Оцінювання протиповітряної оборони здійснюється у відповідності до базової штабної форми оцінки обстановку. Оцінювання обстановки з ППО забезпечує інформацією щодо можливості здійснення ППО у варіантах ведення бойових дій, що розглядаються. Оцінювання обстановки з ППО також пропонує рекомендовані пріоритети ППО та замисел перенесення основних зусиль з ППО. Ця інформація є основою плану ППО та подана у додатку з ППО.

Д2.2.2. Оцінку обстановки потрібно постійно оновлювати, щоб вона залишалася актуальною. Командувач та штаб керуються отриманим бойовим завданням, відомостями про противника, інформацією про рельєф місцевості і погодні умови, наявні сили і засоби, наявним часом, встановленим порядком роботи з місцевими мешканцями, умовами спостереження і ведення вогню, захисними і маскувальними умовами місцевості, наявністю перешкод, критично важливими ділянками місцевості, маршрутами (шляхи) висування та іншими міркуваннями під час оцінювання та подальшого планування. Ступінь деталізації, представлена в оцінці обстановки, залежить від часу наявного для планування. Однак усі елементи оцінки обстановки мають бути враховані, щоб надати дієві висновки.

Д2.2.3. Оцінка обстановки використовується командувачем під час визначення найбільш прийняттого варіанту ведення бойових дій для виконання завдання. Після того, як командир прийме рішення і чітко формулює наміри, штаб готує плани операцій (бойових дій) та бойові накази.

Д2.2.4. Начальник ППО повинен розробляти цей додаток координуючи його положення з іншими відділами штабу. Начальник ППО отримує інформацію необхідну для додатку з ППО з оцінок інших відділів штабу. Також оцінка обстановки з ППО використовується в оцінках обстановки іншими відділами штабу.

Д2.2.5. Начальник ППО розробляє план як додаток з п'яти абзаців для плану операції або бойового наказу військам, що прикриваються. Додаток з ППО призначає конкретні завдання з ППО для кожної частини (підрозділу). Одночасно або послідовно підрозділи ППО можуть готувати власні плани бойових дій або бойові накази.

Зразок
Гриф обмеження доступу
Прим №

ОЦІНКА ОБСТАНОВКИ З ПРОТИПОВІТРЯНОЇ
ОБОРОНИ ОУВ «Поділля» (654 омбр) №1.
ОКП – 2 км зах. ПОПОВИЧІ (4534). 15.00 23.03.2021.
Карта 100 00, видання 2018 року

1. ЗАВДАННЯ

Якщо метою оцінки обстановки є розробка операції рівня командувача угруповання, використовуйте завдання загальновійськового угруповання. В ролі командира військової частини (підрозділу) або начальника ППО бригади, використовуйте завдання частини (підрозділу).

2. ОБСТАНОВКА ТА ПРИПУЩЕННЯ

У цьому пункті описуються умови, за яких підрозділи ППО будуть виконувати своє завдання та можливі варіанти ведення бойових дій частин (підрозділів), що прикриваються.

2.1. Характеристика зони (району) бойових дій.

Для цього пункту визначте ті фактори обстановки, які впливають на бойові дії своїх військ та військ противника і, можуть вплинути на вибір варіанту ведення бойових дій. За відсутності фактів використовуйте імовірні припущення, які можуть безпосередньо впливати на завдання. Включає аналіз впливу відповідних характеристик на проведення протиповітряних боїв та протиракетних боїв.

2.1.1. Погода.

Розмістіть у цьому параграфі аналіз даних прогнозу погодних та світлових умов за період ведення бою (операції). Оцініть яким чином погода впливає на ведення операції. Також включіть оцінку того, яким чином погодні та світлові умови можуть впливати на використання противником БПЛА, ракет, літаків, вертольотів та проведення повітряно-десантних дій противником. Спробуйте визначити або передбачити, коли противник, імовірно, використовуватиме ці засоби виходячи з погодних умов.

2.1.2. Місцевість.

Проаналізуйте вплив місцевості, включаючи вплив на ведення розвідки і вогню; укриття та маскування; маршрути руху (наземні і повітряні); використання своїх та противника РХБ зброї; зв'язок, РЕБ та спостереження за полем бою; спеціальні операції; психологічні операції; та інші аспекти військових операцій.

Визначте критично важливі ділянки місцевості та маршрути підльоту. Також визначте особливості рельєфу, які обмежують розвідку повітряного противника або виявлення і захоплення повітряних цілей на супроводження, а також місцевість, яка може примусити противника до польотів у визначеному коридорі або змусити повітряні цілі літати за конкретним профілем. Спробуйте визначити, де противник скоріше за все використовуватиме засоби повітряного нападу.

2.1.3. Інші фактори, які мають відношення.

Заповнить бланк з'ясування політичних, економічних, соціологічних, психологічних та інших факторів (таких як гідрографія, навколишнє середовище, комунікації, наука, технології, матеріали, транспорт, безпека та запобігання аварій, а також чисельність особового складу). Врахуйте висновки щодо їх впливу на свої операції та операції противника.

2.2. Війська і сили противника.

Оцінка противника включає можливості противника, які є або можуть бути імовірною загрозою для операції.

2.2.1. Розташування військ.

Складіть список місць зосередження сил противника, які братимуть участь у нанесенні ударів з повітря (у тому числі і ракетних ударів). Визначте комбінації засобів повітряного нападу, які противник може використовувати при проведенні певного типу операцій.

2.2.2. Склад.

Склад, підпорядкованість та структура противника, що може приймати участь у бойових діях, з вказанням підрозділів, типів ЗПН і ракет, озброєння. Також визначте кількість авіаційних і ракетних ударів противника, нанесення яких очікуються за добу, і можливий склад цих ударів.

2.2.3. Кількісний склад.

Кількість і розміри підрозділів, які беруть участь в бойових діях та підрозділів посилення (резервів). Передбачте бойовий порядок противника, його тактику дій, завдання його частин (підрозділів). Визначте авіаційні та ракетні ЗПН та підрозділи авіаційної підтримки, які могли б або можуть вплинути на операцію (бойові дії). В якій період бою, в якому напрямку, якими складом ЗПН противника будуть використовуватись в ході бою?

2.2.4. Інші припущення.

Сили противника, про які не йшлося вище.

2.2.5. Нещодавні та теперішні визначні події.

Короткий виклад нещодавніх дій противника, як успішних так і невдалих. Підкресліть будь-які дії авіації противника з вказанням кількості, типу ЗПН та району зосередження. Як правило заповнюється при другій та подальших оцінках обстановки з ППО.

2.2.6. Особливості та слабкі сторони.

Вкажіть особливості та слабкі сторони противника, які можливо вплинуть на боєздатність, включаючи вразливість до введення в оману.

2.2.7. Варіанти ведення бойових дій противником.

Сукупність доступної інформації, з якої можна зробити висновки про можливі варіанти ведення бойових дій повітряним противником та про те, як вони відповідають варіантам ведення бойових дій наземним противником.

2.3. Свої війська.

Розташування, структура, чисельний склад підрозділів ППО своїх військ. Оцініть вразливість своїх військ від ударів повітряного противника та від повітряної розвідки противника.

2.3.1. Варіант дій своїх військ.

Вкажіть план дій командувача угруповання, командира військової частини. Включайте будь-які вказівки, що впливають на ведення ППО. Включіть опис будь-якого етапу операції з варіанту ведення бойових дій та вплив цих операцій на порядок здійснення ППО.

2.3.2. Поточні наявність та стан ресурсів у розпорядженні штабу (військової частини, підрозділу).

Стан укомплектованості військової частини (підрозділу) особовим складом і матеріальним засобами логістики. Визначте вимоги до цивільно-військової взаємодії. Визначте обмеження, які впливають або можуть вплинути на виконання завдань з ППО. Чи можна виконати завдання?

2.3.3. Поточний стан інших засобів, які впливають на виконання завдань з ППО.

Вкажіть кількість засобів (тактичних одиниць) загальновійськових підрозділів які можуть вести вогонь по повітряним цілям, кількість постів повітряного (візуального) спостереження, мобільних вогневих груп у цих підрозділах, тощо.

2.3.4. Порівняння вимог та можливостей рекомендовані рішення.

2.3.5. Основні припущення (критерії оцінювання) для підтримки придатності варіанту бойових дій.

2.4. Припущення.

3. РОЗБІР

Проаналізуйте кожний варіант ведення бойових дій, використовуючи критерії оцінки щоб визначити переваги та недоліки. Визначте в плані командир

а ті аспекти, які створюють труднощі із забезпеченням ППО та впливають на здатність військ виконувати своє завдання.

4. ПОРІВНЯННЯ

Порівняйте варіанти ведення бойових дій, використовуючи критерії оцінювання. Розташуйте варіанти ведення бойових дій в порядку пріоритетності для кожного ключового припущення. Таблиця рішення має візуально забезпечити порівняння. Запропонуйте варіант ведення ППО для кожного варіантів ведення бойових дій військ, що прикриваються. Кожен представлений варіант ведення ППО повинен містити такі аспекти:

завдання з ППО;

напрямки, висоти, підрозділи (об'єкти), на прикритті яких зосереджуються основні зусилля з ППО;

порядок ведення вогню по повітряних цілях;

порядок переміщення підрозділів ППО в ході бою;
розподіл сил і засобів ППО;
порядок підпорядкування та взаємодії;
основні заходи щодо зменшення ефективності ве-
дення противником повітряної розвідки і нанесення ударів
з повітря;
вид дій які необхідно вести в кожній операційній зоні
(ближній, дальній, тиловій);
заходи взаємодії зенітних сил і засобів ППО.

5. РЕКОМЕНДАЦІЇ ТА ВИСНОВКИ

5.1. Рекомендований варіант ведення бойових дій на основі порівняння.

Вкажіть який варіант або варіанти ведення ППО дозволяє краще здійснити ППО (використовуючи елементи з того хто, що (кого), коли, де, як і навіщо;

Рекомендуйте список пріоритетів з ППО;

Наведіть рекомендований порядок ведення ППО та використання активних засобів ППО;

можливі цілі для нанесення ударів по авіації противника;
заходи щодо зменшення ефективності ведення противником повітряної розвідки і нанесення ударів з повітря і заходи щодо прикриття від ударів повітряного противника, які будуть найбільш ефективні;.

5.2. Проблеми, недоліки та ризики з рекомендаціями щодо зменшення їх впливу.

Посада, військове звання та пірізвище.

*Зразок
Гриф обмеження доступу
Прим №*

ДОДАТОК З ПРОТИПОВІТРЯНОЇ ОБОРОНИ ДО БОЙОВОГО РОЗПОРЯДЖЕННЯ (НАКАЗУ) ОУВ «Поділля» (654 омбр) №1. ОКП – 2 км зах. ПОПОВИЧІ (4534). 15.00 23.03.2021. Карта 100 00, видання 2018 року

1. ОБСТАНОВКА

Противник. (Див. Оцінку обстановки з протиповітряної оборони).

1.1.1. Місцевість.

Описати яким чином місцевість буде впливати на виконання завдань повітряним противником. Визначити найбільш ймовірні напрямки нальотів авіації противника.

1.1.2. Погода.

Описати яким чином погода та час доби будуть впливати на виконання завдань повітряним противником. Визначити всепогодні можливості ЗПН.

1.1.3. Можливості повітряного противника.

1.1.3.1. Дані повітряного противника.

Перерахувати формування повітряного противника, включаючи базування, кількість та типи засобів повітряного нападу.

1.1.3.2. Додаткова інформація про повітряного противника.

Надається для кожного виду авіації: розвідувальної, бомбардувальної, штурмової, армійської авіації, безпілотних літальних апаратів, крилатих ракет «земля-земля». Описати: здатність ворожих ЗПН досягати основних об'єктів прикриття ППО, боєприпаси та засоби доставки, засоби ураження, які застосовуються без входу в зону ураження засобів ППО, керовані ракети «повітря – земля», можливості з наведення на ціль (інфрачервоні, телевізійні оптичні, лазерні, радіокомандні засоби), можливості з радіоелектронного придушення, можливості з радіоелектронної боротьби, здатність вести бойові дії вночі, захищеність від засобів ураження з ІЧ-наведенням, можливості

з РХБ, застосування сил спеціальних операцій, десантів або здійснення терористичних актів.

1.1.3.3. Повітряні шляхи підходу.

Описати всі очікувані шляхи підходу повітряного противника та визначити типи, кількість, об'єкти по яким будуть наноситись удари та терміни нанесення ударів ЗПН у кожному. Перерахувати всі відомі початкові точки маршрутів і описати маршрути для нанесення ударів та ведення повітряної розвідки, які проходять через область інтересів.

1.2. Сили і засоби старшого начальника.

Перерахувати сили і засоби старшого начальника.

1.3. Сусідні сили і засоби ППО.

Окреслити наміри та плани сусідніх сил і засобів ППО.

1.4. Підтримуючі сили і засоби.

Звернути увагу на підтримку визначених підрозділів і організацію взаємодії.

1.5. Придані і передані.

Визначити сили і засоби ППО, що придані угрупованню (військовій частині), та вказати сили і засоби ППО, що передані до ішого угруповання (військової частини).

2. ЗАВДАННЯ

Повинно бути включено: хто, що, коли, де, як і для чого здійснює ППО.

3. ПОРЯДОК ВИКОНАННЯ

3.1. Замисел ППО.

Загальний порядок організації ППО включає намір, об'єкти та пріоритети прикриття.

3.2. Концепція ППО.

Якими силами і засобами, які військові частини (підрозділи), яким типом ППО прикрити.

3.3. Завдання для підпорядкованих військовим частинам (підрозділам).

Яким військовим частинам (підрозділам) які війська (об'єкти), якими силами і засобами в які періоди бою, та яким типом ППО прикрити; де зосередити основні зусилля при підготовці і в ході ведення бойових дій; способи побудови бойового порядку; райони стартових (вогневих)

позицій, маршрути висування, порядок переміщення та маневру у ході бою; ступені готовності під час підготовки та у ході ведення бойових дій; порядок ведення розвідки повітряного противника; відповідальний сектор ведення розвідки і вогню; рівні підпорядкованості і підтримки та пріоритети щодо прикриття військ.

3.4. Інструкції з організації взаємодії.

3.4.1. Координаційні інструкції для попередження про ймовірність застосування ЗПН.

Визначити ймовірність нанесення ударів ЗПН: червоний, жовтий, білий (Див. п. 2.1.5.).

3.4.2. Статус застосування сил і засобів ППО.

Визначити статус застосування сил і засобів ППО: вільний, обмежений, стримуючий (див п. 2.1.6.3.).

3.4.3. Правила застосування сил і засобів ППО.

Визначити порядок управління підрозділами та вогнем, який конкретизує обставини та обмеження, згідно з якими війська ППО розпочинають або продовжують бойові дії з повітряним противником. Включити використання додаткових заходів контролю вогню.

3.4.4. Пасивна ППО.

Перерахувати конкретні пасивні заходи протиповітряної оборони, які повинні виконувати всі підрозділи для захисту від повітряних і ракетних ударів або від ведення противником повітряної розвідки під час цієї операції.

3.4.5. Оповіщення.

Порядок взаємного оповіщення про повітряну обстановку.

4. ЛОГІСТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ.

4.1. Продовольче забезпечення

4.2. Забезпечення ПММ та питною водою

4.3. Медичне забезпечення

4.4. Порядок забезпечення ракетами та боєприпасами

4.5. Поводження з полоненими

4.6. Розташування контактної групи та порядок звернень

5. УПРАВЛІННЯ ТА ЗВ'ЯЗОК

5.1. Управління.

5.1.1. Розташування пунктів управління ППО.

Розташування Вашого командного пункту і командного пункту старшого начальника).

5.1.2. Передача управління.

Порядок передачі управління у випадку виходу з ладу командного пункту.

5.2. Зв'язок.

5.2.1. Точки прив'язки ліній передачі даних.

5.2.2. Мережі зв'язку для організації оповіщення.

У даному розділі визначаються:

термін дії інструкцій по взаємодії і зв'язку з авіацією; частоти та позивні радіозв'язку (основні та запасні); мережі зв'язку, які необхідно розгорнути (на два ступені в низ та одну в верх);

пріоритетність та порядок відновлення мереж зв'язку;

точки прив'язки ліній передачі даних і електронні адреси батарей;

порядок дій при втраті зв'язку та переходу на запасні канали (частоти);

порядок доповідей (термін, порядок подання);

режими роботи на випромінювання радіо- та радіолокаційних засобів та обмеження

Посада, військове звання та пірізвище.

Д2.3. Початкове планування

Д2.3.1. Після отримання попереднього розпорядження від старшого командира або після отримання попереднього розпорядження щодо планування операцій, ППО ближньої дії починають попередній етап планування. До цієї фази слід віднести:

аналіз визначеного завдання старшого командира, включаючи авіаційний бойовий компонент, наміри командирів та замисел бойових дій з метою розроблення визначених та супутних завдань;

запит старшого командира або командира військової частини (підрозділу), що прикривається, щодо критично важливих районів та об'єктів, які слід прикривати, і надання допомоги у визначенні напрямків (висот) зосередження основних зусиль ППО;

визначення замислу бойових дій, завдання, плану бойових дій та розташування засобів підрозділів (об'єктів), що прикриваються;

встановлення зв'язку та первинні заходи взаємодії із морським десантним операційним з'єднанням для визначення вимог до ППО ближньої дії для чергування з ППО морським десантним операційним з'єднанням;

розробка розрахункових можливостей авіаційної підтримки військ противника.

Д2.3.2. Отримані відомості повинні узагальнювати суттєві аспекти обстановки, оскільки вони можуть впливати на будь-які пропозиції щодо дій, а також слід оцінити, як найкраще можна використовувати підрозділи ППО СВ для підтримки передбачених варіантів дій. Підготовлені розрахункові можливості авіаційної підтримки забезпечують кінцевий продукт, який включає рекомендований варіант дій для командира (командувача).

Д2.4. Планування розвідки.

Планування розвідки повітряного противника у військах ППО СВ зосереджується на угрупованні та можливостях авіації противника. Оцінювання обстановки при плануванні розвідки буде включати:

вивчення можливостей противника відносно до можливостей, слабких сторін та замислів ОУВ МП. Дії направлені на досягнення цілі повинні направляти зусилля повітряного, наземного угруповання та угруповання радіоелектронних засобів; можливості розвідки; і терористичні чи нетрадиційні можливості терористичних та спеціальних операцій;

розробка заявок на інформацію у вигляді простих, стислих запитів;

вивчення можливостей, слабких сторін, озброєння, тактики та

підготовленості противника та урахування цих факторів при розробці замислу бойових дій дивізіону;

здійснення спланованої розвідувальної підготовки повітряного простору над районом бойових дій.

Д2.5. Планування зв'язку.

Підрозділи ППО ближньої дії потребують організації різnorodних каналів зв'язку для взаємодії з протиповітря-

ної оборони в межах системи управління ППО і авіацією. З метою надійності та можливості сполучення каналів зв'язку фактори планування зв'язку включають:

розгортання необхідних каналів зв'язку для розгорнутих підрозділів ППО СВ, включаючи сумісність одноканального радіозв'язку та наземних каналів передачі даних із підрозділами, що прикриваються, та сусідніми елементами системи управління ППО і авіацією;

визначення обладнання та програмного забезпечення прихованої передачі даних, необхідних для забезпечення безпеки зв'язку;

визначення доступних для використання запасних каналів зв'язку, на випадок якщо основні засоби будуть недоступні або непридатні для використання.

Д2.6. Особливості планування протиповітряної оборони.

Д2.6.1. Особливостями планування ППО є:

необхідність враховування можливостей підрозділів, які мають на озброєнні РЛС та можуть забезпечити виявлення повітряних цілей та цілевказання;

командирам зенітних підрозділів, мають бути визначені позиції їх командних (командирських) пунктів управління. Ці позиції повинні забезпечувати стійке управління підпорядкованими підрозділами; дозволяти підтримувати взаємодію з сусідніми елементами системи управління ППО та підрозділами, які прикриваються, та забезпечувати максимальний потік інформації в рамках системи ППО;

має бути встановлений порядок забезпечення безпеки прольоту своїх пошкоджених літальних апаратів на випадок, якщо коли їх апаратура зв'язку, навігації та бортові радіолокаційній відповідачі несправні або спрацьовують невірно через бойові пошкодження бою або технічну несправність. Ці процедури дозволяють своїм літальним апаратам безпечно пролітати через повітряний простір над військами;

порядок забезпечення безпеки прольоту своїх пошкоджених літальних апаратів має бути добре спланованим (деталізованим, але простим), доведеним до всіх своїх екіпажів літальних апаратів та операторів в межах інтегрованої системи ППО та системи управління авіацією. Порядок має передбачати різні ситуації, оскільки повітряне судно зі значним бойовими пошкодженнями може бути

нездатним пролетіти через встановлені коридори, на встановлених висотах та швидкості. Екіпажі літальних апаратів повинні розуміти, що недотримання правил забезпечення безпеки польоту своїх пошкоджених літальних апаратів може призвести до ураження своїми засобами ППО;

необхідність зважити вплив заходів контролю повітряного простору, заходів щодо зниження ефективності розвідки та ударів повітряного противника, та протиповітряних боїв на організацію ППО на малих та гранично-малих висотах.

необхідність визначити у відповідності до розподілу підрозділів ППО СВ порядок їх бойового, технічного, тилового та медичного забезпечення включаючи забезпечення ракетами і боєприпасами, технічне обслуговування та забезпечення всім першочергово необхідним в бою.

Д2.6.2. Під час розробки додатку з ППО до бойового наказу на основі аналізу угруповання повітряного противника, своїх можливостей та слабких сторін необхідно акцентувати увагу на визначенні:

порядку управління бойовими діями (централізований або децентралізований);

порядку самостійних дій (у відриві);

порядку застосування озброєння;

встановлених ступенів небезпеки ударів повітряного противника;

ступенів готовності ППО;

ступенів обмежень на веденню вогню по повітряних цілях;

порядку розпізнавання належності повітряних цілей;

порядку забезпечення безпеки польоту своїх пошкоджених літальних апаратів;

порядку управління ППО у випадку виходу з ладу пунктів і органів управління;

встановлені зон застосування озброєння;

порядку взаємодії та порядку забезпечення безпеки польотів своєї авіації в зонах дій засобів ППО;

заходів щодо зниження ефективності ударів противника;

визначенні режимів роботи на випромінювання радіо- та радіолокаційних засобів;

порядку передачі інформації про повітряну обстановку, порядку складання донесень і доповідей про виявлені повітряні цілі;

побудові системи передачі даних її сполучення та пріоритетності передачі даних;

визначенні пріоритетів щодо встановлення черговості виходу на зв'язок;

порядку управління;

порядку евакуації поранених та порядок поховання загиблих;

прав надавати дозвіл на відкриття вогню по повітряних цілях;

прав щодо розпізнавання повітряних цілей.

Д2.7. Планування розподілу зенітних засобів.

Командири визначають порядок розподілу штатних сил і засобів ППО СВ. ППО повинна досягти балансу між побудовою ефективної ППО та економією сил і засобів, які залучаються до ведення ППО. Планування розподілу зенітних засобів це обов'язок командира.

Д2.8. Визначення першочергових завдань з ППО.

Командир, який стикається з загрозою застосування противником засобів повітряного нападу, повинен планувати розподіл засобів ППО. Командир ОУВ оцінює завдання, війська і об'єкти, що потребують прикриття, та наявні засоби ППО при встановленні першочергових завдань з ППО. Це визначення засноване на факторах критичності, вразливості, відновлюваності та загрози.

Д2.8.1. Критичність – це ступінь важливості підрозділу (об'єкту) прикриття для виконання завдання. Для визначення критичності командир визначає пріоритетність підрозділів (об'єктів) прикриття, розглядаючи, придушення чи знищення яких з них:

здатне перешкодити виконанню підрозділом (частиною) завдання;

призведе до негайного та серйозного негативного впливу на виконання завдання підрозділом (частиною);

може (з деякою вірогідністю) негайно призвести до серйозного негативного впливу на виконання завдання підрозділом (частиною);

можливо призведе (з меншою вірогідністю, а можливо і не призведе) до обмеженого негативного впливу на виконання завдання підрозділом (частиною).

Д2.8.2. Уразливість – це характеристика підрозділу (об’єкту) прикриття, яка обумовлює зазнання нею певної деградації (нездатність виконувати визначене завдання) внаслідок того, що підрозділ (об’єкт) прикриття зазнав впливу певного рівня з боку противника. Це ступінь, в якому підрозділ (об’єкт) прикриття може вижити на полі бою.

Слід враховувати:

життєздатність підрозділу (об’єкту) прикриття після ураження повітряним противником;

специфічну роль підрозділу (об’єкту) прикриття у бою (операції),

ступінь, в якому підрозділ (об’єкт) прикриття може розсосередитись або змінити позицію;

ступінь, до якого підрозділ (об’єкт) прикриття може забезпечити власну протиповітряну оборону;

захищеність підрозділу (об’єкту) прикриття, що забезпечується пасивними заходами ППО (захищеність від засобів ураження, маскування, потайність від спостереження та розвідки, розсосередженість, заходи ведення в оману та захищеність захисними конструкціями).

Д2.8.3. Відновлюваність – це ступінь, на який підрозділ (об’єкт) прикриття може бути відновлений після нанесеного ураження. Відновлюваність вимірюється за необхідними часом та засобами (особовим складом) та наявними засобами (особовим складом).

Д2.8.4. Загрози – це відомості про противника, що використовуються для визначення того, яке озброєння забезпечить найбільш ефективну протиповітряну оборону підрозділу (об’єкту), що прикривається. Необхідна інформація береться з висновків та припущень зроблених на основі розвідальних даних. Аналіз існуючого досвіду нанесення ударів противником, відомості про дислокацію та наявні сили противника, наявні у нього типи засобів повітряного нападу та озброєння, тактику противника, використовується при визначення того, які підрозділи (об’єкти) прикриття потребують прикриття зенітними підрозділами.

Д2.9. Розробка плану ППО.

Д2.9.1. Як тільки командир частини (угруповання, підрозділу), яка прикривається, оцінить пріоритетність підпорядкованих військ і об’єктів з точки зору ППО, коман-

дир підрозділу ППО дії починає розробку плану ППО. Він повинен передбачати заходи дезорганізації системи управління противника, порядок застосування озброєння та порядок знищення противника, порядок розподілу засобів ППО щодо використання систем озброєння, розмежування зон (секторів) відповідальності, порядок взаємодії з обміну інформацією щодо ППО.

Д2.9.2. Принципи розподілу, а саме, зосередження засобів ППО, поєднання різних типів засобів ППО, мобільність та інтеграція, є основою для планування ППО та розподілу сил і засобів ППО. Успіх ОУВ у досягненні та підтримці панування у повітрі залежить від застосування цих принципів.

Д2.9.2.1. Зосередження засобів ППО досягається за рахунок виділення достатньої кількості сил і засобів ППО для успішного прикриття життєво важливих підрозділів (об'єктів) прикриття.

Д2.9.2.2. Поєднання різних типів засобів ППО забезпечує компенсацію недоліків одного типу озброєння ППО за рахунок можливостей інших типів озброєння ППО. Оборона підрозділу (об'єкту) прикриття активу належним поєднанням систем озброєння ППО ускладнює виконання засобами повітряного нападу противника їх бойових завдань. Ефективне поєднання різних типів засобів ППО змушує пілотів противника захищатись від кількох видів засобів ППО для виконання своїх завдань. ОУВ МП використовує винищувачі, зенітні ракетні комплекси, стрілецьку зброю та групову зброю для досягнення ефективного поєднання різних типів засобів ППО.

Д2.9.2.3. Мобільність дозволяє військовим формуванням пересуватися з місця на місце, зберігаючи здатність виконувати свою основну місію. Системи ППО повинні бути високоманевреними і здатними швидко розгортатися для забезпечення постійного захист механізованих (мотопіхотних, морської піхоти, танкових) підрозділів та покращити свою власну живучість.

Д2.9.2.4. Інтеграція – це тісна координація зусиль та єдність дій, що призводять до найбільш ефективного використання кожної окремої системи ППО в рамках загального плану ППО. Результатом належної інтеграції є обмеження

вогню сил і засобів ППО, шляхом виключення недоцільних багаторазових обстрілів одних і тих же повітряних цілей різними підрозділами ППО.

Ви отримали цей Статут завдяки спільній ініціативі ГО «Реформація», видавництва «Наш Формат» і добродійних внесків сотень небайдужих українців.

Для замовлення безкоштовного передання на військовий підрозділ пишть на: order@format.ua.

Наші книжки для українського війська:

«Бойовий статут механізованих і танкових військ сухопутних військ Збройних сил України. Частина II. Батальйон, рота»

«Бойовий статут механізованих і танкових військ сухопутних військ Збройних сил України. Частина III. Взвод, відділення, екіпаж»

«Невідкладна військова хірургія» від Інституту Бордена. Видано спільно з Американсько-українською медичною фундацією.

«ATLS (Advanced Trauma Life Support)» від American College of Surgeons (Американської колегії хірургів)
У співпраці з American College of Surgeons і Global Medical Knowledge Alliance (GMKA)

«Тактика легкої піхоти для малих підрозділів»

У співпраці з Крістофером Ларсеном — провідним американським військовим експертом — та виданням Цензор.НЕТ.

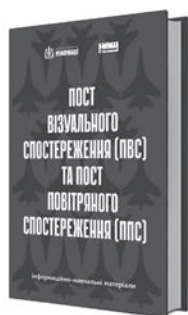
«Мініпосібник з оборони міст у сучасних умовах». У співпраці з Джоном Спенсером — провідним фахівцем з ведення бойових дій в умовах міста — та перекладацьким бюро «Таск Форс».

«Посібник рейнджера» від Міністерства армії США

«Підручник сержанта зенітних підрозділів військ ППО СВ (спеціалістів виробу 9К310 ПЗРК «Ігла-1»)».

«Пост візуального спостереження (ПВС) та пост повітряного спостереження (ППС): інформаційно-навчальні матеріали»

«Бойовий статут Сухопутних військ. Війська протиповітряної оборони Сухопутних військ Збройних сил України».

Підтримати наші
книжкові проекти
для українського війська

**НАШ
формат**

СПІЛНОТА УКРАЇНСЬКОЇ
РЕФОРМАЦІЇ

БЕЗПЛАТНА ДОПОМОГА ВІЙСЬКОВИМ

ПРАВОВИЙ НАВІГАТОР ДЛЯ ВІЙСЬКОВИХ

Створено командою Правозахисного центру для військовослужбовців «Принцип». Це інструмент, який допоможе військовим, ветеранам і їхнім родинам зорієнтуватися в базових юридичних питаннях, етапах на шляху пораненого і підкаже корисні контакти, за якими можна звернутися.

Принцип

navigator.pryncyp.com

VETERAN HUB

Veteran Hub — мережа підтримки для воїнів та їхніх близьких, заснована у 2018 році в Києві. Тим, хто звільняється зі служби, безоплатно надають психологічну підтримку і юридичні консультації. Звертайся, якщо потрібно:

- розібратися з документами, правами та статусами;
- дізнатися, як пройти ВЛК чи МСЕК;
- зрозуміти алгоритм отримання виплат.

Також усі послуги безкоштовно доступні для рідних і коханих військових. З усіх питань дзвоніть на лінію підтримки: 067 328 28 68.

VETERAN HUB

veteranhub.com.ua

ГО «ВІЙСЬКОВА ШКОЛА "БОРИВІТЕР"»

Організація надає безоплатну інтенсивну підготовку військовослужбовцям за 9 напрямками: БпЛА літакового і мультироторного типу, FPV-дрони, військовий зв'язок, військове управління (TLP та NCO), топографія, психологічна підготовка, вивчення і впровадження досвіду. Більшість навчальних програм розроблено за стандартами НАТО й адаптовано до реалій бойових дій у російсько-українській війні. Для проходження курсів потрібно подати заявку на сайті.

боривітер

boryviter.org.ua

ГО «КУЛЬТУРНИЙ ДЕСАНТ»

Об'єднання митців, військових і цивільних діячів, діяльність яких спрямована на Перемогу України. На рахунку «Культурного Десанту» — понад 2000 концертів на лінії фронту, у військових госпіталях, у частинах рятувальників і на деокупованих українських територіях. Мобільні похідні групи в щоденному режимі працюють із захисниками на передовій і тими, хто проходить реабілітацію. «Культурний Десант» є ініціатором мистецьких, психологічних та освітніх проєктів, які змінюють нашу країну вже сьогодні. Серед знакових ініціатив об'єднання — проєкт «Книга на фронт», у межах якого бійцям було передано понад 27 тисяч книжок.

culturalforces.org

[instagram.com](https://www.instagram.com)

TCCC.ORG.UA

Навчальні матеріали з тактичної медицини TCCC (Tactical Combat Casualty Care). Можливість користуватися на сайті або в мобільному застосунку.

Матеріали перекладено українською. Вони містять тексти, відео та презентації й відповідають нещодавно прийнятим стандартам підготовки військовослужбовців Медичних сил ЗСУ. Охочі отримують рекомендації з медичної допомоги: з моменту отримання травми на полі бою до евакуації та спеціалізованого лікування.

Проєкт реалізовано за підтримки Об'єднаної агенції з травми Військово-медичної служби США (JTS) і Комітету з тактичної бойової допомоги пораненим (CoTCCC).

tccc.org.ua

[Apple Store](https://apps.apple.com)

[Google Play](https://play.google.com)

Популярне видання

**БОЙОВИЙ СТАТУТ СУХОПУТНИХ ВІЙСЬК.
ВІЙСЬКА ПРОТИПОВІТРЯНОЇ ОБОРОНИ
СУХОПУТНИХ ВІЙСЬК ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ**

Керівник проєкту: *Роман Скляров*

Технічний редактор: *Олександр Гончар*

Верстальник: *Андрій Краснопольський*

Художня редакторка: *Ольга Старостіна*

Дизайнер обкладинки: *Орест Підлісецький*